МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА РОМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І ПЕРЕКЛАДУ

Кваліфікаційна робота
магістра

на тему **ЛІНГВАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОГО ФРАНКОМОВНОГО МЕДІА-ДИСКУРСУ**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи 3.0352-ф-з
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.055 Романські мови
та літератури (переклад включно),
перша – французька
освітньо-професійної програми
Мова і література (французька)
Ковінкіна Діана Андріївна

Керівник к.ф.н., доц. Морошкіна Г.Ф.

Рецензент к.ф.н., доц. Шаргай І.Є.

Запоріжжя – 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології
Кафедра романської філології і перекладу
Освітній рівень магістр
Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація 035.055 Романські мови та літератури (переклад включно), перша - французька
Освітньо-професійна програма Мова і література (французька)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____
_____
«____»_____ 2023 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
_____КОВІНКІНІЙ ДІАНІ АНДРІЇВНІ_____
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проєкту) «Лінгвальні особливості політичного франкомовного медіа-дискурсу»

Керівник кваліфікаційної роботи (проєкту) Морошкіна Галина Федорівна, к.ф.н., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
затверджені наказом ЗНУ від «11» квітня 2023 року №516-с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проєкту) 04 грудня 2023 р.

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проєкту) політичний франкомовний медіадискурс; соціально-когнітивні особливості політичного медіа-дискурсу; регламентованість політичних статей; лексичний рівень політичної статті.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)
1) уточнити поняття "медіа-дискурсу" та "політичного медіа-дискурсу; 2) категоризувати функції політичного медіа-дискурсу; 3) дослідити інституційність, конвенційність, ідеологічність та інтертекстуальність політичного медіа-дискурсу; 4) визначити структурно-семантичні, лексико-семантичні та стилістичні особливості політичного франкомовного медіа-дискурсу.

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проєкту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Морошкіна Г.Ф.,к.ф.н.,доц	11.04.2023	11.04.2023
Розділ 1	Морошкіна Г.Ф.,к.ф.н.,доц	15.05.2023	15.05.2023
Розділ 2	Морошкіна Г.Ф.,к.ф.н.,доц	05.06.2023	05.06.2023
Розділ 3	Морошкіна Г.Ф.,к.ф.н.,доц	14.09.2023	14.09.2023
Висновки	Морошкіна Г.Ф.,к.ф.н.,доц	20.11.2023	20.11.2023

6. Дата видачі завдання___11.04.2023 р._____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проєкту)	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх аналіз	квітень 2023	виконано
2.	Добір фактичного матеріалу	квітень 2023	виконано
3.	Написання вступу	травень 2023	виконано
4.	Написання теоретичних розділів	червень 2023	виконано
5.	Написання практичного розділу	жовтень 2023	виконано
6.	Формулювання висновків	листопад 2023	виконано
7.	Проходження нормоконтролю	листопад 2023	виконано
8.	Одержання відгуку та рецензії	грудень 2023	виконано
9.	Захист	грудень 2023	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант _____ Д.А. Ковінкіна
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ Г.Ф. Морошкіна
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ І.В. Тарасюк
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 75 стор., 76 джерел, 5 додатків

Об'єкт дослідження: франкомовний політичний медіа-дискурс.

Мета роботи: вивчення провідних тенденцій та особливостей сучасного політичного франкомовного медіа-дискурсу.

Теоретико-методологічні засади: ключові дослідження в галузі французького політичного дискурсу французьких (П. Шародо, К. Ле Бар, Д. Менгено, Ж. Ренне, Ф. Фавар) та українських лінгвістів (Л.В. Віщак, О.К.Ковальова, Р.І. Сєров).

Отримані результати: основною метою політичного медіадискурсу є вплив на масову свідомість та формування необхідних уявлень, оскільки він утворений синтезом політичного дискурсу ЗМІ. Результати нашого аналізу свідчать про те, що політичний медіадискурс має ряд соціально-когнітивних особливостей, серед яких інституційність, конвенційність, ідеологічність та інтертекстуальність. Жанр політичної статті суворо регламентується на структурному, лексичному та стилістичному рівнях.

Структурно типова політична франкомовна стаття утворена у формі "перевернутої піраміди", оскільки починається з загальновідомої інформації та завершується менш відомими фактами. Лексичний рівень політичної статті складається зі стилістично-нейтральної лексики, яка утворює загальний фон, та забарвленої, яка висвітлює головних політичних персонажів та події. Стилістичні прийоми у політичних статтях вживаються рідко; найпопулярнішими є метафора, метонімія, епітети та порівняння.

***Ключові слова**: політичний дискурс, ЗМІ, стаття, ідеологія, структура, семантика, стилістичні фігури*

ЗМІСТ

ВСТУП …….....3
РОЗДІЛ 1 КОМУНІКАТИВНО-МОВНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ ……6
1.1 Медіа-дискурс як предмет лінгвістичного дослідження…….6
1.2 Визначення поняття «Політичний медійний дискурс»…….....10
1.3 Функції політичного медійного дискурсу……..14
РОЗДІЛ 2 СОЦІАЛЬНО-КОГНІТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ ……18
2.1 Інституційність політичного дискурсу …….....18
2.2 Конвенційність політичного дискурсу ……..…….24
2.3 Ідеологічність політичного дискурсу ……22
2.4 Інтертекстуальність політичного медіа-дискурсу ……..…….26
РОЗДІЛ 3 ЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ…….……..30
3.1 Методи лінгвістичного дослідження…….…….30
3.2 Структурно-семантичні характеристики політичного медіа-дискурсу ……..……..31
3.3 Лексико-семантичні характеристики політичного медіа-дискурсу ……...46
3.4 Стилістичні характеристики політичного медіа-дискурсу…….60
ВИСНОВКИ……73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ…….……...76
ДОДАТОК А…….……...83
ДОДАТОК Б ……..... 85
ДОДАТОК В …….…….87
ДОДАТОК Г…….……..88
ДОДАТОК Д…….……..90

ВСТУП

Політичний франкомовний дискурс є не лише ключовим елементом сучасної політичної комунікації, але й важливим інструментом формування громадської свідомості та політичної ідентичності. Французька мова, знаряддя висловлення політичних ідей та концепцій, насичена історичними нюансами та культурним впливом, що додає їй особливий смисл та вагу в контексті глобального політичного ландшафту.

За допомогою аналізу мовних засобів та структур політичного дискурсу, ми прагнемо розкрити його роль у сприйнятті політичних процесів, розбудові публічного простору та визначенні політичних установ.

Дослідженню франкомовного політичного дискурсу присвячені роботи французьких (П. Шародо, К. Ле Бар, Д. Мангено, Ж. Ренне, Ф. Фавар) та українських (Віщак Л.В., Ковальова О.К., Серов Р.І.) лінгвістів.

Незважаючи на масштабні дослідження дискурсу як лінгвістичного явища, досі існують аспекти, які потребують більш детального дослідження. Досі не існує єдиного поняття та класифікації дискурсу; існує потреба у визначенні функціоналу, структури та засобів реалізації мети в рамках франкомовного політичного дискурсу. На нашу думку, взаємозв’язок між політичним дискурсом та засобами масової інформації потребує більш глибокого вивчення.

Актуальність роботи пов’язана з необхідністю спостереження за сучасними тенденціями, методиками та засобами втілення сучасної політичної картини Франції у політичному франкомовному дискурсі.

Наукова новизна полягає у комплексному дослідженні політичного медіа-дискурсу (на структурному, лексико-семантичному та стилістичному рівнях) на базі найсучашніших публікацій найпопулярніших французьких видань (“Le Figaro”, “Le Parisien”, “Le Monde”).

Об'єкт дослідження – франкомовний політичний медіа-дискурс.

Предмет дослідження – структурні, лексико-семантичні та стилістичні засоби формування франкомовного політичного медіа-дискурсу.

Метою дослідження є виявлення домінуючих тенденцій та особливостей сучасного політичного франкомовного медіа-дискурсу.

Для дослідження поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання**:

1) уточнити поняття “медіа-дискурсу” та “політичного медіа-дискурсу”
2) категоризувати функції політичного медіа-дискурсу
3) виявити інституційність, конвенційність, ідеологічність та інтертекстуальність політичного медіа-дискурсу
4) описати використані методи лінгвістичного дослідження
5) визначити структурно-семантичні, лексико-семантичні та стилістичні особливості політичного франкомовного медіа-дискурсу.

Матеріалом дослідження стала вибірка з 20 франкомовних політичних статей провідних видань “Le Figaro”, “Le Parisien” та “Le Monde”.

Методи дослідження: метод суцільної вибірки, метод лінгвістичного спостереження, структурно-семантичний, лексико-семантичний та стилістичний аналізи, статистичний метод для обчислення результатів.

Практична значущість: дослідження полягає у можливості використання його результатів під час подальших лінгвістичних досліджень політичного франкомовного дискурсу та у процесі викладання французької різножанрової мови.

Структура роботи: дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатку та списку використаної літератури.

У вступі подано загальні відомості про дане наукове дослідження: попередні наукові праці, присвячені поданій темі, актуальність, об’єкт дослідження, предмет дослідження, мета, завдання, структура.

Перший розділ включає теоретичні відомості щодо медіа-дискурсу загалом та політичного медіа-дискурсу зокрема, його місце в лінгвістичних дослідженнях та функціонал.

Другий розділ містить інформацію про соціально-когнітивні особливості політичного дискурсу, серед яких його інституційність, конвенційність, ідеологічність та інтертекстуальність.

Третій розділ демонструє структурний, лексико-семантичний та стилістичний аналіз вибірки франкомовних статей.

У висновках подано результати проведеної роботи.

Додатки містять добірку із 5 франкомовних статей видань “Le Figaro”, “Le Parisien” та “Le Monde”, які були проаналізовані під час дослідження.

Загальна кількість сторінок – 75, кількість використаних джерел – 76, додатків – 5.

РОЗДІЛ 1
КОМУНІКАТИВНО-МОВНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

1.1 Медіа-дискурс як предмет лінгвістичного дослідження

Не дивлячись на стрімкий розвиток лінгвістики загалом та її більш спеціальних галузей зокрема, одне з її центральних понять, а саме поняття «дискурсу», не набуло чіткого визначення попри ряд фундаментальних досліджень.

Одним з перших цей термін використав американський лінгвіст З. Харріс, маючи на меті описати текст, враховуючи соціокультурну ситуацію його появи та сприйняття [Харріс 1952, с. 5]. У французькій лінгвістиці цей термін набув свого термінологічного значення завдяки Е. Бенвеністу, який охарактеризував дискурс як «мовлення, привласнюване мовцем» [Бенвеніст 2002, с. 136–137]. До цього у французькій лінгвістичній традиції дискурсом позначали текст чи мовлення взагалі. Втім, на сучасному етапі розвитку науки про мову думки вчених різняться. Наприклад, за визначенням О. М. Мороховського, дискурс – це «послідовність взаємопов'язаних висловлювань» [Мороховський 1989, с. 5], в той час як Ф.С. Бацевич тлумачить цей термін як «тип комунікативної діяльності, інтерактивне явище, мовленнєвий потік, що має різну форму вияву (усну, писемну, паралінгвальну), відбувається у межах конкретного каналу спілкування, регулюється стратегіями і тактиками учасників; синтез когнітивних, мовних і позамовних (соціальних, психічних, психологічних тощо) чинників, які визначаються конкретним колом «форм життя», залежних від тематики спілкування, має своїм результатом формування різноманітних мовленнєвих жанрів» [Бацевич 2004, с. 138].

Для французької мовознавчої традиції розуміння дискурсу як соціального явища простежується в дослідженнях структуралістів та постструктуралістів, насамперед М. Фуко. У праці «Порядок дискурсу» він акцентує, що дискурс — це “сукупність висловлювань, що належать до однієї і тієї ж системи формацій. Саме таким чином я можу говорити про кліматичний дискурс, дискурс економічний, дискурс природничої історії і дискурс психіатрії” [Фуко 1971]. Взагалі саме з робіт Мішеля Фуко можна простежити трактування дискурсу як явища більш філософського, а саме інструмент аналізу та пізнання культури. Вчений розглядає не денотативне значення виразу, а саме те, що залишається поза межами «уже сказаного», те що лишається невисказаним. Через вищезазначені погляди дослідника виникає проблема аналізу «дискурсивної події» у контексті екстралінгвістичних умов проведення дискусії, в тому числі політичних, економічних, соціальних чи інших, які посприяли його утворенню, втім не гарантували. М. Фуко вбачає в дискурсі специфічну владу вимовляння, яка має силу щось стверджувати, що рівняє для нього дискурс з усім, що існує в світі – це об’єкт боротьби за владу.

В роботах таких французьких дослідників, як А. Греймас, Ю. Крістєва та Ж. Дерріда, простежується схильність до вивчення дискурсу (або «дискурсивні практики») з уточненням його стилю та індивідуальної мови. Дискурс в його широкому значенні не є об’єктом їхніх досліджень – натомість він завжди визначається за рядом параметрів: приналежністю (чий або який дискурс?), суто мовними і стилістичними відмінностями, а також специфікою вибору теми, способом міркування, систем переконань тощо.

Тому характерною особливістю саме французької лінгвістичної традиції, багато в чому завдяки роботам М. Фуко, Ж. Дерріди та Ж. Лаккана, є дослідження дискурсу крізь філософську призму його соціального походження, увагою до історичних, ідеологічних та психоаналітичних складових дискурсу.

Наразі у структурі дискурсу визначають три фундаментальних компоненти:

1) когнітивна модель змісту;
2) знання про соціальний контекст, на розумінні специфіки якого базується соціальна комунікація;
3) лінгвістичні знання про макро- та мікроорганізацію дискурсу, тобто розуміння загальних наративних структур тексту та найменших семантико-синтаксичних аспектів [Колісник 2010, с. 112].

Розглянувши поняття «дискурсу» загалом, ми маємо вивчити специфіку саме медійного дискурсу. Провідною науково-соціальною тенденцією кінця XX – початок XXI століття стала стрімка популяризація засобів масової комунікації та інформаційних технологій. Втім, протягом цього періоду розвивались не лише традиційні ЗМІ, а й новоутворений Інтернет, що сприяло утворенню єдиного інформаційного простору. Завдяки своїй швидкості і здатності поширювати інформацію в великих обсягах, Інтернет і дотичні до нього технології поступово витісняють класичні ЗМІ та набувають статусу одного з провідних засобів впливу.

Активні зміни в суспільстві не змогли не відобразитись на мові, а отже і на її дослідженні, через що виникає нова дисципліна – медіалінгвістика. За визначенням Л.І. Шевченко, медіалінгвістика розглядається як інноваційна галузь мовознавства, що вивчає природу, функції, особливості та лінгвістичний потенціал масової комунікації. Отже, це наука про мовні ресурси ЗМІ, їхній функціонал, комунікативну специфіку та стилістичний ресурс [Шевченко 2021, с. 27].

Медіадискурс належить до загальної концепції дискурсу і включає в себе всі процеси та продукти мовленнєвої діяльності у сфері масової комунікації. До нього належать тексти, що створюються журналістами або поширюються за допомогою ЗМІ – преси, телебачення, радіо чи Інтернету [Лойко 2011, с. 179]. М.Р. Желтухіна, досліджуючи питання відокремленості

медіадискурсу від інших видів дискурсу, виділила ряд характерних особливостей, серед яких:

1) групова співвіднесеність (погляди адресанта співпадають з поглядами авдиторії);

2) публічність, орієнтація на масового адресата;

3) полемічність (утворення грунту для подальшої дискусії);

4) інформаційна всеохопленість;

5) інсценування і вплив на декілька груп одночасно;

6) важлива роль в геокультурній картині світу [Желтухина 2007, с. 27].

На сучасному етапі розвитку лінгвістики однією з основних проблем, що порушуються у науковій спільності, є класифікація медійного дискурсу.

Можна виділити два основних підходи:

1) основною характеристикою для виділення типів дискурсів є функціонал мови в різних сферах людської діяльності, наприклад, наукова, освітня, політична чи ЗМІ; в даному випадку медіа-дискурс – це специфічний тип мовленнєво-мисленнєвої діяльності, що існує в межах мас-медіа, тому виділити політичний чи науковий тип медійного дискурсу неможливо;

2) основною є ідея, що медіа-дискурс – це будь-який тип дискурсу, що реалізується у сфері масової комунікації незалежно від функціоналу чи інших особливостей, тому це дає дослідникам право виділяти політичний, релігійний чи інші підвиди медіа-дискурсу.

Отже, це дозволяє нам охарактеризувати медіадискурс як глобальну комунікативно-інформативну систему, в якій дискурси розрізняють за типом передачі інформації. Вони можуть бути усні (монологи, діалоги, полілоги, інтерв'ю тощо) та неусні (радіодискурс, теледискурс, друкований (газети, журнали) та інтерактивний (Інтернет) дискурси) [Сизонов 2013, с. 390].

Завдяки цій базовій класифікації стає можливим зробити висновки про структуру медіадискурсу і варіанти його впливу на масову аудиторію, бо радіодискурс орієнтується на слуховий світ, тому його основною метою є емоційність та експресивність; друковані ЗМІ переважно спрямовані на

глибоку та детальну аналітику; телебачення справляє драматичний ефект. Інтернет, як найновіший ресурс для поширення інформації, зміг об’єднати у собі всі вищезазначені характеристики, через що його можна назвати одним з найважливіших складників сучасного медійного дискурсу [Сизонов 2013, с. 390].

Отже, задля більш глибшого вивчення нашої теми варто зробити наступну ремарку: медіадискурс – це глобальна категорія комунікації, що передає в собі настрої суспільства в різних сферах його життєдіяльності: економіці, культурі, релігії, політики тощо. В нашому дослідженні ми не розглядаємо його окремо від інших дискурсів, а досліджуємо, як медіадискурс переплітається із політичною стороною суспільства.

1.2 Визначення поняття «Політичний медійний дискурс»

Політика, безсумнівно, завжди була однією з найважливіших сфер соціального життя, адже її вплив на розвиток суспільства колосальний.

По-перше, саме на політичному рівні впроваджуються всі правила, закони та інституції, які регулюють взаємодію людей, встановлюють порядок і безпеку, сприяють ефективному функціонуванню та розвитку суспільства. По-друге, всі людські права та свободи гарантуються саме завдяки законодавству та політичним інститутам. По-третє, саме політика контролює глобальні питання, серед яких є зміна клімату, економічний розвиток і співпраця, міжнародні конфлікти та тероризм. Не дивно, що нею цікавляться як власне політики, політологи та журналісти, так і широкі маси населення.

Саме завдяки цьому інтересу з’явилась політична лінгвістика, що займається вивченням сфери політичної комунікації, її засобів та способів впливу політиків на свідомість громадян. Вивчення даної гілки лінгвістики допомагає розібратися у змінах соціально-політичних процесів сьогодення, віднайти прихований намір текстів ЗМІ [Лойко 2011, с. 180].

Об’єктом вивчення політичної лінгвістики називають політичний дискурс та його роль у формуванні суспільної думки. Політичний дискурс включає в себе широкий спектр комунікативних процесів, які відбуваються у громадських організаціях, у політичних установах та серед політичних еліт. Однак, одним з найбільш впливових агентів політичного дискурсу справедливо вважаються засоби масової інформації (ЗМІ).

Друковані ЗМІ, радіо, телебачення чи Інтернет платформи не тільки відіграють значну роль в поширенні політичної інформації, але допомагають визначити, а іноді і створити настрої громадськості. Журналісти, створюючи статті на політичні теми, виступають посередниками між політиками-професіоналами та масами-непрофесіоналами. Завдяки цьому громадяни можуть відстежувати політичні процеси та бути в курсі прийняття рішень, що дозволяє забезпечити взаємозв'язок між владою та громадянами, консолідувати громадськість та сприяти суспільному розвитку [Лойко 2011, с. 180].

Втім, варто чітко розмежувати терміни «політичний дискурс» та «політичний дискурс ЗМІ», бо, хоч вони обидва і фокусуються на політичний сфері життя суспільства, вони не є рівнозначними.

Почнемо із визначення меж політичного дискурсу. Дефініціювання «політичний дискурс» перш за все залежить від двох чинників: взятий за основу варіант трактування дискурсу та від теоретико-методологічного підходу [Ковальова 2017, с. 103]. К. Серажим пропонує наступне визначення політичного дискурсу – це «текст, зумовлений ситуацією політичного спілкування [Серажим 2002, с. 240]», що є достатньо узагальненою ідеєю. У своїй монографії Н. Кондратенко застосовує комунікативно-дискурсивний підхід: «ПД – це конкретний вияв політичної комунікації, що передбачає актуалізацію політичного тексту в комунікативному акті взаємодії політичного суб’єкта (політика, політичної сили, влади) та об’єкта (аудиторії, електорату, виборця)» [Кондратенко 2007, с 12].

Сучасний французький лінгвіст П. Шародо наполягає, що «яким би невинним не був дискурс, він може бути політичним, якщо це підтверджує ситуація» [Шародо 2005, с. 30]. На його думку, концепція політичного дискурсу достатньо широка і залежить саме від комунікативної ситуації, тому саме завдяки взаємодії учасників комунікації та їхній ідентичності, утворюється політичний контекст.

Термін «політичний дискурс» в мовознавчій літературі найчастіше вживається в вузькому і широкому значенні. В більш ширшому сенсі він означає комунікацію, в якій, хоч один елемент належить до політичної сфери: адресат, адресант, зміст чи позамовний контекст. Окрім вищезазначеного, додається процес та результат створення текстів та їхнього сприйняття, а також всі екстралінгвістичні фактори, які впливають на ці процеси. У вузькому значенні політичний дискурс включає в себе виключно комунікації, метою яких є набуття і здійснення політичної влади [Макаревич 2012, с. 81].

Один із шляхів дослідження політичного дискурсу полягає в тому, аби обмежити його визначення тими акторами, які займають політичне поле, що стало можливим завдяки тенденції професіоналізації суспільного життя. Отже, для К. Ле Барта політичний дискурс є соціально сконструйованим об’єктом: це «дискурс, що створюється політичними чоловіками та жінками» [Ле Бар 1998, с. 6-7].

Отже, єдиного загальноприйнятого визначення політичного дискурсу не існує, втім можна розглядати його як варіант вербальної комунікації в певних суспільно-політичних та психологічних контекстах, в якій адресат і адресант виконують певні соціальні ролі в залежності від їхньої залученості в політичну сферу [Макаревич 2012, с. 81]. .

Варто сказати, що крім вищезазначеного тлумачення політичного дискурсу, в ньому також виділяють усну і писемну форму: перша категорія включає в себе публічний виступ політиків, їхні інтерв’ю, прес-конференції, дебати, що базуються на риторичних засадах, сформованих ще в античні часи. Письмові форми ж включають в себе не тільки обширний пласт документації

(договори, протоколи, домовленості), а також політичну рекламу та плакати [Акінчиць 2007, с. 73].

Жанрове різноманіття політичного дискурсу досі є питанням, яке активно досліджується. Окрім поділу за способом відтворення, який був зазначений вище, Н. Кондратенко пропонує для цього критерій інтенціональності, а відповідно до нього виділяє іміджево-презентаційні (слоган, програма, біографія), інформативні (повідомлення, заява, інтерв'ю), ритуальні (промова, привітання, подяка, некролог), агітаційні (слоган-заклик, виступ, листівка) й агонально-аргументативні (дебати, ток-шоу) [Кондратенко 2017, с. 20]. Даний підхід включає в себе ширшу категоризацію жанрів, а отже дає нам можливість розширити рамки аналізу політичного дискурсу.

Коли ж все, що було зазначено вище, транслюється через телебачення, радіо чи Інтернет, з'являється на сторінках друкованих видань, воно трансформується в політичний медіа-дискурс. Це доводить думку, що політичний медіа-дискурс з'являється на перетині політичного дискурсу та дискурсу ЗМІ [Лойко 2011, 180].

Втім, схожа ситуація простежується щодо популярності сучасних ЗМІ. Аналіз політичного дискурсу з'явився ще в 1960-х роках, коли у суспільстві все ще домінувало письмове слово, тому сприйняття політичної інформації існувало за інших умов – суттєвою частиною політичної діяльності суспільства було читання видатних авторів, з усіма суперечностями та суб'єктивністю інтерпретації, які це передбачає. Зріст впливу телебачення на суспільство, а потім стрімкий розвиток Інтернету значно змінили умови політичного проголошення та відносини між політичним дискурсом і громадянами. Ця трансформація мала подвійний ефект: з одного боку, межа між дослідженням медіа та дослідженням власне політичного дискурсу, стирається (наприклад, Д. Мангено вважає політичні дебати наприкінці президентських перегонів не тільки політичним жанром, але і телевізійним); з іншого боку, суспільство сильно змінило свій погляд на попередні засоби

політичного мовлення, особливо те, що стосується риторики, репутації радіо та преси [Мангено 2010, с. 86-87].

Оскільки темою нашого дослідження є саме політичний дискурс ЗМІ, варто сказати, що його аналіз нині особливо актуальний у зв'язку з розширенням медійного простору та ширшим обсягом доступної інформації. Саме через вивчення політичного медіа-дискурсу стає можливим виявлення механізмів впливу, використання маніпуляцій та засобів досягнення певних цілей у політичному просторі. Завдяки цьому можна краще зрозуміти, як ідеологічні ідеї та переконання репрезентуються та втілюються через медійні канали і яким чином вони впливають на нашу свідомість.

1.3 Функції політичного медійного дискурсу

Аналізуючи поняття «політичного медіа-дискурсу» в попередньому пункті, ми лише частково розглянули функціональний аспект даного типу дискурсу. Втім, політичний дискурс, медійний дискурс чи їхнє поєднання, як і будь-який інший вид дискурсу, є «типом комунікативної діяльності» [Бацевич 2004, с. 138], що дає нам привід розглянути широке питання функцій комунікації взагалі. Для цього пропонуємо звернутись до комунікативної моделі Романа Якобсона. У роботі «Лінгвістика і поетика» Р. Якобсон запропонував шість основних компонентів комунікативного акту: адресант, контекст, повідомлення, адресат, контакт та код. Кожен із них відповідає за певну функцію, які ми розглянемо далі:

1) експресивна функція належить адресанту, адже сприяє вираженню його ставлення до сказаного. Один і той самий текст мовець може оформити по-різному завдяки інтонаційним прийомам, що дозволяє слухачу почути схвалення чи осуд, радість чи насмішку. Втім, Р. Якобсон робить акцент на тому, що мовець має бути впевненим, що його повідомлення з певною інтонацією зрозуміють у конкретному культурному середовищі;

2) конативна функція, в свою чергу, зосереджується на роль адресата. Conatus з латини перекладається як зусилля чи прагнення, отже інакше її можна назвати функцією засвоєння того повідомлення, яке транслює адресант;

3) фатична (порожня) функція – це підтримка контакту. Адже іноді комунікативні акти не мають на меті обмін новою інформацією, вони відбуваються задля встановлення необхідності продовження чи переривання комунікації. Така своєрідна «перевірка» може здійснюватись як простими фразами на кшталт «Алло» або «Ти мене чуєш?» до цілих діалогів (так званих «смол токів»);

4) метамовна функція (або функція тлумачення) пов'язана з мовним кодом. Протягом усього комунікативного акту передбачається, що адресант використовуватиме зрозумілу для адресата мову, аби описати іншу мову (художню, наукову тощо). Коли ми не знаємо слова, ми запитуємо що воно означає і натомість отримуємо пояснення за допомогою описів, інших слів (наприклад, синонімів) або ж просто бачимо цей предмет;

5) естетична функція притаманна мові мистецтва і сам Р. Якобсон виокремлює її як функцію, що ставить на перший план не зміст, а форму. Побутові комунікації спрямовані на передачу певного повідомлення і зазвичай не фокусуються на варіантах його передачі, у той час, як мова певного автора має особливі форму та стиль. Мова фольклору, театру чи літератури дозволяє досліднику стверджувати, що вона є першоджерелом культури та інструментом для створення культурних цінностей;

6) денотативна (або когнітивна чи референтивна) функція – це функція передачі певної інформації у процесі комунікації та відображенні об'єктивної картини світу. Втім, комунікація – це не лише передавання інформації, вона також включає в себе сприйняття почутого, тому в процесі все, що розуміється адресатом, отримує власну назву і таким чином існує у свідомості людини. Це називається лінґвілізацією світу [Якобсон 1986, с. 198-200].

Варто також згадати, що Р. Якобсон розглядав інші мовні системи, серед яких візуальна та аудіальна. На його думку, знаки у цих системах кардинально

відрізняються, бо для глядачів важливішим є просторовий вимір, у той час як слухачі сприймають знаки в вимірі часовому. Він також зазначає, що «у системах аудіальних знаків структурним фактором ніколи не виступає простір, але завжди час – у двох іпостасях — послідовності і одночасності; структурування візуальних знаків обов'язково пов'язано з простором і може або абстрагуватися від часу, як, наприклад, в живописі та скульптурі, або привносити часовий фактор, як, наприклад, у кіно» [Якобсон 1985, с. 37].

Тепер, розглянувши основні функції дискурсу загалом, необхідно звернути увагу на функції, які виокремлюються у політичному медіа-дискурсі.

Зважаючи на описані вище комунікативні функції, ми можемо звузити коло щодо функцій медійного дискурсу. О. О. Кучерова, базуючись на основних функціях ЗМІ, пропонує виокремити:

1) Інформативну.

Її дослідниця справедливо вважає найпотужнішою, адже саме вона є двигуном формування суспільної думки, містить в собі мотив до дії, тлумачить та інтерпретує зміст новин і подій;

2) Регулювальну.

Вона спрямована на встановлення певного порядку в суспільстві та контролю навколишньої ситуації у «медіатизованому суспільстві»;

3).Соціалізуючу.

Завдяки ЗМІ суспільство об’єднується, формуючи загальні думки і погляди;

4) Розважальну.

ЗМІ здатні впливати на рівень стресу в суспільстві, знижувати його, постачати розваги та бути інструментами відволікання;

5) Впливову.

ЗМІ впливають на свідомість громадян в цілому і кожної особи окремо;

6) Маніпулятивну.

Дана функція відрізняється від впливової, адже має на меті нав'язати певні погляди, викликати заплановану реакцію читача;

7) Політичну.

Оскільки політика існує не виключно в політичній сфері, ЗМІ грає важливу роль у створенні «політично-сформованого» суспільства і відображає внутрішні та зовнішні стосунки громадян із владою [Кучерова 2005, с. 9].

Проаналізувавши функціонал медіа дискурсу пропонуємо звузити дослідження до функціоналу політичного дискурсу.

Основною функцією політичного дискурсу справедливо вважається боротьба за владу, адже будь-які форми впливу політиків, усного чи письмового, направлені на позитивну самопрезентацію задля отримання чи утримання влади у своїх руках [Ковальова 2020, с. 105]. Н. Кондратенко насамперед виділяє три основні функції політичного дискурсу, серед яких функція інформування (трансляції певної інформації), впливу (створення необхідних політику уявлень та ідей, часто зміна думки) та агітації (заклик до певних дій) [Кондратенко 2007, с. 14–15]. Л. Нагорна виокремлює інформативну, орієнтаційну, мобілізаційну, консолідаційну (регулювальну) й ідентифікаційну функції політичного дискурсу [Нагорна 2005, с. 35].

Д. Грейбер у своїй роботі визначає декілька функцій політичного дискурсу, серед яких поширення інформації, визначення порядку денного, тобто контроль за поширенням інформації та регулювання суспільних процесів та проекція в майбутнє (можна сказати, що це прогнозування майбутньої політики, яке зазвичай відбувається завдяки проектуванню чи позитивного чи негативного досвіду минулого на те, що відбуватиметься далі) [Грейбер 1981, с. 35].

Паралельно ряд лінгвістів виділяють так звану функцію конструювання мовленнєвої реальності. До цих дослідників відноситься Б.Ю. Норман, який вищезазначену функцію називає креативною, адже на його думку, вона позначає становище справ, за яких мовленнєва сутність займає первинне місце стосовно позамовленнєвих чинників. З креативною функцією тісно пов’язана «магічна» функція, що проявляється у формах молитв, клятв чи присяги. Віра в магію слів є важливою складовою не тільки релігійного дискурсу, але й

політичного. Очевидним є приклад тоталітарного політичного дискурсу, в якому особа лідера прирівнюється до божества [Норман 2000, с.35].

Аналізуючи ряд вищезазначених функцій дискурсу загалом і окремо політичного та медійного, можна визначити, що передовою та найбільш значущою функцією політичного медіадискурсу є саме функція пропаганди та політичного впливу, формування у індивідів зокрема суспільства загалом необхідних настроїв. Крім цього, дотичною до неї є регулювальна функція, аби політична верхівка мала змогу тримати суспільство в контрольованих рамках.

РОЗДІЛ 2
СОЦІАЛЬНО-КОГНІТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

2.1 Інституційність політичного дискурсу

Від самого початку існування суспільства, тобто об’єднання людей, що співіснують у спільному просторі, виникла гостра потреба у формуванні певних органів, які були б здатні регулювати всі внутрішні та зовнішні процеси. Для цих цілей в суспільстві утворювалось те, що сьогодні кличуть «інституціями» та «інститутами».

На думку дослідника Д. Норта, ці поняття не є тотожними, адже «інституціями» він називає закони, звичаї та прийняті норми, в той час як «інститутами» слід вважати організації, які ці інституції стверджують. Отже, перші ми можемо розуміти як «правила гри», які можуть визначати та обмежувати вибори індивідів, а їхньою головною функцією він називає зменшення невизначеності через постійну структуризацію людської взаємодії.

Натомість, інститути в його розумінні – це лише «актори», які можуть формувати ці стратегії [Норт 1997, с. 19].

Термін «інституційність» є похідним від поняття «інституція» і віддзеркалює їхній вплив на функціонування суспільства, політичної, економічної систем та інших соціальних явищ, аналізує те, як інституції впливають на поведінку людей, організацій і систем у певному середовищі.

Інститути можуть бути формальними (наприклад, закони, конституції, правила) і неформальними (норми, традиції, звичаї), і вони визначають рамки, в яких діє суспільство. Інститути встановлюють правила гри, регулюють взаємодію та встановлюють очікування щодо поведінки учасників системи.

Дослідники, вивчаючи спектр різновидів інституційного дискурсу, відносять до даної категорії дискурс міжнародних прес-конференцій, корпоративний дискурс, судовий, навіть досліджувані нами медійний та політичний адже, на відміну від міжособистісного чи художнього, вони є статусно-організованими, тому що це зумовлено специфікою соціальних інститутів. Статусно-організований (в деяких джерелах статусно-орієнтований) дискурс – це взаємодія представників певних соціальних груп або інститутів між собою або з людьми, які здатні реалізовувати свою статусність в межах певних соціальних інститутів. Кількість цих суспільних інститутів визначається самим суспільством на певних етапах його розвитку за його потребами.

Р. Водак, узагальнивши ряд соціолінгвістичних досліджень інститутів, вивів ряд притаманних їм характеристик. По-перше, інститути часто являють собою анонімні освіти, де імена клієнтів є відомими, в той час як імена співробітників часто лишаються таємницею. Вони тісно пов’язані з бюрократією і письмові документи, до яких належать офіційні повідомлення, тексти законів чи формуляри, написані в пасивному стані і містять в собі нечіткі формулювання. Робота інститутів є ритуалізованою, тому ряд мовних форм, серед яких вітання, клятви, формули, що були сформовані історично, наразі втратили свої специфічні функції. В них існує достатньо сувора

ієрархія, а влада є найважливішим компонентом їхньої динаміки. Ця ієрархія простежується і в статусній організації інститутів – до керівників ставляться краще, ніж до рядових співробітників інституту, до своїх краще, ніж до чужих, до досвідчених клієнтів краще ніж до тих, хто досвіду не має. Основною функцією таких інститутів є створення видимості гармонії – протиріччя та конфлікти завжди придушуються та не афішуються [Водак 2009].

Інституціональність відображає стабільність, стійкість і вплив системи на соціальний процес. Він визначає, яка поведінка є прийнятною чи неприйнятною, як розподіляються ресурси, вирішуються конфлікти, формується та підтримується влада, а також застосовуються правила та норми.

Вивчення інституційності сприяє розумінню того, як інститути впливають на економічний розвиток, політичну стабільність, соціальні зміни та інші аспекти функціонування суспільства. Це також сприяє виявленню та аналізу слабких місць, нерівності та викликів, пов’язаних з інституційними системами, а також у формулюванні рекомендацій щодо вдосконалення та реформування інституційної структури у сприятливий спосіб.

Значущою відмінністю інституційного дискурсу від, наприклад, міжособистісного зумовлена його формальністю, яка будується на соціальних інституціях та має відповідати клішованій моделі спілкування між особами, які не знають один одного, втім мають ставитись один до одного відповідно до загальноприйнятих суспільних норм. Крім цього, характерною для нього є жорстка структура, яка має велику кількість лінгвістичних табу, меншу контекстуальну впливовість та лімітовану кількість глобальних цілей. Інституційний дискурс реалізується в умовах стереотипної пари (наприклад, академічний дискурс реалізується в межах пари вчитель-учень, а медійний – журналіст-слухач), втім не обмежується лише цим критерієм. Характерним є наявність прототипного місця (школа, академія, клініка) та несе в собі чітко сформовану мету [Гохман 2018, с. 39].

Тому можна сказати, що основною метою спілкування у межах інституційного дискурсу є легітимізація соціальних відносин. Семіотичне

зображення об’єктивної реальності відходить на другий план, в той час як необхідність конструювати соціальні сенси та втілювати роботу соціального інституту стає передовою місією.

Політична комунікація однозначно є інституційною формою спілкування, бо регулюється певними соціальними правилами і ритуалізованими рамками функціонування.

Розглядаючи політичний дискурс крізь призму інституційності, ми можемо побачити очевидні паралелі. По-перше, стереотипною парою учасників даного виду дискурсу є співробітник інститутут, тобто політик, та його клієнт, зазвичай громадянин країни, в якій політик має вплив, втім також допускається вплив політика іншої держави, якщо метою є, наприклад, налагодження інтернаціональних стосунків.

Виходячи з попереднього тезису ми можемо визначити, що політичний дискурс не є особистісним, тому що політик та його слухач зазвичай не знають один одного особисто, а тому мають взаємодіяти в клішованих межах, визначених нормами суспільства. Досліджуючи особливості політичних промов, Р. Водак акцентує увагу на такому явищі, як деперсоналізація учасника інституційної комунікації. Таким чином, клієнт, втрачаючи особистісні характеристики в межах інституту, почувається більш комфортно, адже перебуває під захистом цього інституту. Для самого інституту це є позитивним аспектом, адже він має можливість привласнити особистісні характеристики кожного індивіда [Водак 2009].

М. Егер зауважує вагоме місце інституту влади у політичний грі. Він визначає інститут влади, як соціально узаконені спеціальні знання разом з людьми, які уповноважені впровадити інститут у життя [Мараховська 2010, с. 45]. В даному визначенні простежується інформаційна сторона інституціональності: вищий статус співробітника інституту по відношенню до клієнта зумовлений доступом до інформації, можливістю тлумачити її та розпоряджатись нею, що й дає змогу маніпулювати свідомістю мас.

Основні стратегії інституційної комунікації влади, а отже і її політичного дискурсу – це перш за все координація спільних дій учасників політичної комунікації задля досягнення результату, який би відповідав інтересам ініціатора або всіх учасників взаємодії, якщо це не виходить за межі політичного плану і конкретного акту ритуальної комунікації. Крім цього, важливим є ряд інших стратегій, серед яких визначення функціональних особливостей інституційних відносин між учасниками інтеракції, утвердження власних «комунікативних претензій» та їхня декларація у конкретних умовах взаємодії з конкретними співрозмовниками, контроль за дотриманням умов реалізації актів ритуальної комунікації, які мають соціально-конституціональну спрямованість [Чудинов 2009, с. 84].

2.2 Конвенційність політичного дискурсу

Як раніше було визначено, політичний дискурс є інституційною формою, а отже вона зумовлена наявністю конвенціональних сегментів.

Поняття «конвенційність» у межах лінгвістики описує характеристику мовних знаків і систем. Мовні ознаки, такі як звуки, лексеми чи граматичні правила, та їхні значення не мають прямого зв’язку з предметами та поняттями, на які вони посилаються. Конвенційність базується на тому, що мовні знаки є домовленостями у межах мовним суспільства, і їх значення існують згідно з цими угодами. Наприклад, слово «chaise» в французькій мові використовується для позначення предмету, на якому можна сидіти. Однак немає нічого природного у зв'язку між звуками, літерами чи загалом лексемою «chaise» та самим об’єктом. Це лише конвенційний договір між мовним співтовариством.

Це явище сприяє усталенню певних сегментів комунікації в суспільстві, що робить спілкування «священною церемонією підтримки суспільства в часі» [Лящук 2020, с. 45].

Поняття «конвенція» Джон Остін вживає у своїх лекціях для пояснення мовленнєвих ситуацій, хоча саме поняття не є предметом його досліджень. Він вказує на три основні характеристики, які характеризують мовленнєві акти як конвенційні. По-перше, конвенційний акт є обопільною, тобто двосторонньою, процедурою. По-друге, він не є природним процесом, а представляє собою культурну інституцію, яка є вигаданою та може варіюватися. По-третє, його можна оцінювати з точки зору правомірності, доцільності або чинності, тобто виконання конвенційної процедури відповідає чинним нормам.

Однак використання концепції конвенцій в більш широкому сенсі для дослідження мови може викликати певні проблеми з розумінням. Конвенційність мови передбачає наявність первинної угоди чи домовленості, на основі яких створюються ці конвенції. Важливо враховувати, що опис мовленнєвих ситуацій Джона Остина включає правила, норми або процедури, які в певній мірі є інституціональними, і вони мають значення як в теорії мовленнєвих актів, так і в понятті перформативності.

Концепт конвенційності посідає важливе місце у мовознавстві, оскільки він сприяє розумінню факту, що мови – це системи знаків, тому їхні значення визначаються соціокультурним контекстом та домовленостями між мовними спільнотами. Конвенційність є одним із ключових принципів, який дозволяє мовам функціонувати як засобу спілкування та передачі інформації.

Конвенційність політичного дискурсу – це особлива характеристика політичного дискурсу, яка проявляється у його стереотипізації поведінки на різних рівнях – коли учасник політичної комунікації обирає жанр, релевантний для досягнення певної комунікативної мети; коли він обирає доречний комунікативний акт, що відповідає соціальним статусам учасників та їхній інтерполяції; обираючи форму вираження інтенції, що відповідає традиційним

устоям певної культури чи мови етносу або найбільш раціональну текстову модель .

Політичний дискурс, як інституційний тип дискурсу, має в собі ряд ритуалів – узгоджених порядків і структур, які символічно відображають ієрархічну організацію інституту, що є носієм ритуалу [Лящук 2020, с. 45].

Основними характеристиками ритуальної комунікації є фіксованість форми та втратою первинного змісту. В ній немає новизни, зміст спрощується, втім форма стандартизується та стереотипізується. Альтернатива також відсутня, адже учасники ритуалу мусять підкорятись загальноприйнятим правилам. Політичний дискурс будується на ритуалах, бо це допомагає визначати ролі мовців, суб'єктів та об'єктів у ньому та обирати рольову модель поведінки згідно з їхніми особливостями. Він позбавлений свободи самовираження особистості та вільного обміну думками. Функція ритуалів у політичному дискурсі направлена не на виявлення думки учасника комунікації, а скоріше на те, аби всі учасники комунікації переконались, що вони грають у одну і ту саму гру, слідуючи одним і тим самим правилам, що напряму пов'язане з регулювальною функцією політичного дискурсу.

2.3 Ідеологічність політичного дискурсу

Ідеологія є невід'ємною складовою політичної науки загалом і політичного дискурсу зокрема, адже політичні інститути, тобто партії, найчастіше класифікуються за їхніми основними суспільно-політичними доктринами, які зумовлені саме їхньою ідеологією. Втім досі визначення терміну «ідеологія», як і її функції не є остаточно визначеними.

Американський соціолог Н. Смелзер пропонує розглядати ідеологію як систему теоретичних знань, яка встановлює певні цінності та факти. Функції ідеології, на його думку, полягають у послабленні соціальної напруги, що

зазвичай виникає, коли люди зіштовхуються з розумінням, що їхні уявлення про реальність та сама реальність не є тотожними. Ідеологія також здатна виправдовувати реальний стан речей або виступати проти нього, що визначається інтересами певних соціальних груп, які ця ідеологія репрезентує. Крім того, ідеології можуть надавати сенс і узаконювати дії людей. Загалом, на думку дослідника, ідеології слугують засобом ідентифікації особистісних та групових норм і цінностей, щоб досягти певних цілей [Смелзер 1994, с. 55-57, 67].

За уявленнями німецького дослідника Е.Фромма, ідеологія – це ідеї, що задовольняють очікування людей і сприяють пом'якшенню внутрішніх докорів сумління через віру в те, що вони працюють на щось добре та бажане. Ідеології можуть бути використані з метою маніпулювання масами, і часто вони не мають нічого спільного з реальними цілями, а іноді навіть кардинально відрізняються [Фромм 1993, с. 332].

Визначення А. Мендра сильно відрізняється від попередніх, адже він розглядає її як систему доцільних і науково обгрунтованих положень, що пояснюють соціальну дійсність. Р. Гароді, навпаки, вважає, що ідеології, в тім числі й такі розповсюджені, як лібералізм, консерватизм, соціал-демократія, націоналізм тощо, не можуть дати задовільнити суспільство в питаннях, які порушені постіндустріальною цивілізацією через розрив між сильно розвиненою реальністю і застарілими теоретичними постулатами.

М. Недюха виділяє в структурі ідеології три основних аспекти: образ дійсності (те, що відбувається у конкретному суспільстві та поза ним); аксіологічної системи (ієрархії цінностей) та практичних вказівок (методах діяльності для зміни або збереження існуючого стану справ). Щодо функцій суспільно-політичних доктрин він пропонує визначення політичних стратегій та тактик, а отже і визначення виборчої поведінки громади [Недюха 2006, с. 46].

Важливо зазначити, що ідеології можуть мати як позитивний, так і негативний вплив на суспільство. Вони можуть стимулювати зміни, визначати

мету і напрямок розвитку, але також можуть призводити до конфліктів і виключати альтернативні погляди. Все залежить від конкретної ідеології, її впливу та способу її реалізації.

Заперечувати зв'язок політичного дискурсу та ідеології неможливо, адже політична комунікація завжди ідеологізована. Комуніканти виступають не як окремі особистості, які представляють своє єство, а репрезентанти політичних інститутів та груп. Ідеологія є об'єктом дослідження політичної науки, що пов'язана з переконаннями та поглядами; це не аналіз ідей, які створюють базу наукових знань. В свою чергу ці ідеї та погляди не творять ідеологію, вони є «змістом мислення».

2.4 Інтертекстуальність політичного дискурсу

Теорія інтертекстуальності є відносно новою, адже її теоретичні засади сформувались лише у другій половині минулого століття. Інтертекстуальність є явищем міжгалузевим, адже поєднує у собі ряд інших наук, зокрема лінгвістику тексту, текстологію, риторику, психолінгвістику, семіотику тощо. Її засновницею вважають французьку семіологиню та літературознавицю Ю. Кристеву, яка стверджує, що «Будь-який текст побудований як мозаїка цитацій, є продуктом всмоктування та трансформації якого-небудь іншого тексту» [Кристева 2000, с. 429].

Тема інтертекстуальності активно досліджувалась в літературознавстві та семіотиці такими вченими, як Ю. Лотман, Ю. Кристева, Ж. Женетт, Ж. Деррида; у лінгвістиці та зокрема галузі аналізу художнього дискурсу її розробляли І. Арнольд, Ю. Солодуб, Ю. Степаном. В галузі наукового дискурсу дослідженням займались В. Чернявська, О. Баженова, К. Даірова, а у медійному дискурсі О. Земська та С. Сметаніна.

Сучасний політичний дискурс містить сильні інтертекстуальні зв'язки, адже політичний текст часто будується у формі своєрідного діалогу з іншими текстами: автором уточнюються ідеї, висловлені до цього, суб'єктивно тлумачаться факти та акцентується власна позиція мовця. Такий текст насичений алюзіями, експліцитними та імпліцитними цитатами, прецендентними метафорами та ремінісценціями, через що його повноцінне сприйняття є можливим виключно за допомогою безлічі побічних знань з різних сфер життя соціуму [Лазаренко 2014, с. 74].

Класифікація видів інтертекстуальності – це питання, яке потребує подальшого вивчення, втім у нашому дослідженні ми послуговуємось класифікацією Н.А. Фатєєвої, яка побудована на одночасному врахуванні різних критеріїв розмежування інтертекстуальної взаємодії. Отже, вона виокремлює наступні види міжтекстової взаємодії:

1) Власне інтертекстуальність. Даний вид міжтекстових відносин утворює конструкцію «текст у тексті» і до цього відносять цитати з атрибуцією (цитати з атрибуцією та точним відтворенням першоджерела, цитати з атрибуцією, але з неточним відтворенням джерела та атрибутивні перекладні цитати), цитати без атрибуції; алюзії (атрибутивні та неатрибутивні); центонні тексти (введення до основного тексту фрагментів з твору іншого автора без прямого посилання на першоджерело та його автора);

2) Паратекстуальність – відношення тексту, за визначенням Ж. Женетта, до його найближчого навколотекстового середовища, адже саме елементи паратексту межують із текстом, а також контролюють, скеровують читача на сприйняття твору [Женетт 1998, с. 109]. Це заголовки, епіграфи, післямова.

3) Метатекстуальність. Це ситуація, коли в певному тексті фігурує коментар стосовно іншого тексту. Метою таких інтертекстуальних одиниць часто вважають критику. Це переказ та посилання-коментування, до яких відносять інтертекст-переказ, варіації на тему передтексту, мовну гру з передтекстом та дописування тексту замість його автора.

4) Гіпертекстуальність. Ж. Женетт визначає гіпертекстуальність, як будь-які відносини, що об'єднують текст В (гіпертекст) та попередньо створений текст А (гіпотекст), на який текст-першоджерело впливає набагато більше, аніж просто цитата. Тому під час створення текст В проходить шлях трансформації, у фіналі якого текст В «викликає» у читача сильні асоціації з текстом, не обов’язково навіть посилаючись на нього прямо. Часто жанрами гіпертекстуальності вважають пародію, імітацію чи пастиш.

5) Архітекстуальність. Її існування випливає з факту, що текст завжди існує в рамках певних правил та літературних законів, згідно з якими його було створено. Архітекстуальність виникає з генології, що досліджує зв’язки творів крізь призму жанрового різноманіття і законів цих жанрів.

6) Інші випадки інтертекстуальності, серед яких інтертекст як стилістична фігура, позичення літературного прийому та інтермедіальні тропи і стилістичні фігури [Фатеева 2006, с. 122-158].

Оскільки політичний дискурс, а отже і політичний текст, є перш за все текстом, а як зазначає французький дослідник Р. Барт, текст – це «переплетіння багатьох голосів, багато чисельних кодів, одночасно переплутаних і незавершених» [Барт 1989, с. 459], отже він не може повноцінно існувати окремо від текстів, що були створені раніше. Використання інтертексту в політичному дискурсі дає змогу впливати на слухача, апелюючи до того, в чому він потенційно розбирається більше, аніж у політиці – культура, історія, література тощо. Це є ефективним інструментом впливу та навіювання власної думки і позиції, що є необхідним у процесі боротьби за владу.

Аналіз політичного дискурсу дає змогу констатувати факт, що сучасною його тенденцією є широке вживання власне всіх видів інтертекстуальності. Найчастотнішими справедливо вважаються цитати. Досить поширеними є і алюзії, які ми визначаємо, як фігуру мови, яка полягає в тому, аби згадувати людей, події, факти та інші відомі тексти, не називаючи їх явно. Вона слугує рефлективному зближенню між людьми, адже вона матеріалізує зв’язки, що

існують між людьми, місцями, об’єктами та подіями. Здебільшого політики використовують саме історичні алюзії, що дає змогу апелювати до патріотичних почуттів мас і скоріш за все відгукнеться у свідомості переважної їх частини. Перекази анекдотів, полеміка із текстом політичного опонента, вживання інтертексту як стилістичної фігури – це все є поширеними практиками, які політики вживають у своєму дискурсі.

РОЗДІЛ 3
ЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

3.1 Методи лінгвістичного дослідження

Від самого початку існування науки, суспільство шукало шляхи структурувати її, як і будь-який вид людської діяльності. Задля цього проводились дослідження з використанням різних прийомів, сукупність яких позначають терміном “метод”. Суміжним поняттям є "методика", що в свою чергу описує порядок використання різних прийомів та методів у дослідженні. Іншими словами, методика – це план дій, що визначає спосіб і послідовність вирішення конкретного наукового чи практичного завдання [Рассоха 2011, с. 14].

У нашому дослідженні, сфокусованому на структурно-семантичному та лінгво-стилістичному аналізі політичного журналістського дискурсу, будемо використовувати три основні методи:

1. Структурно-семантичний аналіз;
2. Лексико-семантичний аналіз;
3. Стилістичний аналіз.

Структурно-семантичний аналіз - це методологічний підхід у лінгвістиці та літературознавстві, спрямований на аналіз і розкриття структури та семантики мовних одиниць, текстів, або мовних систем загалом.

Лексико-семантичний аналіз – це метод дослідження мови, який використовується для розкриття значення слів і вивчення їхніх лексичних та семантичних відносин. Цей аналіз спрямований на дослідження лексичних одиниць (слів і словосполучень) і їхніх семантичних властивостей, таких як значення, конотація, асоціації тощо, отже на розуміння того, як слова

взаємодіють одне з одним у різних мовних конструкціях і як вони надають тексту певний смисловий контекст.

Лексико-стилістичний аналіз – це метод дослідження тексту, який спрямований на вивчення стилістичних особливостей мовлення в літературних або публіцистичних текстах. Цей аналіз спрямований на розкриття характерних рис авторського стилю, вивчення виразних засобів мовлення та їх впливу на сприйняття тексту читачем або слухачем.

Для дослідження ми створили вибірку 20 політичних статей, опублікованих популярними французькими щоденними виданнями Le Figaro, Le Monde та Le Parisien.

3.2 Структурно-семантичні характеристики

Журналістська стаття – це сталий жанр і він має свій стандарт, який перш за все визначає розмір і структуру статті. Завдяки існуючим нормам, статті різного авторства можливо об’єднати в одному виданні, не втрачаючи цілісної ідеологічної картини, яке пропонує медіа. Структурність статті допомагає читачеві легко орієнтуватися в тексті і зрозуміти основну інформацію.

Традиційно усі тексти, в тому числі і медійні, прийнято аналізувати за тричленною структурою, складовими якої є вступна частина, основна та заключна. Ці частини також називають блоками, які, розташовуючись у певному порядку, утворюють інваріантну модель тексту. І. М. Кочан відносить медійні тексти, тобто газетні статті та репортажі, до групи текстів, що побудовані за моделями клішованого типу, де чіткої регламентованої форми має не тільки характер компонентів, їхня послідовність, але і характер заповнення компонентів даної моделі [Кочан 2008, с.57].

І. М. Кочан пропонує зобразити модель публіцистичного тексту, як незмінну послідовність трьох конструктивних блоків – інтродуктивного

(вступного), тематичного (основного) та інферативного (завершального). Таку структуру медійної статті можна порівняти із перевернутою пірамідою – журналіст починає розкривати тему обширно, зазначаючи основні факти, і лише ближче до кінця вдається в деталі. Цей спосіб презентації фактів у статті є надзвичайно важливим для сфери письмової інформації, оскільки оригінальні статті, надходячи до редакції, піддаються скороченню задля коректного розміщення на сторінках видання.

1. "Dotations aux collectivités : Anne Hidalgo veut attaquer l'État en justice" (див. Додаток А)

Перша досліджена стаття була опублікована у електронній версії видання Le Parisien, 06 вересня 2023 року, що дає нам змогу дослідити різницю між традиційним паперовим варіантом преси та електронним, представленим у мережі Інтернет.

Резюме даної статті включає в себе традиційні для цього жанру елементи – заголовок (le titre), підзаголовок (le chapô) та ілюстрацію.

Заголовок "*Dotations aux collectivités : Anne Hidalgo veut attaquer l'État en justice*" є першим, що бачить читач, коли відкриває веб-сторінку статті. Він надрукований жирним шрифтом і виділяється більшим розміром.

Він лаконічно презентує основні події, персонажей та ідеї статті: Анн Ідальго (мер Парижу) має намір подати в суд на державу через проблему з державними грантами для територіальних громад. Виходячи з цього, стає можливим визначити його інформативну (або комунікативну) функцію.

Заголовки цієї категорії допомагають читачу скласти перше враження про статтю, визначитись, чи цікавить його така тема, і в подальшому прогнозувати наповнення статті, проте вони не надають особистої думки журналіста, оцінки фігурантів та їхніх вчинків.

Підзаголовок "*Furieuse des "leçons" données par le gouvernement sur sa gestion de la capitale, alors que les dotations financières de l'État sont égales à "zéro", la maire de Paris veut engager un bras de fer en justice*" візуально відокремлений від заголовку – менший шрифт та не виділений жирним.

Ідейно він апелює до тих самих персонажів та події, вибудовуючи синонімічні пари: *Anne Hidalgo – la maire de Paris, attaquer l'État en justice – engager un bras de fer en justice.* Методом доповнення первинної ідеї у цьому прикладі є викриття причинно-наслідкових зв'язків: читач дізнається, що Анн Ідальго хоче подати в суд через ненадання державою необхідного фінансування.

Коротка презентація статті підсумовується графічним зображенням, який розміщено одразу після підзаголовку. На фотографії зображена головна героїня даної статті – Анн Ідальго. Додаткові деталі щодо контексту цього фото ми дізнаємось з підпису під фото: мер Парижу доповідала під час конференції на Олімпійських іграх минулого липня.

Цю ілюстрацію за наповненням можна охарактеризувати як антропоморфну, оскільки ключовою фігурою є людина. За способом подачі інформації вона є видільною: демонструючи портрет політичної діячки, медіа фокусує увагу читача на її персоні та на її ролі у сюжеті цієї статті.

Другий блок – тематичний (або основний) – представлений у вигляді шести абзаців, які поступово розкривають проблему за схемою перевернутої піраміди – від загальних даних до нової інформації. Перший ідейний блок розпочинається зі вступної частини, а саме першого абзацу, який коротко описує головну подію та її причини. Ця інформація вже є відомою з резюме статті.

Інформативний блок, який йде наступним, включає в себе параграфи 2-7 та розділяється підзаголовком. Він надрукований жирним шрифтом та відділяється від основного тексту абзацами. Вживання таких структурних елементів допомагає орієнтуватися в тексті та прогнозувати наповнення наступної частини.

Параграфи 2-4 побудовані на соціальному та історичному контексті, що передував події (un aperçu de la recherche ou du problème) – Парижу вже надавався грант у 2015 році, втім, на думку мера, держава знищує громади, скорочуючи їхню кількість.

Параграфи 5-7, які відокремлюються підзаголовком “Une «gestion prudentielle» des finances de Paris”, представлені у вигляді дискусії між керуючою Парижа Анн Ідальго та її опозицією стосовно фінансування столиці. Це читач може спрогнозувати із заголовку, де «gestion prudentielle» взято у лапки, що має подвійне значення: це може бути цитатою, а може бути іронією над мером столиці.

Дискусія демонструє нам критику діяльності Анн Ідальго і прогнозує негативну реакцію суспільства (un examen des conclusions).

Інферативний (або завершальний) конструктивний блок даного тексту складається з одного параграфа, який підбиває підсумки дискусії цитатою головної героїні статті Анн Ідальго та її баченням вирішення фінансової кризи.

2.“La NUPES garde-t-elle un avenir en commun?” (див. Додаток Б)

Друга досліджена стаття була опублікована у друкованій версії видання Le Parisien, 21 серпня 2023 року, що дає нам змогу дослідити традиційний паперовий варіантом преси.

Як і попередня стаття, перший блок, який читач бачить перед прочитанням основного тексту, складається з короткого резюме у вигляді заголовку, підзаголовку та ілюстрації.

Саме зображення-колаж з фотографій політичних діячів та людей з прапорами “*Nouvelle Union Populaire écologique et sociale (La NUPES)”* розпочинає резюме статті. Ілюстрація є антропоморфною, адже на ній представлені люди. За способом подачі інформації вона є видільною: видання фокусує увагу читача на ключових особах та допомагає визначитись, наскільки ця інформація може бути корисна.

Заголовок *La NUPES garde-t-elle un avenir en commun?*, на відміну від попереднього прикладу, представлений у вигляді питання, а не стверджувального речення. Отже, за виконаною функцією ми пропонуємо класифікувати його як пізнавальний.

Зазвичай такі заголовки постають у формі питань, які стимулюють пізнавальну активність читача та спонукають його до пошуку відповідей на ці питання у статті. Прочитавши поставлене на початку питання, читач вірогідно не матиме єдиної відповіді, тому він буде вмотивований прочитати матеріал та дізнатися думку його автора. Важливо зазначити, що ні автор статті, ні читач не формулюють відповідь окремо – вони шукають її разом протягом процесу сприйняття тексту, таким чином разом долучаючись до когнітивного процесу [Кочан 2008, с.60].

За попередніми висновками, підзаголовок функціонально має бути спрямований на кларифікацію заголовку, втім підзаголовок “Stratégie aux élections, attitude de Mélenchon… Les anathèmes fusent au sein de la coalition, quinze mois après sa création. À quelques jours des universités d'été, le dialogue paraît de plus en plus compliqué” продовжує пізнавальну концепцію. Він має інтригуючу складову, що підсилює пізнавальний процес.

Введені політичні поняття “Stratégie aux élections, attitude de Mélenchon, universités d'été” пов'язані з фігуруючою організацією La NUPES, втім не є її синонімами; таким чином, він не відповідає на питання, поставлене у заголовку, а ставить нові, відповідь на які можливо знайти в основній частині.

Новим елементом цієї статті є передмова, написана заступником директора редакції Олів’є Огюстом. Вона знаходиться зліва від статті під блакитним маркером “Edito”, що демонструє нам роль цього тексту, а саме думку редакції видання.

Наступний елемент – заголовок “*Fin d'une idole, fin d'une idylle*”, який ми характеризуємо як експресивний, де ідея успіху досягається завдяки кільком аспектам: по-перше, вживанням такого стилістичного засобу як анафора, де дві частини речення починаються з однієї конструкції, по-друге, використанням гомофонів “*idole*” та “*idylle*”, які створюють ритм висловлення. Заголовок привертає увагу читача та запам'ятовується наче слоган, створюючи креативний фундамент для подальшого засвоєння інформації із статті.

Після заголовку читач бачить фотографію автора передмови та за сумісництвом заступника директора редакції Олів’є Огюста, його ім'я та позицію. Така презентація спрямована на побудову авторитета видання загалом та Олів'є Огюста зокрема, аби виражена в передмові думка здавалася читачу більш авторитетною та тою, що заслуговує на довіру.

Передмову можна вважати “текстом у тексті”, оскільки вона також складається з блоків, які дозволяють розкрити певне політичне питання, втім особливістю цього жанру є його міцний зв'язок із основним текстом політичної статті; вона слугує теоретизацією контексту політичних подій, описаних у статті – діяльність Жана-Люка Меланшона, створення коаліції La NUPES і теперішнє їхнє положення на політичній арені.

Сама стаття поділена на три блоки, перший з яких вводить читача у загальний контекст – Жан-Люк Меланшон вступив у публічний конфлікт зі своїм союзником Олів'є Форе в соцмережі X (раніше – Твіттер) через неможливість узгодити список Депутатів від лівих для виборів у 2024 році та відсторонення їхньої партії LFE Від цьогорічних виборів у Сенат.

Тематичний блок статті є об'ємним – він складається з трьох пунктів, розділених підзаголовками: перший – “Un accord “miraculeux”” – надає читачу контекст створення коаліції La NUPES та початок їхнього політичного “падіння”.

Другий – “Bataille de retraites: “le début des problèmes”” – розкриває подальші причини конфліктів між членами організації, зокрема скандальне підвищення пенсійного віку до 64 років, що і вказано у назві розділу.

Третій – “En dehors de l'Assemblée, “la Nupes n’existe pas”” – продовжує досліджувати складну ситуацію всередині організації, зокрема фокусується на ролі Меланшона у цій кризі. цитата у підзаголовку належить Мануелю Бомпару, політиком від la Nupes.

Четвертий – “Une rentrée orageuse” – демонструє найбільш актуальні дії з боку учасників об’єднання щодо досягнення миру всередині la Nupes, зокрема організацію їхніх “universités d’été”.

“Падіння” організації представлено в хронологічному порядку ключових подій, підкріплених фактами та цитатами учасників процесу.

Висновки представлені останнім абзацом четвертого блоку: Автор повторно наголошує на критичному становищі організації і виражає невпевненість щодо її подальшої долі, втім пропонує читачу почекати вересня 2023 року, коли організація планує зібратися та розпочати роботу з перспективою на 2027 рік.

3. **“C'est la mare aux crocos”: à Lille, la gauche prépare déjà l’après Aubry** (див. Додаток В)

Третя досліджена стаття була опублікована у друкованій версії видання Le Figaro, 27 вересня 2023 року, що дає нам змогу дослідити традиційний паперовий варіантом преси.

Заголовок *“C'est la mare aux crocos”: à Lille, la gauche prépare déjà l’après Aubry”* складається з двох частин: перша є метафоричною цитатою парламентаря-соціаліста стосовно оцінки діяльності очільниці міста Лілль Мартін Обрі, а друга виступає тлумаченням політичного процесу, який став причиною появи цього коментарю.

Функція цього заголовку – експресивність та сильний психологічний вплив на адресата, що є повною протилежністю інформативної та пізнавальної функції попередніх заголовків. Експресивні заголовки використовують ширший спектр мовних інструментів, включаючи особисту думку, критику або похвалу.

У вище поданому прикладі автор статті використовує метафоричну цитату парламентаря-соціаліста стосовно оцінки діяльності очільниці міста Лілль Мартін Обрі «*C'est la mare aux crocos”*: головною метою журналіста є заінтригувати читача та змусити його шукати у статті тлумачення метафори про ставок з крокодилами. Метафоричний вислів *“C'est la mare aux crocos»,* на нашу думку, означає «On perd souvent en voulant trop gagner», “Pour réussir dans la vie, la force seule ne suffit pas, il faut aussi de l'imagination”. *Висловлення “la*

gauche prépare déjà l'après Aubry" підкреслює бажання мешканців міста змістити мера з займаної посади.

Підзаголовок у друкованій версії відсутній.

Ілюстрація від 23 серпня 2023 року демонструє читачу Мартін Обрі – головну героїню цієї статті – і надає додатковий факт про її політичну діяльність: у 2020 році під час останніх муніципальних виборів вона випередила свого опонента, представника захисників навколишнього середовища Стефана Балі, всього на 227 голосів. Даний коментар зазначає, що на початку кар'єри мер міста Лілль не мала однозначної підтримки громади, що, на думку журналіста, може впливати на критику її діяльності сьогодні.

Ілюстрація є антропоморфною, оскільки в центрі зображення знаходиться людина; за функцією ми характеризуємо її як видільну, оскільки вона акцентує увагу читача на Мартін Обрі та зазначеному у статті факті про неоднозначні результати виборів.

Основна частина статті не поділена на логічні блоки завдяки підзаголовкам, а надрукована суцільним текстом, що, на нашу думку, ускладнює навігацію у тексті і виокремлення основних ідей під час його "сканування" читачем.

Вступний абзац вводить в контекст ключову подію, яка завуальована була представлена у заголовку: "*l'après Aubry*" - це можливий результат виборів 2026 року у місті Лілль, якщо діючий мер Мартін Обрі відмовиться подаватися уп'яте.

Основна частина умовно поділяється на два блоки: перший демонструє позицію чинної мерії щодо планів Обрі на подальшу політичну кар'єру чи представлення нового кандидата; друга частина утворює список потенційних конкурентів, підкріплюючи Їхні наміри критикою в бік Обрі.

Останній абзац підсумовує позицію всіх Учасників дискусії щодо чинного меру: ніхто не зможе її змусити покинути свою позицію, що

підкріплюється цитатою анонімного мовця, який, за словами журналіста, добре знає Обрі: «Чим більше ми чинимо їй опір, тим здоровіша вона».

4. “À mi-mandat, Anne Hidalgo critiquée de toutes parts” (див. Додаток Г)

Четверта досліджена стаття була опублікована у друкованій версії видання Le Figaro, 8 вересня 2023 року, що дає нам змогу дослідити традиційний паперовий варіантом преси.

Заголовок статті, “*A mi-mandat Anne Hidalgo critiquée de toutes parts*”, має ідентичні візуальні характеристики до попередніх прикладів.

На перший погляд, він здається інформативним, оскільки презентує політичну діячку та її становище на політичній арені. Проте ми класифікуємо цей заголовок як експресивний через словосполучення “*de toutes parts*”. Заголовок гіперболізовано презентує критику в бік Анн Ідальго як всесторонню, оскільки під час аналізу основної частини статті стає зрозуміло, що мова йде не тільки про критику політикині, але і про її підтримку.

Підзаголовок надає ще більше деталей: La maire PS de la capitale, *qui n’exclut pas de briguer un nouveau mandat*, essuie les tirs nourris de ses oppositions, et fait face aux ambitions de ses alliés de gauche. З нього стає відомою одна з причин критики (намір Анн Ідальго продовжити свою політичну кар'єру у ролі меру Парижу); конкретно презентується джерело критики (замість *“critiquée de toutes parts”* з'являється більш детальне *ses oppositions ma ses alliés de gauche*).

Ілюстрація розміщена на одному рівні із заголовком та під заголовком – це світлина Анн Ідальго, розміщена без додаткових коментарів. Тенденція ідентична до вибору ілюстрації у попередніх проаналізованих статтях: за походженням фотографія антропоморфна та за функцією – видільна.

Основна частина, як у попередньому прикладі статті від видання Le Figaro, суцільна та не поділена підзаголовками на логічні блоки, проте ми умовно виділяємо три частини: вступ, основну частину та висновки.

Перший вступний абзац демонструє Анн Ідальго під час одного з її виступів у червоній сукні на щойно відремонтованому Мості мистецтв; паралельно цій ідилії висвітлюються перший елемент критики – хештег “Saccage Paris”.

Основна інформативна частина детально розкриває причини критики з боку опозиції Ідальго – Низький рейтинг на президентських виборах, пенсійна реформа, негативні прогнози щодо майбутнього столиці, що ширяться серед громадян, підвищення податку на майно. Загальна картина будується на двох основних показниках: свідчення і критика опозиції та підбадьорювання з боку прибічників очільниці Парижу.

Висновки представлені у формі прогнозів, базованих на висвітлених журналістом цитатах, статистичних даних та загальних тенденціях.

5. “Macron et le risque des annonces sans lendemain” (див. Додаток Д).

П’ята досліджена стаття була опублікована у друкованій версії видання Le Monde, 8 вересня 2023 року, що дає нам змогу дослідити традиційний паперовий варіантом преси.

“*Macron et le risque des annonces sans lendemain*” – це заголовок, який ми пропонуємо вважати одним з тих, що виконує пізнавальну функцію. Ключовими поняттями у ньому є президент Франції Еммануель Макрон та певні ризики обіцянок, які не мають майбутнього. Ця фраза не несе в собі конкретики, яка характерна для інформативних та експресивних заголовків. Абстрактна презентація проблеми без деталей та конкретики спонукає читача задуматись та шукати відповіді у статті.

“*Macron et le risque des annonces sans lendemain*” – заголовок, який є провокуючим, щоб звернути на себе увагу читача, але крім того стисний, щоб швидко схопити головну ідею. Підзаголовок “*Rien de concret n'a émergé de la «restitution» aux ministres, mercredi, des rencontres entre le président et les oppositions*” надає деталі про подію (*des rencontres entre le président et les*

oppositions) і час (*mercredi*), коли вона відбулась, а також коротко представляє незадовільний результат цієї зустрічі (“Rien de concret n'a émergé”).

Ілюстрація розташована з правої сторони аркуша і демонструє Президента Макрона на зустрічі із своїм прихильником 1 вересня 2023 року. Ця ілюстрація за наповненням є антропоморфною; за функцією ми визначаємо її як опозиційну: інформація в статті подається крізь призму критики популізму Макрона, втім ілюстрація завуальовано демонструє підтримку політика серед населення.

Невелика за обсягом стаття має три логічні блоки, два з яких виділено внутрішніми підзаголовками, що дозволяє прогнозувати розкриту в абзаці тему: перший “Malaise démocratique” висвітлює проблеми, які постають у суспільстві, а “Parole “performative”” висвітлює негативне ставлення суспільства до обіцянок Президента, які вже не сприймаються серйозно.

Проаналізувавши вибірку з обраних статей, ми виявили базові структурні характеристики типової політичної статті.

Стаття традиційно починається із блока резюме, до якого входять заголовок, підзаголовок та ілюстрація.

Першим структурним елементом, який бачить читач, відкриваючи медіа, є заголовок. Заголовки завжди передують тексту, тобто стоять перед ним, а візуально – над ним. Заголовок можна сприймати як окремий мовний знак, що має певну автономію, оскільки перебуває за межами основного тексту, втім водночас він є повноправним елементом; він належить до загальної структури тексту та утворює його цілісність.

Традиційно він є невеликим за розміром та містким – він може бути представленим як одним словом, так і коротким реченням, що є більш звичним для французьких медіа. Заголовки навіть візуально виділяються: вони написані шрифтом, відмінним від основної частинини, а також відокремлюються від неї відступами.

Це зроблено для більш успішного привертання уваги читача, оскільки заголовок є першим, що бачить читач, починаючи ознайомлюватися із

статтею. Заголовок можна назвати ключем до змісту тексту, бо він транслює основний задум творця та окреслює «прагматичний фокус усього твору» [Виготський 1968, с. 204].

За функціоналом ми визначили три категорії заголовків – інформаційні, пізнавальні та експресивні. Інформаційні коротко та нейтрально представляють сюжет статті, використовуючи ключові поняття – політичних персонажів, події, часові ідентифікатори.

Експресивні заголовки також використовують імена персонажей та події, але на відміну від інформативних, вони мають емоційне забарвлення і налаштовують світогляд читача на необхідний лад. У досліджуваному випадку експресивність утворена цитатою.

Пізнавальні заголовки ставлять перед читачем питання, відповіді на які він має шукати у тексті статті. Часто такі заголовки постають у формі запитань чи інтригуючих фраз, що провокують мисленнєві процеси у читача.

Як ми попередньо визначили, заголовки можуть бути як точними, так і достатньо абстрактними: останні можуть відстрашити читача через свою надмірну емоційність і неясність, тоді як перші можуть здатися занадто нецікавими. Саме тому для більшого розкриття теми вводиться другий елемент інтродуктивного блок тексту – підзаголовок (chapô). Загалом, цю частину тексту вважають факультативною: у політичному медійному дискурсі її наявність було виявлено в чотирьох з п’яти досліджених текстів. Вживання підзаголовку зумовлено лімітованим об'ємом заголовку.

Всі досліджені підзаголовки мали однакову візуальну складову: вони надруковані меншим шрифтом, аніж заголовок, тим не менш, у друкованому варіанті (газети та журнали) вори відокремлюються абзацами, а у електронному (на сайтах видань) – ілюстрацією.

У французькій пресі підзаголовок часто існує як більш розширена версія заголовку: завдяки наведеним прикладам можемо виявити специфічну функцію підзаголовку – конкретизація, введення додаткових деталей, які розкривають питання більше, втім не настільки детально, як основна частина.

У прикладах в заголовку ми традиційно маємо ключові поняття – ім'я політиків, назви міст, пов'язаних із описаними політичними процесами, і назви самих політичних процесів, які фігурують і в підзаголовках, проте з більшою кількістю деталей – часу, персонажів, причин та наслідків.

Ілюстрації були виявлені у всіх досліджених статтях та виданнях. Всі досліджені елементи є антропоморфними (на них зображена людина або люди, зазвичай - політичні діячі, що фігурують у статті). Чотири світлини виконують видільну функцію, підкреслюють основного персонажа статті; одна ілюстрація виконує опозиційну функцію, підкреслюючи позитивний стан політика всупереч статті, яка його критикує. Дослідивши сучасні французькі ЗМІ, можна прийти до висновку, що переважна більшість є частково креалізованими: тексти можуть існувати окремо і містять в собі увесь основний обсяг інформації; ілюстрації є факультативними.

В статті видання Le Parisien нами було виявлено передмову. Цей факультативний елемент зазвичай є написаним спеціалістом з політичної сфери або іншим авторитетним діячем і може виконувати ряд функцій. В даному випадку передмова "*Fin d'une idole, fin d'une idylle*" виконує інформативну функцію та надає політичні передумови до тих подій, які описані у статті, що полегшує читачу сприйняття наданої інформації.

На базі прикладів стає можливим вивести декілька характерних рис передмови: вона має власний заголовок; вона обов'язково супроводжується ім'ям автора та його посадою, що інформує читача про авторитетність цієї думки; вона надрукована збоку і дрібним шрифтом, оскільки є факультативною одиницею.

Дослідження продемонструвало, що передмова не є часто вживаним елементом політичної статті, втім її наявність є важливим джерелом контексту, особливо для статей, присвячених масштабним та контроверсійним процесам.

Інформативний (або основний) блок є найоб'ємнішою частиною тексту та займає 90-95% від її об'єму. Саме в основному блоці журналіст детально

розкриває тему, наводячи факти, аргументи та всі можливі докази, аби проінформувати читача та потенційно переконати його у правильності закладеної в статті думки.

Для інформативного блоку політичної медійної статті характерні лінійна послідовність викладу матеріалу, його логічність та структурованість – читач хоче розуміти хронологічну послідовність подій, роль кожного персонажу та причинно-наслідкові зв'язки; факти, наведені у статті, мусять бути правдивими та використаними із конкретною метою.

Об'єм журналістської статті у французьких ЗМІ також є сталим і на сьогодні представляє від половини сторінки до двох. Такі ліміти зумовлені небажанням аудиторії витрачати велику кількість часу на дослідження інформації, що ставить перед журналістами задачу не тільки подати інформацію максимально детально та правдиво, але й коротко та структуровано, аби читач дочитав її до кінця.

Основним інструментом організації є поділ інформативного блоку на логічні підблоки, розділені підзаголовками, що було наявне в трьох статтях; інші дві не мали підзаголовків, що зумовлене невеликим обсягом.

Внутрішні підзаголовки виконують майже таку саму функцію, як і основний заголовок – вони вказують на тему кожного розділу і допомагають читачам швидко знайти інформацію, яка їх цікавить. Крім того, якщо підзаголовки коректно сформульовані та цікаві, вони запам’ятовуються читачу та тлумачать ключові аспекти. Візуально вони виділяються абзацом та більш жирним шрифтом, аніж основний текст.

Інферативний (або завершальний) конструктивний блок є кульмінацією журналістського впливу на свідомість. Зазвичай у політичних медійних статтях він представлений як ряд висновків, в яких подається узагальнена інформація щодо описаних подій, даються остаточні відповіді на поставлені на початку питання, а іноді висловлюється власна думка автора та його подальші прогнози. В залежності від характеру завершальної частини та рівню

залученості особи автора у висновки часто використовуються риторичні питання та цитати.

Риторичні питання – це вид питань, який ставиться не задля отримання відповіді, а задля узагальнення очевидної думки. Журналіст пропонує читачу подумати та певною мірою зробити висновки самостійно, втім саме цим засобом він здатний скерувати мисленнєвий процес у необхідну йому течію.

Цитата – це фраза або цілий текст, який включається в інший текст в оригінальній формі або з мінімальними змінами. Зазвичай цитати наводяться для підтримки тезису, запропонованого у статті, або для надання ідеї додаткової авторитетності, бо зазвичай прийнято цитувати експертів у певних сферах, представників влади чи очевидців подій, описаних у тексті, тобто люди, чиїй думці можна довіряти. Саме тому, окрім цитованої фрази, журналісти завжди мають наводити першоджерело – позначати хто є автором висловлювання або, якщо це невідомо, вказувати ресурс, з якого її було взято, аби читач мав змогу перевірити достовірність.

Варто зазначити, що кожна з досліджених нами статей мала в собі хоч одну цитату політика або політичного експерту, що наочно демонструє розповсюдженість цього методу впливу в французькому медіадискурсі. У деяких статтях цитати можуть дублювалися – перший раз у основній частині та другий раз візуально відокремлено від неї. Друга згадка має інший колір та розмір шрифту і “відрізана” від тіла статті абзацами. Завдяки цьому прийому журналісти здатні обирати на який саме шматок тексту читач зверне найбільше уваги, а, отже, який і запам’ятає краще.

Розглянувши структуру типової франкомовної політичної статті, ми можемо зробити ряд висновків. По-перше, медійна стаття – це стали жанр, який перед публікацією має задовільнити ряд критеріїв, серед яких невеликий розмір, зрозуміла чітка структура, спрощена система навігації, забезпечена заголовками та підзаголовками, і наявність авторитетних джерел, що підтверджують наведені автором тези.

Відповідність подібним критеріям спрощує виконання одразу кількох функцій, які є типовими для медійних елементів: інформативну (адресат отримує інформацію про політичні явища в доступній формі) і впливову або/та маніпулятивну (читаючи статтю, він невідворотньо змінює свій світогляд, втім представник ЗМІ може скорегувати ці зміни у вигідному для себе напрямку).

3.3 Лексико-семантичні характеристики

Лексичний рівень тексту є складним та комплексним явищем, аналіз якого потребує компетентних знань не лише у сфері лексикології, але й ряду дотичних наук, таких як стилістика, етимологія, історія тощо. Слово справедливо вважають основною одиницею мови, оскільки без нього комунікативна діяльність стає неможливою. Різним текстовим жанром та стилям притаманна різна лексика та кількісне співвідношення її вживання.

Медійна стаття, присвячена темі політики, є стереотипним та регламентованим жанром, значно обмеженому у використанні певних лексичних одиниць.

1. “Dotations aux collectivités : Anne Hidalgo veut attaquer l’État en justice” (див. Додаток А)

Стилістично-нейтральна лексика:

1. *Топоніми*: Paris, Le Havre, Angers, Berlin, Amsterdam, New York;
2. *Часові маркери*: ce mercredi matin, en 2015, cette année, les années précédentes, aujourd'hui, au moment où.
3. *Службові частини мови*: прийменники (chez, sur, pour, à, de, après, avec, selon), артиклі (la, le, les, un, une, des), частки (ne…plus, ne…pas, ne… encore), сполучники (mais, et).

Забарвлена лексика:

4. *Імена політичних діячів:* Anne Hidalgo, Édouard Philippe, Christophe Béchu, Marie-Claire Carrère-Gée, Rachida Dati, Emmanuel Macron
5. *Політичні ролі*: La maire PS de la capitale, l'adjoint, La présidente LR de la région, un socialiste, un écologiste, un communiste;
6. *Назви організацій:* l'État, la NUPES, L'Assemblée, le Sénat, PS, Horizons.
7. *Політичні події:* des municipales, de sénatoriales, la présidentielle de 2022.
8. *Політичні терміни:* La taxe foncière

Першу досліджену статтю ми можемо охарактеризувати як строго регламентований політичний текст, оскільки визначені лексичні блоки є або міжстильовими нейтральними лексичними одиницями, або лексичними елементами, притаманними виключно політичному дискурсу.

Стилістично незабарвлена лексика, виявлена у тексті статті, поділяється на групи: топоніми, часові маркери та службові частини мови. Перші дві категорії спрямовані на встановлення часо-просторової площини, в якій відбуваються політичні події. Таким чином, журналіст спрощує розуміння взаємозв’язків між політичними персонажами та подіями.

Службові частини мови, такі як прийменники, сполучники чи частки, не мають власного незалежного значення, втім без них є неможливим створити єдиний логічно зв’язаний текст. Тому їхня наявність в тексті є обов’язковою і вони займають значний відсоток.

Стилістично-забарвлена лексика належить до площини політичного дискурсу, отже, представлена такими лексичними групами як імена політичних діячів, назви партій та організацій, їхні політичні погляди та події, прив’язані до їхньої політичної кар’єри. Ключовим персонажем цієї статті є Анн Ідальго, мер Парижу, саме тому її ім’я повторюється кілька разів і присутнє в заголовку статті.

2. La NUPES garde-t-elle un avenir en commun? (див. Додаток Б)

Стилістично-нейтральна лексика:

1. *Топоніми*: Palais-Bourbon;

2. *Часові маркери*: ce dimanche, 2024, 2027, le 16 février, à l'inverse de 2017, à quelques jours, treize jours et treize nuits; déjà, au printemps,
3. *Службові частини мови*: прийменники (chez, sur, pour, à, de, après, avec, selon), артиклі (la, le, les, un, une, des), частки (ne…plus, ne…pas, ne… encore,), сполучники (mais, et).

   Забарвлена лексика:
4. *Імена політичних діячів:* Jean-Luc Melenchon, Olivier Faure, Emmanuel Macron, Louis Boyard, Fabien Roussel, Adrien Quatennens, Manuel Bompard, Marine Tondelier;
5. *Політичні ролі*: la gauche, un négociateur écolo, un député, Premier ministre, alliés, le leader communiste, ex-bras droit, élu socialiste, coordinateur de LFI, patronne d'EELV, les écologistes, les socialistes, les communistes.
6. *Назви організацій:* PS, LFI, La Nouvelle Union populaire écologique et sociale (Nupes), une coalition, l'Assemblée, l'alliance, EELV, Insoumis;
7. *Політичні події:* senatorials, elections europeennes, université d'été, la Fête de l'Huma, un vote, la bataille présidentielle;
8. *Політичні терміни:* article 7, amendments PCF, voix;
9. Фразеологізми: "il veut nous faire porter le chapeau"; *un été à couteaux tirés.*

Лексичний рівень даної статті включає в себе дві категорії: стилістично-нейтральну лексику та стилістично-забарвлену.

Стилістично-нейтральна лексика широко представлена у тексті статті: велика кількість індикаторів часу означає інтенцію журналіста зробити виклад матеріалу хронологічно послідовним; вони виконують функцію навігації – читач вибудовує часові та причинно-наслідкові зв'язки. Топоніми у статті майже не фігурують, оскільки політичні події не мають прив'язки до конкретного місця.

Масивний пласт лексики представлено службовими частинами мови: прийменники, артиклі, частки та сполучники не утворюють тло для опису політичних подій у статті, втім вони виконують зв'язуючу функцію –

створити зрозумілий послідовний текст французькою мовою без них неможливо.

Вживання стилістично-забарвленої лексики зумовлене специфікою політичного дискурсу. Описуючи політичні сюжети, журналіст не може уникати специфічної політичної лексики, серед якої ми виділили кілька підгруп: імена політичних діячів та назви політичних партій, вживання яких дає читачу зрозуміти ключових персонажів політичних подій, отримати інформацію про авторитетність наведених у статті цитат та даних; політичні ролі, які додатково уточнюють погляди та взаємовідносини політичних діячів; поняття політичних подій та термінології відіграють ключову роль у формуванні загального політичного процесу.

Стилістично-забарвленою одиницею, яка не належить до політичного дискурсу, є вжитий фразеологізм “faire porter le chapeau”, який означає “заплямувати чиюсь репутацію, підставити”. Фразеологізм у даному випадку, на нашу думку, виконує евфеміністичну функцію: журналіст пом’якшив негативний концепт перекладання відповідальності, оскільки називає його завуальовано.

3. “C'est la mare aux crocos”: à Lille, la gauche prépare déjà l’après Aubry (див. Додаток В)

Стилістично-нейтральна лексика:

1. *Топоніми*: Lille, Lomme, l'hôtel de ville, la capitale des Flandres, les rues de Lille, Palais du Luxembourg, Ivry-sur-Seine.
2. *Часові маркери*: toujours, 2026, 2001, mercredi, entre 2012 et 2022, dimanche, depuis 1955.
3. *Службові частини мови*: прийменники (chez, à, de, après, avec, selon, depuis, sur, pour, en), артиклі (la, le, les, un, une, des), частки (ne…plus, ne…pas), сполучники (mais, et, sans, puisque.).

Забарвлена лексика:

4. *Імена політичних діячів:* Martine Aubry, Roger Vicot, Audrey Linkenheld, Stéphane Baly, Arnaud Deslandes, Karima Delli, Benjamin Lucas, Pierre

Mauroy, Julien Poix, Adrien Quatennens, Jean-Luc Mélenchon, Ugo Bernalicis, Violette Spillebout.

5. *Політичні ролі*: la tête de la ville, l'ex-tête de liste EELV, un parlementaire, le Sénat, le député PS, le maire de Lomme, la première adjoint à la mairie, un ancien directeur de cabinet, socialistes du Nord, une ancienne directrice de cabinet de la maire de Lille.
6. *Назви організацій:* les socialistes, les Vertes, Parti socialiste, Génération.s la NUPES.
7. *Політичні події:* élections municipales, les municipales, les elections de 2001, les regionales.
8. *Політичні терміни:* un mandat, un mi-mandat, l'écologie l'eurodéputé.
9. Фразеоголізми: se faire un nom, sortir du bois, avoir fourmis dans les jambes, tirer les marrons du feu.
10. Неологізми: macroniste.

Проаналізувавши третю статтю, ми бачимо, що стилістично-нейтральна, і стилістично-забарвлена лексика представлені майже ідентичними до попередніх статей групами. Нейтральна лексика включає в себе широкий ряд топонімів – ключовий топонім Lille, навколо якого сконцентровані усі описані політичні події – з'являється і у заголовку, і неодноразово вживається у тексті разом із синонімічним виразом la capitale des Flandres, що демонструє фокус статті не тільки на політичних персонажах, але і на місті, де мають місце політичні процеси.

Також журналіст концентрується на дотриманні хронологічних рамок, вживаючи багато часових маркерів. Це дозволяє полегшити навігацію читача у подіях та персонажах і кларифікує причинно-наслідкові зв'язки.

Представлені службові частини мови є майже ідентичними та слугують для встановлення логічних зв'язків між словами в реченні.

Блок стилістично-забарвленої лексики є дуже потужним, що зумовлено проблематикою статті. Умовна перша половина розказує про можливе переобрання чинного мера Ліллю – Мартін Обрі, друга – представляє

потенційних кандидатів. Саме тому, описуючи кандидата, журналіст зазначає його ім'я, посаду та дає короткий звіт по політичним подіям, у яких він брав участь. Наприклад, le député PS – Roger Vicot – il a été maire de Lomme entre 2012 et 2022 або depute LFI du Nord – Ugo Bernalicis – il préférait des accords de la Nupes. Велика кількість прізвищ, що можуть бути новими як для мешканців Ліллю, так і для читачів по всій країні, та партій демонструють, що сучасний політичний процес у місті є насиченим, втім тактика деталізації та надання короткого портрету для кожного учасника полегшують сприйняття статті та розуміння загальної ситуації.

У цій статті також був представлений один неологізм – une députée *macroniste*, де *macroniste* – це прикметник, утворений від прізвища французького Президента Еммануеля Макрона завдяки суфіксу *-iste*. Цей новоутворений прикметник позначає прибічників ідеології Макрона та його однопартійців. Такий метод широко використовується у політичному дискурсі, аби охарактеризувати погляди та вподобання політичних діячів.

Також у статті було представлено три фразеологізми, які, на нашу думку, виконують різні функції:

– se faire un nom: дослівно перекладається як "зробити собі ім'я" і означає "заробити репутацію, стати відомим та поважним". Цей вираз використовується ще з XVII століття і вже увійшов у широкий вжиток носіями мови.

– avoir fourmis dans les jambes – дослівно перекладається як "мати мурашок в ногах". У словниках французької мови першим визначенням виразу «мурашки в ногах» є відчуття поколювання в нижніх кінцівках. У медичному значенні схожу формулу використав у 1957 році Гюстав Флобер у своїй праці «Мадам Боварі». Крім того, вираз має інше тлумачення, більш фігуральне: він означає стан, коли людина прагне щось робити, рухатись далі. Цей вираз має експресивну функцію, оскільки завдяки незвичній для регламентованого політичного дискурсу формі привертає увагу читача і демонструє політика як

вмотивованого персонажа, який прагне розвиватись, отже, є гарним кандидатом на посаду.

– tirer les marrons du feu – дослівно ця лексична одиниця перекладається як “витягувати каштани з вогню”, втім справжнє і єдине значення вислову визначити важко, оскільки його корені сягають XVII століття, коли відомий французький байкар Лафонтен використав його у байці “Le Singe et le Chat”. Спочатку цей вираз означав ризикувати, оскільки за сюжетом кішка мала дістати каштани з вогню; згодом його значення змінилося і і тепер дістає каштани з вогню не кота, яка тягнеться лапами до вогню, а мавпа, яка маніпулює, наражає цього кота на небезпеку. Отже, прийнято вважати, що фразеологізм “tirer les marrons du feu” позначає “підставити когось задля власної користі”. Однак вже у XX столітті цей вираз набув більш м'якого значення, яке варіюється від “ прикрити себе” до “ вийти з гри переможцем”.

Цей фразеологізм виконує евфеміністичну функцію, оскільки поняття “підставити когось” негативно-забарвлене, тому аби пом’якшити його та не ризикувати, повісивши на політичного діяча таке серйозне клеймо, журналіст використовує більш м’який фразеологічний вираз.

4. “A mi-mandat Anne Hidalgo critiquée de toutes parts” (див. Додаток Г)

Стилістично-нейтральна лексика:

1. *Топоніми*: la capitale, le Pont des Arts, Paris, l'Hôtel de Ville, Ile-de-France
2. *Часові маркери*: la periode 2017-2018, 2022, 24 septembre, mardi dernier, 2026, 2028, jeudi prochain, mardi soir,
3. *Службові частини мови*: прийменники (chez, à, de, après, avec, selon, depuis, sur, pour, en), артиклі (la, le, les, un, une, des), частки (ne…plus, ne…pas), сполучники (mais, et, sans, puisque.).

Забарвлена лексика:

4. *Імена політичних діячів:* Anne Hidalgo, Bruno Julliard, Rémi Féraud, Catherine Dumas, Pierre Charon, Anne Souyris, Yannick Jadot, Valérie

Pécresse, Fabien Roussel, Jacques Baudrier Ian Brossat, Anthony Leroi, Cécile Fontaine, Marie-Claire Carrère-Gée

5. *Політичні ролі*: la maire PS de la capitale, l'opposition, les alliés, le premier adjoint, le tête de liste socialiste, l'adjointe écologiste à la Santé, l'ancien candidat d'EELV, la présidente LR de la région, un parlementaire du PCF au Logement, adjoint en charge de la construction publique, conseillère de Paris,
6. *Назви організацій:* L'Assemblée, la NUPES, socialistes, écologistes, communistes, le Sénat,
7. *Політичні події:* les presidentielles, les municipales, les senatoriales, les regionales, echeance electoral, election,
8. *Політичні терміни:* mi-mandat, mandat, enquete Ifop-Fiducial, le budget, le plan local d'urbanisme (PLU),
9. Фразеологізми: les appareils *en font leur miel*
10. Неологізми: le macroniste, les melenchonistes, la macronie

Стилістично-забарвлена лексика даної статті представлена широким рядом понять, які включають в себе імена політичних діячів, назви партій та організацій, їхні погляди та події, в яких вони брали участь або прагнуть взяти. Стаття присвячена Анн Ідальго, саме тому її ім'я вживається найчастіше; окрім імені головної героїні, журналіст вживає "la maire PS de la capitale", що є її теперішньою посадою.

Стаття присвячена критиці політикині, тому у тексті фігурують і персонажі-джерела цієї критики. Автор використовує вже описану нами раніше стратегію створення коротких містких портретів політичних діячів, до яких включає їхнє ім'я, посаду і справку про його політичну діяльність. Наприклад: Anne Souyris – l'adjointe écologiste à la Santé – en 8e place sur la liste, що допомагає читачу формувати думку про політичного діяча та його авторитетність.

У статті фігурують дві категорії неологізмів. Перша – le macroniste, les melenchonistes – утворена за раніше дослідженою формулою прізвище політичного діяча + суфікс *-iste,* які утворюють прикметники, що позначають

прихильників політичного діяча та його однопартійців: Макрон – macroniste, Меланшон – melenchoniste.

Крім того, був вжитий неологізм “la macronie”. Цей абстрактний іменник, ,утворений від прізвища Макрон завдяки суфіксу *-ie*, позначає одразу кілька концептів: партію Емануеля Макрона, його близьке оточення або загальна підтримка його діяльності.

Іншим прикладом вживання фразеологізму є “les appareils *en font leur miel*”. У даному випадку він є більш інтуїтивно зрозумілим навіть для не носіїв мови, адже ми можемо перекласти його дослівно як “владний апарат робить це своїм медом”. У менш буквальному значенні ця лексична одиниця означає “скористатися чимось задля свого блага”. Використовуючи цей фразеологізм, журналіст критикує владу за використання гострих проблем населення, таких як ріст цін, збільшення пенсійного віку та інфляція, як маніпуляції, якими влада користується, аби забезпечити собі місце в уряді після майбутніх виборів.

5. “Macron et le risque des annonces sans lendemain” (див. Додаток Д)
Стилістично-нейтральна лексика:

1. *Топоніми*: Saint-Denis, l'Elysée,
2. *Часові маркери*: le 30 août, mercredi 6 septembre, la nuit de mercredi à jeudi, dimanche, juin 2022
3. *Службові частини мови*: прийменники (chez, à, de, après, avec, selon, depuis, sur, pour, en), артиклі (la, le, les, un, une, des), частки (ne…plus, ne…pas), сполучники (mais, et, sans, puisque.).

Забарвлена лексика:

4. *Імена політичних діячів:* Emmanuel Macron, Sabrina Agresti-Roubache, Gérard Larcher, Marc Ferracci,
5. *Політичні ролі*: le Président, ministres, les oppositions, les chefs de parti, le chef d'État, secrétaire d’Etat à la ville, président du Sénat, le vice-président,
6. *Назви організацій:* les Républicains, les deputes Renaissance, L’IPA, le Conseil national de la refondation (CNR)

7. *Політичні події:* le séminaire gouvernement, “rencontres de Saint-Denis”, le second tour des législatives
8. *Політичні терміни:* referendums, décentralisation, l’initiative politique d’ampleur, des réformes
9. *Неологізми*: une posture gaulliste

Стилістично-забарвлена лексика даної статті представлена вже попередньо визначеними лексичними групами політичних термінів та понять.

Вжитий неологізм “une posture *gaulliste*” утворений типовим способом приєднання до прізвища політика (в даному випадку Шарля де Голля) суфікса -*iste,* що створює лексичну одиницю, яка описує ідеологічного послідовника де Голля.

Отже, дослідивши усі п’ять статей, стає можливим зробити наступні висновки:

Французька мова, як і будь-яка мова світу, має широкий діапазон слів, які можуть вживатися у будь-якому стилі. Їх називають стилістично-нейтральними, або не маркованими, і позначають вони зазвичай назви загальновідомих об'єктів, явищ та дій.

Приклади такої лексики легко знайти навіть неозброєним оком. Досліджуючи їх, ми вивели кілька найрозповсюдженіших категорій:

1) Топоніми – слова, що позначають місцевість: Paris, Lille, Saint-Denys.

2) Часові маркери – слова, що позначають темпоральні рамки: aujourd’hui, 2026, le 30 août, jeudi prochain.

Неможливо недооцінити цей пласт лексики, оскільки навіть у статті, присвячений суто політичним проблемам, персонам та процесом, стилістично-нейтральна лексика домінує. Це пов'язано із специфікою політичного медійного дискурсу: по-перше, політика напряму пов'язана з суспільством, отже, і з виборцем, який має розуміти все, що відбувається. По-друге, і журналіст зі свого боку прагне донести інформацію читачу максимально доступними йому поняттями. Саме тому загальновживана

лексика стає фундаментом для створення статті та вводу більш специфічної вузько спрямованої лексики.

Хоч зазначені попередні приклади належать є самостійними частинами мови, питомий пласт загальновживаної лексики складають службові частин мови – слова, які не мають автономії і слугують для організації мовлення та поєднання слів у реченні. Прикладами таких лексичних одиниць є: *chez, dans, de, entre, par, pour, sans, vers* (прийменники); *le, la, l', les, un, une, des* (артиклі); *ne, ni* (частки); *et, aussi, comme, quand, puisque, alors* (сполучники).

Не дивлячись на те, що службові частини мови не мають лексичного значення та займають не більше 1% від загального лексичного запасу мови, їхнє вживання по праву можна назвати найоб'ємнішим.

Другим питомим блоком вживаних у політичних медійних статтях слів є марковані слова, або слова вузького стилістичного призначення. Такі лексичні одиниці існують виключно у рамках певного жанру і мають досліджуватися згідно його специфіки.

В рамках політичного дискурсу ми можемо виявити декілька груп: слова професійно-виробничої лексики та термінологія, фразеологізми, неологізми;

До першої групи ми можемо віднести усю спеціальну лексику, яку для зручності дослідження ми можемо розбити на лексичні поля. Наприклад, найбільшу категорію ми можемо окреслити як "учасники політичного процесу", куди ми включаємо імена політичних діячів, їхні посади, назви партій чи організацій. Сформувавши лексичні поля учасників для кожної статті, ми можемо зрозуміти один з ключових її елементів та попередньо спрогнозувати її наповнення: імена (*Martine Aubry, Stéphane Baly, Ugo Bernalicis, Fabien Roussel, Marine Tondelier, Élisabeth Borne etc*), посади (*le chef d'État, la Première ministre, le vice-président, la maire de capitale*, la secrétaire d'État) та назви партій (*le Parlement, le Sénat, La Nupes, EELV, LFI, les communistes, les écologistes, les socialistes, le parti mélenchoniste, Le Conseil national de la refondation (le CNR)*).

Окремо можно виділити поле “політичних подій”: *la réforme constitutionnelle, l'élection présidentielle, les sénatoriales, les municipales, les régionales, la hausse de la taxe foncière, Le référendum).*

Ця категорія лексичних одиниць є ключовою для політичного дискурсу, отже, є і невід’ємною частиною політичного медійного дискурсу. В межах дискурсу функція цих лексичних елементів називна та інформаційна – журналісти використовують їх задля відображення об’єктивної реальності. Втім, дослідження лексичних полів цих елементів за певний проміжок часу мають важливу соціолінгвістичну мету, адже завдяки цим статистикам стає можливим з’ясувати становище певних представників чи партій у конкретний проміжок часу. Наприклад, у досліджений нами період серпня-вересня 2023 року найбільш обговорюваними особистостями стали Президент Франції Емманюель Макрон та мер Парижа Анн Ідальго, а найбільш обговорюваними подіями стали майбутні вибори.

Наступною категорією, яку ми розглянемо, є фразеологізми. Не дивлячись на потужні дослідження у сфері фразеології, спеціалісти все ще не досягли згоди ні у визначенні терміну, ні у класифікації. Ш. Баллі, який вперше сформував концепцію фразеологічних зворотів, тлумачив їх як «словосполучення, які міцно увійшли в мову». До цього визначення ряд вчених додає кілька уточнень: на думку В.В. Виноградова, це стійкі словосполучення, які, незалежно від кількості структурних компонентів, утворюють семантичну єдність та виконують називну чи експресивну функцію [Виноградов 1963, с. 8-9]. Н.М. Амосова пропонує називати фразеологізмом постійну комбінацію слів, яка вживається в незмінному контексті і має принаймні один компонент з фразеологічно обмеженим значенням [Амосова 1989, с. 58].

Проаналізувавши випадки вживання фразеологізмів у політичному медійному дискурсі, можна зробити кілька висновків: по-перше, сталі лексичні вирази є носіями соціокультурного коду, завдяки чому журналіст має змогу тлумачити простою зрозумілою мовою явища політичної сцени. По-

друге, фразеологізми можуть виступати як елементи самоцензури, оскільки в певних випадках вони замінюють потенційно небезпечний наратив і представляють його завуальовано. По-третє, використання фразеологічних виразів має бути помірним, логічним та виправданим, адже існує вірогідність посіяти сумніви та непорозуміння через їхню можливу полізначність.

Неологізм – це слово або вираз, які з'явились у мові відносно нещодавно задля позначення тих явищ, предметів та концептів, які ще не отримали лексему, закріплену у тлумачному словнику. Цю тему справедливо можна назвати малодослідженою і на це є декілька причин. По-перше, ряд дослідників ставляться до неологізмів достатньо критично, оскільки вважають, що вони псують чистоту мови. По-друге, у зв'язку з глобалізацією, популяризацією Інтернету та швидким науковим прогресом неологізми з'являються ледь не щодня, що значно ускладнює їхню інвентаризацію та подальше дослідження.

Метод утворення неологізмів, який ми дослідили – словотвірний – бере за основу імена політиків та назви їхніх партій, утворюючи нові лексичні одиниці за прикладом уже існуючих. Таким чином, прибічників певних політиків називають за їхнім іменем чи прізвищем, додаючи суфікс -ist(e): Емманюель Макрон – *un macronist*, Жана-Люка Меланшона – *un mélenchonist*, Ніколя Саркозі – *un sarkozyst* тощо.

Завдяки додаванню суфіксу -ie до імен чи прізвищ політиків утворюються абстрактні іменники, які позначають рух за підтримку певних політиків: Емманюель Макрон – *la macronie.*

Метод абревіації – це утворення нових лексичних одиниць за допомогою їхнього скорочення. Часто таким чином називають політичні утворення, партії. Найпопулярнішим виду абревіації є буквена – слова у фразі скорочуються за першими літерами: EELV – Europe Écologie Les Verts, LREM – La République en Marche, LR – Les Républicains, FN (чи RN) – Front National (сьогодні має назву Rassemblement National), LFI – La France Insoumise тощо.

Навіть назва партії “зелених” – Les Verts – попередньо пережила кілька трансформацій. Спочатку vert позначав виключно колір; пізніше через асоціацію зеленого кольору з природою слово стало неологізмом, Набувши нового значення «екологічний», «той, що живе в мирі з природою».

Враховуючи велику кількість методів утворення неологізмів, факт, що вони є недостатньо дослідженими, не дивує. Втім, це питання є важливим, оскільки неологізми – це символи історичної, культурної чи політичної епохи. Вони демонструють наскільки теоретична фіксована словниками мова відстає від потреб суспільства, від його розвитку та темпу утворення нових концептів.

Дослідження неологізмів, їхня інвентаризація та глибокий аналіз внесуть великий вклад не лише в сучасні лінгвістичні дослідження, але й допоможе відслідкувати політичні та соціальні процеси.

Отже, загалом, політичну статтю неможливо уявити без кількох видів лексичних одиниць: загальновживаної лексики, спеціальних термінів, фразеологізмів та неологізмів. Перша категорія нараховує найбільшу кількість використаних слів та конструкцій, адже виступає основою, тлом для зображення політичних подій.

Спеціальна політична лексика виділяє політичний дискурс серед інших, тому без її залучення наративи просто не належали б до політичного дискурсу. До цієї категорії ми відносимо імена та посади політичних діячів, назви організацій та політичних органів, усі події, місця та об’єкти, які дотичні до політичної сфери.

Фразеологізми також не можна назвати суто політичним інструментом, скоріш, їх можна охарактеризувати як міжстильові лексичні одиниці. Їхнє вживання зумовлено бажанням спростити політичні процеси для читача, налаштувати його на певний настрій та зробити міцні асоціативні зв'язки між політичною сценою та культурним фоном. Головною проблемою вживання фразеологізмів є їхня можлива двозначність та, як наслідок, можливі міскомунікації.

Неологізми – це мовні одиниці, вживання яких у медійному дискурсі неможливо уникнути. Основною задачею медіа є доносити актуальну інформацію до читача якомога швидше, саме тому часто політичні явища є настільки новими, що лексем, які могли б їх позначити і були б затверджені словниками, просто не існує. Саме тому журналісти часто використовують вже відомі слова та словосполучення, надаючи їм нового значення, яке розкриває проблему, або створюють абсолютно нові лексичні одиниці.

3.4 Стилістичні характеристики

У Розділі ІІ нами вже попередньо був виведений тезис, що домінантною функцією політичного дискурсу в медіа є вплив на свідомість читача та створення необхідних настроїв у суспільстві. Стилістичні прийоми є одним з найпоширеніших неочевидних засобів пропаганди, адже на перший погляд вони не мають вагомого впливу на свідомість читачів. Вони являють собою спеціальні прийоми і засоби мовлення, які використовуються автором для надання дискурсу особливого стилю, різноманітності і виразності.

1. “Dotations aux collectivités : Anne Hidalgo veut attaquer l’État en justice” (див. Додаток А)

Заголовок побудовано на основі мілітаристичної метафори “Anne Hidalgo veut *attaquer* l’État”: дієслово *attaquer* в даному випадку означає не «почати битву», що, згідно з Le Robert, є основним його значенням; воно позначає «подати в суд» [Le Robert].

Підзаголовок та інтродуктивний блок не мають в собі явних стилістичних засобів.

В інформативному блоці представлена синекдоха: *l’État* versait 900 millions d’euros de dotation de fonctionnement à *Paris; l’État* a supprimé des dotations en nombre, étouffé, étranglé *les collectivités locales*.

L'État (уряд), *Paris* та *les collectivités locales* (органи місцевого управління) є неживими об'єктами, тому не можуть виплачувати чи приймати кошти; цими поняттями автор замінює органи влади, політиків, які виконують ці дії, отже, заміняє окремих персонажей політичної системи цілим.

У прикладі "l'État a supprimé des dotations en nombre, *étouffé, étranglé* les collectivités locales" також вживається метафора: органи місцевого самоврядування не можуть бути задавленими (*étouffé*) та придушеними (*étranglé*), оскільки не є живими істотами. Ці дієслова в данному контексті означають сильне обмеження політичного потенціалу місцевих громад через урізане державою фінансування.

Інша метафора представлена цитатою президентки фінансового комітету Марі-Клер Карер-Гі: "C'est la faute du *Covid, de la guerre en Ukraine, de l'État…*". Цією стилістичною фігурою політична діячка критикує те, як Анн Ідальго перекладає відповідальність за свої політичні провали на такі неживі поняття як пандемія, війна в Україні та держава.

Інферативний (або завершальний) блок продовжує вживання синекдохи: *les villes soient intéressées* à la dynamique économique qu'*elles créent*. Міста є географічними об'єктами, які не здатні самостійно створювати і бути зацікавленими в економічних процесах; у цьому випадку *les villes* – це загальний концепт, який уособлює громадян та владу.

З критикою діяльності Анн Ідальго виступив представник опозиції: "le seul objectif de ses poursuites judiciaires est d'*allumer un contre-feu*". Мілітаристична метафора "*allumer un contre-feu*" – «відкрити зустрічний вогонь» в контексті цієї цитати знову позначає зняття з себе відповідальності за великі податки, які мають сплатити жителі французької столиці через невдалу економічну стратегію мера.

2. La NUPES garde-t-elle un avenir en commun? (див. Додаток Б)

У заголовку та підзаголовку стилістичні фігури не були виявлені.

В інтродуктивному блоці журналіст коротко представляє читачу політичну подію, що стала поштовхом до написання цієї статті: Жан-Люк

Меленшон публічно вступив в активну переписку зі своїм союзником Олів'є Форе. Ця публічна переписка на платформі X була представлена мілітаристичною метафорою "*torpiller* sur X". Згідно з Le Robert, основне значення дієслова "*torpiller*" – це атакувати торпедами; у переносному значенні це тотожно сильній та часом підступній критиці [LR].

Наступна метафора – La Nouvelle Union populaire écologique et sociale (Nupes) *née* – за тематикою сфери-джерела є медицинською. Політичний союз не може бути народженим, оскільки не є живою істотою, тому слово "*née*" виступає в переносному значенні і може бути трактоване як «з'являтися, формуватися».

Процес формування цього союзу супроводжувався переговорами (negotiations), які журналіст охарактеризував як "*épiques*"; цим епітетом журналіст підкреслив складність та перипетійність утворення Nupes.

Інформативний блок починається підзаголовком "Un accord "miraculeux"", де епітет "*miraculeux*" вживається в іронічному ключі, про що свідчать лапки. Це є одним з методів виявлення власної журналістської позиції у статті; автор демонструє певне здивування від того, що учасники союзу діяти згоди.

Інший підзаголовок – "Une rentrée *orageuse*" – також побудований на епітеті. "*Orageuse*", згідно зі словником, в своєму першому значенні описує погоду – блискавку, шторм. Втім в переносному значенні це може описувати повернення як бурхливе, хвилююче.

Наступна представлена метафора за тематикою серед джерела є кулінарною: ""C'est miraculeux…" – *savoure* un des négociateurs écolos": дієслово "savourer" за першим визначенням тлумачного словника Larousse – це "насолоджуватись їжею чи напоєм" або ж «смакувати», проте стає зрозумілим, що ця метафора стала настільки вживаною, що словник наводить і друге, більш широке значення "робити щось, розтягуючи задоволення". Втім, на нашу думку, саме це слово було вжито недаремно.

Метафори, побудовані на концепті їжі, є близькими для звичайних людей, тому така спрощена конструкція дозволяє встановлювати зв'язок з більшою авдиторією та, передаючи емоції мовця, вибудовувати в їхній свідомості більш олюднений образ політичного діяча.

Використання мілітаристичних метафор продовжується і в інформативному блоці: журналіст представляє одну з ключових проблем, з якою зіштовхнулися учасники la Nupes – критика пенсійної реформи. Підзаголовок до цього тематичного блоку будується на метафорі "*Bataille des retraites*" («битва пенсіонерів»). На противагу цій критиці політики вирішили об'єднатися і утворили те, що журналіст називає "*le front commun*" («спільний фронт»). Президентські вибори в тексті статті також були представлені завдяки мілітаристичній метафорі "la *bataille* présidentielle". Отже, можемо зробити висновок, що журналіст активно використовує військову сферу як сферу-донора для метафор у даній статті.

Інша представлена метафора будується на медицинській сфері: "la coalition *est secouée de convulsion*". Ця паралель побудована завдяки ототожненню коаліції з живим організмом, який може відчувати конвульсії. На нашу думку, це демонструє негативне положення коаліції та ряд проблем, з якими вона не може справитись.

Наступна стилістична фігура представлена у цитаті Фаб'єна Руссе: "Si l'on ne peut pas y dire ce que l'on pense, c'est un boulet, une camisole, un carcan". Він критикує неможливість висловлювати власну думку про діяльність організації Nupes, порівнюючи цю цензуру з металевим ядром, яке прив'язують на ногу полоненим (un boulet), з гамівною сорочкою (une camisole) і з ярмом (un carcan). Драматичний ефект від такої метафори підсилюється тим, що автор цитати перераховує три об'єкти, які мають спільне концептуальне поле «обмеження волі, полону».

Інферативний (або завершальний) блок написаний без яскрасих стилістичних особливостей.

3. “C'est la mare aux crocos”: à Lille, la gauche prépare déjà l’après Aubry (див. Додаток В)

Заголовок статті будується навколо метафоричної цитати: *“C'est la mare aux crocos”*. Парламентар-соціаліст порівнює політичну ситуацію в місті Лілль під час виборів нового мера зі ставком із крокодилами, натякаючи на жорстоку боротьбу.

L'après-Aubry – це синекдоха, в якій прізвище мера Ліллю заміняє період її правління.

Інтродуктивний блок представляє теперішню політичну ситуацію, порівнюючи вибори з театром “Les élections ressemblent *à un théâtre*” та спектаклем “Le clou de *spectacle*”. Такі метафори зумовлені почуттям напруги, яке є спільним для політичної та театральної сфери, що дає змогу журналісту проводити паралелі.

В інформативному блоці журналіст повторює цитату, яка була вжита в заголовку – *“C'est la mare aux crocos”* – та додатково її тлумачить: Мартін Обрі зіштовхне їх (своїх опонентів) у ставок і спостерігатиме хто вибереться живим. Така потужна метафора, яка повторюється двічі, закріплює за політикинею образ жорстокої та сильної людини.

Цей образ підкріплює й наступна цитата неназваного парламентаря: “Personne ne veut entrer *en guerre* avec elle” та “Lille, c’est le *bunker*!”, де політичний процес було метафорично переміщено у площину воєнних дій, а місто, в якому відбувається боротьба за владу, неназваний парламентар порівнює з бункером.

Інферативний (або завершальний) блок не містить стилістичних фігур.

4. “A mi-mandat Anne Hidalgo critiquée de toutes parts” (див. Додаток Г)

Заголовок та підзаголовок даної статті не мають стилістичних фігур.

Інтродуктивний блок статті загалом написано у художній манері: журналіст описує мера Парижа Анн Ідальго та акцентує увагу на кольорі її сукні “la robe rouge, rouge comme la passion”. Порівняння “rouge comme la

passion” має надає читачу свободу для інтерпретації: для когось червона пристрасть позначає захоплення політикині політичною кар’єрою, отже орієнтованістю на результат, тобто у уявленні громадянина складається позитивний образ. З іншого боку, хтось може вважати пристрасть синонімом до нераціональності та надлишкової емоційності, що не є позитивними якостями для політика.

Політичну діяльність Анн Ідальго журналіст ототожнює з танцем: “entraîner ses administrés dans *la danse*”.

Домінуючою тенденцією інформативного блоку є метафоризація політичного процесу, де сферою-донором є війна: *la lutte* contre la pollution (боротьба з забрудненням), un *combat* sans merci (безпощадна битва). Метафора “...Anne Hidalgo, placée sur *la mitraille*...” (Анн Ідальго опинилась під «кулеметним обстрілом»), де *la mitraille* уособлюю жорстоку та безперестанну критику мера з боку її опонентів.

Також використовуються медицинські метафори: il s’agit du *coeur* battant de la politique d’Anne Hidalgo (мова йде про «серце» політики Анн Ідальго), dans *le ventre* de la péniche Marcounet (в *череві* баржі Маркуне), де неживі предмети будовою прирівнюються до живих істот.

Забастовка в артиклі описується гіперболістичним епітетом “interminable” – «нескінченна», що додатково підкреслює її затяжність.

Іан Бросса, заступник з житлового питання, описуючи їхню партію, вжив порівняння: “Nous sommes comme une poele Tefal – rien n’accroche et nous résistons à tout”. Завдяки цій фігурі можна створити образи та асоціації в уяві читачі, що підсилюють розуміння або враження від політичних подій: політик порівнює себе і свою партію зі сковорідками Tefal, відомими своїми якістю. Отже, така асоціація характеризує таке комплексне політичне явище, як партія, достатньо зрозуміло для пересічного громадянина крізь призму знайомого йому позитивного концепту.

У завершальному блоці журналіст, прогнозуючи майбутнє кар'єри Анн Ідальго, використовує метафору "mois de *batailles*", знову прирівнюючи політичні конфлікти до битв.

5. "Macron et le risque des annonces sans lendemain" (див. Додаток Д)

Заголовок та підзаголовок написані витримано, без стилістичних особливостей.

Інтродуктивний блок розпочинається із фрази "Ce qu'il s'est dit à Saint-Denis le 20 août doit rester à Saint-Denis", яка є пародією на відомий вираз «Що відбувається в Вегасі, залишається у Вегасі» – туристичний слоган міста Лас-Вегас в США. Вислів інтригує, оскільки є широко розповсюдженим у маскультурі. Таким чином, журналіст зацікавлює читача і водночас сповіщає про те що 20 серпня в Сан-Дені відбулася політична зустріч, результати якої були представлені лише коротко.

Ототожнення французької політики з азартом Лас-Вегасу продовжується завдяки метафорі: "ses opposants ont *joué le jeu"*, де політичні події представлені концептом "гри", в яку грають політики.

Інформативний блок презентує реакцію опозиції на діяльність головного героя статті, Емманюеля Макрона; Марк Феррасі, віце-президент депутатів Renaissance, коментує їхню зустріч: "On n'est pas sur des rails mais sur un chemin non défriché", порівнюючи політичний шлях із рейками (прямий, зрозумілий шлях без перепон, яким би він жадав бачити їхню політичну діяльність) та нерозчищеною стежкою (заплутаною та нечіткою, якою він вбачає французьку політику зараз).

Другий тематичний блок автор називає підзаголовком "*malaise* democratique", метафорично прирівнявши суспільство до людини, а його проблеми до хвороби.

Інферативний блок присвячено питанням екології, який журналіст називає "potentiellement *explosif*", цим епітетом підкреслюючи гостросоціальність та важливість цієї проблеми. Цю ідею він підкріплює цитатою депутата Франциа Рюфа: "Parler d'écologie en politique est un "soleil

noir comme si on regardait la mort en face", де він використовує оксюморон "soleil noir" і порівнює дискусії про екологію з поглядом смерті у вічі.

Отже, дослідивши вибірку статей, ми можемо зробити висновок, що політичний дискурс користується обмеженим рядом стилістичних фігур. Це зумовлено суворою регламентацією політичного дискурсу.

Найрозповсюдженішою стилістичною фігурою є метафора. Метафора – це троп, побудований на вживанні слів у переносному значенні на основі подібності за кольором, формою, призначенням [Грещук 2023, с. 40]. Метафора масово використовується у медійному дискурсі через широкий спектр емоцій, які вона може непомітно викликати у читача.

Під час дослідження віднайдені метафори ми умовно поділили на наступні категорії: мілітаристичні та медичні.

Мілітаристичні метафори презентують політичну активність крізь призму військових дій. Помітною є тенденція називати політичні сутички "битвами". Наприклад, у статті щодо діяльності політичного союзу La NUPES у виданні Le Parisien від 21 серпня 2023 року було віднайдено одразу кілька таких метафор: *la bataille présidentielle* – президентська битва; *la bataille de retraits* – битва "пенсіонерів". Схожу тенденцію бачимо у виданні Le Figaro. Стаття, присвячена протистоянню двох кандидаток у президенти Мексики, починається словами "Un duel de femmes", тобто "дуель жінок". Інша стаття, присвячена контроверсійний діяльності політикині Анн Ідальго на посаді меру Парижу, має в собі метафору "*la bataille entre Anne Hidalgo et L'Etat*". Іноді так звані "битви" відбуваються не тільки між політичними діячами, а й проти абстрактних суспільних проблем (L'inflation, c'est mon premier *combat*!) .

Іншою досить розповсюдженою метафорою є слово "фронт", яке вживається у як у виданні Le Parisien (front commun – спільний фронт), так і у Le Figaro (ce front) для позначення об'єднання політичних сил та партій.

Загалом концепт війни і всіх дотичних до неї явищ сприймається пересічним громадянином надзвичайно серйозно, це хвилююча тема, масштаби якої виходять за межі звичного, отже, використання цієї категорії

метафор в рамках політичного дискурсу змушує читача ставитись до політичних змін з більшою відповідальністю та викликає більш гострі емоції. Саме це дозволяє журналістам маніпулювати думкою їхньої авдиторії.

Іншим невід'ємним аспектом поняття "війна" є її учасники, тому нерідким є порівняння членів політичних партій із військами, наприклад "Devant *ses troupes*, Élisabeth Borne a tenté mardi de clarifier la ligne [Figaro]". Елізабет Борн не є військовокомандуючою, втім журналісти порівнюють її прибічників із військовими утвореннями.

Інший вид метафор, які були віднайдені в франкомовному політичному медіадискурсі, стосуються кулінарної сфери. Вони мають дещо іншу функцію: якщо концепт війни є чужим для типового француза, через що викликає сильний сплеск емоцій та поміщає його в дещо стресову ситуацію, то концепт їжі є абсолютно знайомим, повсякденним явищем, що асоціюється з комфортом, особливо враховуючи, яке місце у французькій культурі посідає гастрономія.

Завдяки таким метафорам можна спростити пояснення складних явищ на політичній арені. Наприклад, у статті про економічну кризу в Парижі з видання Le Figaro від 8 вересня 2023 року урізання місцевого бюджету було представлено завдяки метафорі "дієти": *Le gouvernement socialiste avait en effet mis à la diète les collectivités territoriales*.

Варто зазначити, що окрім ідеологічної функції, такі метафори можуть виконувати функцію оживлення та олюднення презентованого об'єкту. В теоретичному дослідженні нами було досліджено тезис про стирання особистості в межах політичного дискурсу. Читачі та політики не знають один одного особисто, тому вся інформація проходить крізь журналіста, який стає своєрідним провідником. Він має не тільки доставити інформацію до читача максимально вербально наближено до першоджерела, але й відобразити використані мовцем невербальні знаки для створення максимально цілісної картини реальності.

Третьою дослідженою нами категорією є метафори, побудовані на медицинських концептах. Їхній функціонал дуже схожий на попередню категорії: вони спрямовані на спрощення політичних понять завдяки переміщенню їх в поле більш знайомої пересічній людини сфери. Паралельно відбувається певна персоніфікації політики, що викликає в читача більше співчуття, як наприклад у цитаті кандидатки у Президенти Мексики: “être politiquement daltonienne et ne voir qu’une couleur, celle de Mexique” , якою вона апелює до стану дальтонізму у політиці, де єдиним кольором (політичним приорітетом), який вона вбачає, є Мексика.

Елемент персоніфікації демонструється в описі стану коаліції через фізіологічний стан конвульсій (“la coalition est secouée de convulsions”).

Метонімія – троп, побудований на перенесенні значення за суміжністю, тобто на основі тісного внутрішнього чи зовнішнього зв’язку між зіставлюваними поняттями [Грещук 2023, с. 40].

За своєю природою метонімія є близькою до метафори, оскільки такі переноси значень зазвичай будуються від живого до неживого об'єкту. В.В. Зайцева пропонує класифікувати метонімію за наступними категоріями:

1) Локальний тип переносу: *La France condamnée par l’Europe* [Le Figaro]; *Le “Grenelle” évoquait* 500.000 logements à rénover [Le Figaro]; *France «à l’arrêt, tétanisée par son avenir et tentée de se replier sur son passé* [Le Figaro]; *la Nupes annonce une motion de censure* [Le Monde]. Цей тип метонімії базується на ототожненні людини чи групи людей з країною, містом чи організацією, до якої вона належить. Очевидно, що тільки люди, а не території, можуть анонсувати, згадувати, засуджувати або почуватись паралізованими, як це було описано в вище поданих прикладах.

2) Атрибутивний тип: *l’opposition cherche* un «plan B» [Le Figaro], a *gauche* qui braille [Le Figaro]. У французькій пресі такий тип переважно будується за соціальною позицією, яку людина займає.

Атрибутивний та локальний типи переносів часто фігурують у політичних статтях, оскільки вони демонструють основні політичні партії та

їхніх прихильників, які є основними персонажами переважної більшості політичних статей. Переноси за територіальним чи атрибутивним чинником є звичними та простими для розуміння, тому їхнє використання не викликає міскомунікації.

3) Темпоральний тип переносу: “c’est l’heure de votre *Maïdan*” [Le Monde]. Такий тип переносу В.В. Зайцева представляє як "період – стан людини в цей період [Зайцева 2009, с. 17]. Перенос, побудований на спогадах про український Майдан, демонструє не тільки перенос почуттів, але й дій під час цього історичного періоду.

4) Каузальний тип: fait remonter *à Pompidou:* j’aime la voiture et le nucléaire va tout régler [le Figaro]. Цей тип переносу побудовано на поведінці конкретної особи, з якою ототожнюється поведінка інших людей. Наприклад, у вищезазначеній цитаті поведінку французького Президента Еммануеля Макрона порівнюють з поглядами Жоржа Помпіду.

Останні два типи метонімічного переносу є непоширеними у французькій пресі через високі нерозуміння і критики з боку читача.

Не менш популярними є епітети – художнє означення, яке образно змальовує особу, предмет, дію чи явище або виражає емоційне ставлення до них [Грещук 2023, с.29]. Ця стилістична фігура вважається більш притаманною для художнього дискурсу, тому, не дивлячись на її широке використання в політичних та медійних текстах, дослідження цього питання майже відсутні.

Завдяки класифікації О. Галича, ми можемо виділити декілька категорій епітетів, за якими і будемо їх категоризувати у ЗМІ.

1) Пояснювальний (або характерологічний) – підкреслює найхарактернішу ознаку описуваного предмету. Як наприклад, у словосполученні “l’*ancien* vice-president”, де “*ancien*” виступає як пояснювальний елемент і констатує, що віце-президент є колишнім. “Les marchés *financiers* [Le Figaro]”, де “*financiers*” теж виступає епітетом,

втім не несе в собі художньої наповненості – він просто уточнює які саме ринки.

2) Посилювальний – епітет, який не тільки підкреслює, але і посилює найхарактернішу характеристику. Наприклад, поняття “популярні теми” журналісти відображають словосполученнями “de sujets *brûlants*” та “les dossier *chaudes*” [Le Parisien]. Ці епітети є метафоричними, адже абстрактні “сюжети” не можуть бути гарячими, втім таким чином підкреслюється їхня актуальність та обговорюваність. Інший випадок, де замість “низького рейтингу” було вжито “score catastrophique”, де оцінка розмірів є драматично гіперболізованою.

За ознакою вживаності епітети бувають загальновживаними та контекстуально-авторськими. Загальновживані є закріпленими на підсвідомому рівні мовця як наприклад “l’Assemblee nationale” або “le texte fondamental”, коли мова йде за Конституцію . Отже, вони нерозривно асоціюються з певними явищами та елементами політичної системи, допомагаючи вносити ясність та структурувати нову інформацію.

Контекстуально-авторські епітети включають в себе як епітети-неологізми, які були створені автором під час написання тексту, так і епітети, які у даному тексті набувають нового авторського звучання. Наприклад, “communication *militante*”, де епітет “militante” не є штучно створеним, втім його використання дозволяє створити експресивний вираз про “войовничу комунікацію”.

Таким чином, епітет є стилістичною фігурою із найбільшою варіативністю – вони можуть майже не виділятись із загального тексту через їхню нормалізацію в мові, а можуть бути художньо вираженими і характеризувати стиль конкретного журналіста. Функціонал епітетів також є достатньо широким, оскільки вони можуть як вносити нейтральні уточнення, так і надавати особливої експресивності, виражати думку автора, критикувати або підтримувати описані у статті ідеї.

Іншим розповсюдженим художнім засобом, на якому варто зосередити увагу, є порівняння. Ця фігура мови полягає у зображенні особи, предмета, явища чи дії через найхарактерніші ознаки, які є органічно властивими для інших. Вона може виконувати одразу декілька функцій. Порівняння може не тільки створювати концепти, але і пояснювати дію певних явищ. Наприклад, “comme un poison a diffusion lente”, де прийняття законів і негативні наслідки цього рішення порівнювалися з отрутою сповільненої дії. Дане порівняння не тільки характеризує спосіб, у який відбувається певне політичне явище, а ще й налаштовує у свідомості читача негативні асоціації.

Іноді порівняння може виступати як метод зацікавлення читачів у статті; журналіст має не просто донести до читача інформацію, але зробити це в цікавій формі, чого важко досягнути лише політичними термінами.

ВИСНОВКИ

У ході аналізу політичних медіа-текстів було виявлено, що франкомовний політичний медіадискурс є складним феноменом, що включає в себе багатошарові структури, що формуються під впливом культурних, історичних та соціальних контекстів. Важливість мови та її використання у формуванні політичних переконань та громадянської ідентичності набуває нового виміру, особливо в умовах сучасного інформаційного суспільства.

Медіадискурс – це різновид дискурсу, до якого належать тексти, які поширюються за допомогою засобів масової інформації, до яких належать преса, Інтернет, радіо чи телебачення. Специфіка медіадискурсу полягає у його полемічності, орієнтації на масового інформаційного споживача, варіативності тем та можливості впливу на декілька груп. Дослідження медіадискурсу дає можливість аналізувати настрої суспільства у будь-якій сфері його життєдіяльності.

Як продемонструвало наше дослідження, терміни “політичний дискурс” та “політичний дискурс ЗМІ” не є тотожними: політичний дискурс – це вид комунікації, учасники якого певним чином є залученими у політичну сферу; політичний медіадискурс утворюється на перетині політичного та медіадискурсу, коли політична інформація ретранслюється на широку аудиторію крізь медійні канали.

Оскільки політичний медіадискурс утворюється методом синтезу політичного дискурсу та дискурсу засобів масової інформації, у дослідженні було проаналізовано функціонал кожного із них окремо та виведено, що першочерговою функцією політичного медіадискурсу є функція політичного впливу на масову свідомість та формування необхідних уявлень.

Проведене дослідження дає можливість констатувати, що політичний медіадискурс має ряд соціально-когнітивних особливостей: він є 1) інституційним, оскільки ціллю спілкування учасників політичного медійного дискурсу є регуляція роботи соціального інституту; 2) конвенційним, бо

побудований на ритуальності внутрішніх процесів; 3) ідеологічним, адже завжди є пронизаним переконаннями та поглядами учасника процесу комунікації; 4) інтертекстуальним, оскільки не може існувати окремо від уже створених текстів.

Практичне дослідження франкомовного політичного медіадискурсу проводилось на базі вибірки із 20 статей методом структурного, лексико-семантичного та стилістичного аналізів, що дозволило виявити та категоризувати провідні тенденції сучасного франкомовного дискурсу.

Як свідчать результати структурного аналізу, типова франкомовна стаття побудована за принципом "перевернутої піраміди", де три основні конструктивні блоки, за І.М. Кочаном, розміщені від загальних до більш специфічних та вузьконаправлених елементів.

Стаття складається з 1) резюме (заголовок, підзаголовок та ілюстрація), яке зацікавлює читача і стисло презентує сюжет; 2) інтродуктивного блоку, який розкриває резюме більш детально і вводить читача в основну частину; 3) інформативний (основний) блок, який займає майже 90% об'єму статті та детально презентує всю інформацію; 4) інферативний блок, який наводить підсумки та логічно завершує статтю.

Лексико-семантичний аналіз мовного матеріалу засвідчує, що політичний дискурс суворо регламентується. Таким чином, досягнення поставлених журналістом задач реалізується завдяки двом потужним лексичним категоріям – стилістично-нейтральній та забарвленій лексиці.

Дослідження показало, що стилістично-нейтральна лексика створює тло для опису політичного процесу у статті завдяки таким підкатегоріям як топоніми, часові маркери та службові частини мови.

Забарвлена лексика була умовно поділена на лексику, притаманну виключно політичному дискурсу (імена політичних діячів, назви організацій, політичні ролі, події та терміни), та ті, які є міжстильовими (фразеологізми, неологізми). Вживання цієї лексичної категорії дає змогу диференціювати політичний медіадискурс від будь-якого іншого.

Аналіз стилістично забарвленої політичної лексики дає змогу визначати актуальні політичні процеси.

У ході дослідження нами детально було проаналізовано стилістичні особливості політичного медіадискурсу. Ми встановили, що політичний медіадискурс в силу своєї специфіки є стриманим та регламентованим у питанні стилю: художні засоби, серед яких метафора, метонімія, порівняння та оксюморон, мають бути логічними, простими для розуміння та близькими читачу.

Систематизовані результати проведеного аналізу можуть бути використані як у лінгвістичних дослідженнях дискурсу загалом та франкомовного політичного медіадискурсу зокрема, так і студентами та викладачами кафедри романських мов.

Перспективним напрямком подальших досліджень з даної проблематики постає більш глибокий розгляд та порівняння особливостей мовних стратегій обраних видань Le Figaro, Le Parisien та Le Monde залежно від їхніх політичних переконань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акінчиць Н. Г. Політичний дискурс як об’єкт наукового аналізу. *Культура народов Причерноморья*. 2007. № 107. С. 72–76.
2. Амосова Н. Н. Основы английской фразеологии. Ленинград, 1989. 208 с.
3. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. 344 с.
4. Вашурина Е. А. Политическая корректность как лингвокультурологическая и переводческая проблема. *Научный молодежный ежегодник*. 2007. С. 116. URL : https://www.universite.ssau.ru/material/works/filolog/cu-fl-04.doc (дата звернення: 10.06.2023).
5. Виноградов В. В. Стилистика. Теория поэтической речи. Поэтика. 1963. 256 с. URL : https://b.eruditor.link/file/1154540/ (дата звернення: 13.05.2023).
6. Выготский Л. С. Психология искусства. 1968. 204 с. URL : http://surl.li/nwkki (дата звернення: 22.05.2023).
7. Віщак Л. В. Мовні маркери політкоректності у французькому й українському медійному дискурсі : зіставний аспект : магістерська дис. : 035 Філологія. Київ, 2018. 179 с.
8. Гохман К. Є. Академічний дискурс у системі інституційних дискурсів. *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського*. Одеса, 2018. № 26. С. 37–46.
9. Дейк Т. А. ван. Язык. Познание. Коммуникация. URL: http://surl.li/nwkjz (дата звернення: 22.05.2023).
10. Желтухина М. Р. О содержании дискурса масс-медиа. *Вісник Луганського пед. ун-ту ім. Т. Шевченка. Філологічні науки*. 2007. № 11(128). Ч. 1. С. 27–40.
11. Зайцева В. В. Метонімія як спосіб вторинної номінації у мові друкованих засобів інформації : автореф. дис. … канд. філол. наук : 10.02.01. Дніпропетровськ, 2009. 22 с.
12. Ковальова, О. К. Функціонально-стилістичні особливості паратексту новинних медіатекстів у французьких інтернет-ЗМІ. *Вісник*

Житомирського державного університету імені Івана Франка. № 2 (86). 2017. С. 68–72.

13. Ковальова О. К. Політичний дискурс : сучасні лінгвістичні інтерпретації. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип. 27. Т. 2. С. 101–107.
14. Колісник Ю. Текст і дискурс : проблеми дефініцій. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Проблеми української термінології.* 2010. № 675. С. 111–114.
15. Кондратенко Н. Типологія мовленнєвих жанрів українського політичного дискурсу. *Філологічні студії.* 2017. Вип. 9. С. 18–22.
16. Кондратенко Н. Український політичний дискурс : текстуалізація реальності : монографія. Одеса : Чорномор'я, 2007. 156 с.
17. Коритнік, Д. Ю. Медіадискурс як різнопланове явище сучасних медіадосліджень. *Нова філологія*. 2020. № 80. Т. І. С. 266–271.
18. Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту : навчальний посібник. Київ : Знання, 2008. 423 с.
19. Кристева Ю., Бахтин М. М. Слово, диалог и роман. *Французская семиотика : От структурализма к постструктурализму*. URL: https://www.philology.ru/literature1/kristeva-00.htm (дата звернення: 16.04.2023).
20. Кучерова О.О. Плани змісту та повідомлення британського газетного новинного дискурсу (початок XXI століття) : автореф. дис. … канд. філол. наук : 10.01.08. Київ. 2005. 20 с.
21. Лазаренко С.В., Ротар А.І. Види інтертекстуальності в сучасному політичному дискурсі (на матеріалі політичних звернень). *Науковий вісник ПНПУ ім. Ушинського. Лінгвістика.* 2014. №19. С.73–80.
22. Лойко В. В. До питання маніпуляції суспільною свідомістю у політичному дискурсі ЗМІ. *Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка*. 2011. Вип. 57. С. 179–181.

23. Лящук М.О. Лексико-семантичні та лінгвостилістичні особливості політичного дискурсу на прикладі промов Дональда Трампа. Острог, 2020. 96 с.
24. Макаревич П. Ю. До питання визначення поняття “політичний медіа-дискурс”. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство*. 2012. № 1 (226). С. 79–82.
25. Мараховська Н. Соціальна лінгвістика як основна підгалузь прикладної лінгвістики : сучасний досвід і майбутні перспективи. У*країна-Європа-Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Історія, міжнародні відносини.* Харків, 2012. С. 45–76.
26. Мороховський А.Н. К проблеме текста. *Текст и его категориальные признаки* : сб. науч. тр. Київ : КГПИИЯ, 1989. С. 160–165.
27. Мірошниченко І. Стислий текст в українському масмедійному дискурсі : дис. … канд. філол. наук : 10-02-01. Дніпро, 2020. 275 с.
28. Нагорна Л. Політична мова і мовна політика : діапазон можливостей політичної лінгвістики. Київ : Світогляд, 2005. 315 с.
29. Недюха М., Михайлич О. Ідеологія як критерій класифікації політичних партій. *Політичний менеджмент*. 2006. № 2. С. 45–53.
30. Норт Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки. Київ : Основи, 2000. 198 с.
31. Павленко Н. О. Основні підходи та методи дослідження дискурсу. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2005. № 22. С. 126–128.
32. Павлуцька В. О. Політичний дискурс : особливості та функції. *Вісник Житомирського державного університету. Філологічні науки.* 2008. №. 39. С. 218–221.
33. Рассоха І. М. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень». Харків : ХНАМГ, 2011. 76 с.
34. Серажим К. Дискурс як соціолінгвальне явище : методологія, архітектоніка, варіативність : монографія. Київ, 2002. 392 с.

35. Сизонов Д. Медіатекст та медіадискурс у сучасному медійному просторі. *Studia linguistica*. 2013. Вип. 7. С. 389-392. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Stling_2013_7_62 (дата звернення: 15.06.2023).
36. Смелзер Н. Социология. URL: https://scepsis.net/library/id_580.html (дата звернення: 03.05.2023).
37. Стилістика української мови. Короткий словник термінів / уклала Валентина Ґрещук. Івано-Франківськ : НАІР, 2023. 82 с.
38. Тирон І. В. Особливості структурно-семантичної організації медійного дискурсу (на матеріалі газетних та журнальних медіа-текстів). *Нова філологія*. 2010. №38. С. 105–110.
39. Фатеева Н. А. Интертекст в мире текстов : Контрапункт интертекстуальности. URL: http://surl.li/nwkno (дата звернення: 21.07.2023).
40. Фромм Э. Психоанализ и этика. URL: https://studfile.net/preview/5602057/ (дата звернення: 03.05.2023).
41. Черниш О. А. Сутнісні характеристики понять «медіадискурс» та «медіатекст» у сучасній медіалінгвістиці. *Наукові записки. Філологічні науки (мовознавство).* 2013. №118. С. 309–313.
42. Чудинов А. П. Политическая лингвистика : учеб. пособие. 4-е изд. 2012. 256 с. URL: http://surl.li/nwktb (дата звернення: 13.07.2023).
43. Шевченко Л.І. Теорія медіалінгвістики : підручник. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2021. 214 с.
44. Шейгал Е.И. Семиотика политического дискурса. URL: https://www.dissercat.com/content/semiotika-politicheskogo-diskursa (дата звернення: 15.05.2023)
45. Якобсон Р. Лингвистика и поэтика. URL: http://surl.li/nwkva (дата звернення: 17.05.2023)
46. Якобсон Р. Язык в отношении к другим системам коммуникации. *Якобсон Р. Избранные работы.* 1985. 420 с. URL: http://surl.li/nwkuv (дата звернення: 17.05.2023).

47. Benveniste É. Problèmes de linguistique générale. Paris : Gallimard, 1974. 288 p.
48. C'est la mare aux crocs: à Lille, la gauche prépare déjà l'apres-Aubry. *Le Figaro*. 2023. № 24602. C. 4.
49. Charaudeau P. Le Discours politique : les masques du pouvoir. Paris : Vuibert. 2005. 256 p.
50. Dautry E. Dotations aux collectivités : Anne Hidalgo veut attaquer l'État en justice. URL: https://www.leparisien.fr/paris-75/dotations-aux-collectivites-anne-hidalgo-veut-attaquer-letat-en-justice-06-09-2023-X7TGVOQKAZEXJPPJDSDRYKQU7E.php (дата звернення: 22.09.2023).
51. Dekens O. «Intermède professoral : L'Ordre du discours (1970)», Michel Foucault. « La vérité de mes livres est dans l'avenir», sous la direction de Dekens Olivier. Paris : Armand Colin, 2011. P. 167-174.
52. Delporte C. La publicité, une histoire. Versailles : Le temps des médias, 2004. 434 c.
53. Duffé J. La Nupes garde-t-elle un avenir en commun? *Le Parisien*. 2023. № 24566. P. 2–3.
54. Ferschueren J. Ideology in Language Use : Pragmatic Guidelines for Empirical Research. Cambridge : Cambridge University Press, 2012. 392 p.
55. Foucault M. L'archéologie du savoir. Gallimard, 2008. URL: https://www.cairn.info/l-archeologie-du-savoir--9782070119875.htm (дата звернення: 20.07.2023)
56. Foucault M. L'ordre du discours : leçon inaugurale au Collège de France prononcée le 2 décembre 1970. Paris : Gallimard, 1971.
57. Genette G. Discours du récit. Paris : Seuil, 2007. 435 pp.
58. Graber D. Political Languages. *Handbook of Political Communication*, 1981. P. 195-224.
59. Harris Z.S. Discourse Analysis. *Language*. 1952. №28. C. 1–30.
60. Interdiction de l'abaya à l'école : Manuel Bompard propose de saisir le Conseil d'État. URL: https://www.leparisien.fr/politique/interdiction-de-labaya-a-

lecole-manuel-bompard-propose-de-saisir-le-conseil-detat-29-08-2023-RSJ73Y7ALBEEZF2D6FNH6CLXRI.php (дата звернення: 30.08.2023).

61. L'inflation, c'est mon premier combat! *Le Parisien*. 2023. № 24598. С. 2–4.
62. L'ombre du 49.3 plane déjà sur le Palais Bourbon. *Le Figaro*. 2023. №24602. С. .
63. Laurent Q. «Préférendum» : un référendum à plusieurs questions ? Les oppositions demandent à voir. URL: https://www.leparisien.fr/politique/preferendum-un-referendum-a-plusieurs-questions-les-oppositions-demandent-a-voir-28-08-2023-JJWTEC7ZUNDULERQRMXDRGY544.php (дата звернення: 30.08.2023).
64. Le Bart Ch. Le discours politique. Paris : Presses Universitaires de France, 1998. 128 p.
65. Leclair A. Loi fin de vie: un «risque de dérive» pour les personnes âgées? *Le Figaro.* 2023. URL: https://www.lefigaro.fr/actualite-france/loi-fin-de-vie-un-risque-de-derive-pour-les-personnes-agees-20230406 (дата звернення: 15.10.2023).
66. Lepelletier P. Au Sénat, Kanner reste le roi du PS. *Le Figaro*. 2023. №24602. С. 4.
67. Le Robert. URL: https://www.lerobert.com/ (дата звернення: 15.07.2023)
68. Maingueneau D. Le discours politique et son «environnement». Mots. *Les langages du politique*. V. 94. 2010. P. 85-90.
69. Mourgue M. Le retour de la réserve parlementaire? *Le Parisien.* 2023. № 24598. С. 6.
70. Notre faute, c’est de donner à manger : dans le quartier de Stalingrad, les distributions alimentaires interdites. URL: https://www.leparisien.fr/video/video-notre-faute-cest-de-donner-a-manger-dans-le-quartier-de-stalingrad-les-distributions-alimentaires-interdites-17-10-2023-CI2FUZVTKZFB3PRRJEUU2ANJK4.php. (дата звернення: 20.10.2023).

71. Planchon R. Allocution présidentielle : «Les efforts de communication d'Emmanuel Macron n'éteindront pas l'incendie social». URL: https://www.lefigaro.fr/vox/politique/allocution-presidentielle-les-efforts-de-communication-d-emmanuel-macron-n-eteindront-pas-l-incendie-social-20230418 (дата звернення: 13.06.2023).
72. Ravinel S. Pour Yannick Jadot, «l'écologie à la française, c'est la France condamnée par l'Europe». URL: https://www.lefigaro.fr/politique/pour-yannick-jadot-l-ecologie-a-la-francaise-c-est-la-france-condamnee-par-l-europe-20230925 (дата звернення: 15.09.2023).
73. Royaume-Uni : le Labour favorable à un «meilleur accord» de Brexit avec l'UE. URL: https://www.lefigaro.fr/flash-actu/royaume-uni-le-labour-favorable-a-un-meilleur-accord-de-brexit-avec-l-ue-20230917 (дата звернення: 22.09.2023).
74. Tabard G. «L'erreur stratégique de la gauche non mélenchoniste». URL: https://www.lefigaro.fr/politique/guillaume-tabard-l-erreur-strategique-de-la-gauche-non-melenchoniste-20231011 (дата звернення: 11.10.2023).
75. Wesfreid M. Discriminations : les députés macronistes veulent un service public du testing. URL: https://www.leparisien.fr/politique/discriminations-les-deputes-macronistes-veulent-un-service-public-du-testing-27-06-2023-ZKIJB27GXVHNRD3U2WIS4TOTZ4.php (дата звернення: 11.10.2023).
76. Wodak R. Critical Discourse Analysis : History, Agenda, Theory, and Methodology. URL: http://tinyurl.com/pnxmulr (дата звернення: 11.06.2023).

ДОДАТОК А

"Dotations aux collectivités : Anne Hidalgo veut attaquer l'État en justice"

Dotations aux collectivités : Anne Hidalgo veut attaquer l'État en justice

Furieuse des « leçons » données par le gouvernement sur sa gestion de la capitale, alors que les dotations financières de l'État sont égales à « zéro », la maire de Paris veut engager un bras de fer en justice.

Par Estelle Dautry et J. Cl.

Le 6 septembre 2023 à 10h38, modifié le 6 septembre 2023 à 17h40

Anne Hidalgo, maire de Paris, lors d'une conférence de presse sur les Jeux olympiques, en juillet dernier. LP/Olivier Arandel

Réagir Enregistrer Partager

Une rentrée sur les chapeaux de roues. La maire de Paris Anne Hidalgo (PS) a annoncé ce mercredi matin son intention d'attaquer l'État en justice, pour son manque de respect « des textes qui consacrent l'autonomie des collectivités locales ». « L'État ne respecte pas ses obligations constitutionnelles » en matière de « libre administration et de l'autonomie des collectivités locales », a-t-elle accusé lors d'une interview sur LCI. Son contentieux sera porté devant la justice administrative, le Conseil constitutionnel et les juridictions européennes.

Fortement critiquée pour avoir augmenté la taxe foncière de 52 % des Parisiens cette année, Anne Hidalgo accuse l'État de « donner des leçons aux collectivités territoriales » après leur « avoir fait les poches ». En 2015, l'État versait 900 millions d'euros de dotation de fonctionnement à Paris. « Nous sommes passés à zéro », et cette réduction des moyens a des conséquences. « l'État a supprimé des dotations en nombre, étouffé, étranglé les collectivités locales qui font vivre des services publics de proximité et de nécessité ».

À lire aussi **Inflation, baisse des dotations de l'État... ou mauvaise gestion ? Pourquoi la taxe foncière explose à Paris**

Anne Hidalgo cite l'exemple des Restos du Cœur ou des associations de soutien aux personnes en difficulté. « C'est d'abord une responsabilité de l'État », reproche-t-elle, affirmant que dans la capitale, « plus de 30 000 repas sont distribués pas les associations ou la ville par jour », souligne l'édile.

Sur la taxe foncière, le taux parisien est fixé cette année à 20,5 %. Il était précédemment de 13,5 %, une forte augmentation par rapport aux années précédentes. « Je ne vais pas dire que ce n'est rien, se défend-elle, mais au Havre, à Angers, c'est 54 % », se défend l'élue. Le Havre, Angers, deux villes qui ne sont pas citées par hasard, puisque la première est administrée par l'ancien Premier ministre Édouard Philippe et la seconde le fut par Christophe Béchu, actuel ministre de la Transition écologique - tous deux chevilles ouvrières du parti Horizons.

Une « gestion prudentielle » des finances de Paris

« Paris est une ville bien gérée », martèle la maire, qui défend une « gestion prudentielle » des finances de la ville, contrairement à ce qu'affirment les critiques. « Nous sommes extrêmement bien notés par les agences de notation, nous avons beaucoup investi dans notre bâti, nos services publics, et notre patrimoine a doublé, passant d'environ 20 milliards à environ 40 milliards. »

Dans l'opposition parisienne, ses arguments sont balayés d'un revers de main. « On connaît madame Hidalgo, elle n'est jamais responsable de rien. C'est la faute du Covid, de la guerre en Ukraine, de l'État... », balaye Marie-Claire Carrère-Gee, présidente de la commission des finances et membre du groupe Changer Paris présidé par Rachida Dati.

Newsletter L'essentiel du 75
Un tour de l'actualité à Paris et en IDF
S'inscrire à la newsletter Toutes les newsletters

« C'est vrai, le montant des dotations a baissé mais Anne Hidalgo a fait payer une partie de sa folie dépensière à l'État. Aujourd'hui, on constate que le seul objectif de ses poursuites judiciaires est d'allumer un contre-feu au moment où les parisiens reçoivent leur avis d'imposition. Ce n'est pas une façon très glorieuse de faire » insiste l'élue d'opposition, rappelant que les recettes liées à la taxe foncière vont augmenter de 800 millions d'euros.

« Puisque Emmanuel Macron veut mettre la question de la décentralisation au cœur (des débats), il faut que les collectivités puissent avoir l'autonomie pas simplement en jouant sur le levier des taxes et du seul et dernier impôt qui leur reste, mais pour que les villes soient intéressées à la dynamique économique qu'elles créent », a poursuivi sur LCI la maire socialiste. Et de proposer que la taxe de séjour devienne, comme à Berlin, Amsterdam et New York, proportionnelle au prix de la nuitée, pour les hôtels de plus de trois étoiles.

ДОДАТОК Б

La NUPES garde-t-elle un avenir en commun?

2 FAIT DU JOUR

Le Parisien
Lundi 21 août 2023 • N° 24566

Édito

Fin d'une idole, fin d'une idylle

Olivier Auguste
Directeur adjoint de la rédaction

Quand on demande à un homme ou une femme politique derrière quel candidat il compte se ranger, et qu'il veut éviter d'insulter l'avenir, il temporise avec cette pirouette : « L'important, c'est de bâtir notre programme, avant de choisir la personne qui l'incarnera. » Or rien n'est moins faux dans notre système politique, personnalisé à l'extrême : le candidat impose son programme à la formation qui le soutient. Ce fut le cas de Nicolas Sarkozy comme de Ségolène Royal, de François Hollande comme d'Emmanuel Macron (dans ce dernier cas, en 2017, le candidat était le parti à lui seul…).

Jean-Luc Mélenchon l'a encore montré l'an dernier, dans une configuration inédite — la bataille pour des législatives perdues d'avance. Fort de ses talents de tribun, de son culot tactique et surtout de son score à la présidentielle comparé à celui des Jadot, Roussel et Hidalgo, il a forcé l'ensemble de la gauche à s'aligner sur le programme des Insoumis (blocage des prix, retraite à 60 ans, abrogation de la loi El Khomri, VIe République…). Pour les Verts, les communistes et les socialistes, ce fut le prix de l'alliance électorale qui leur a permis de sauver le plus grand nombre de députés.

Mais une grosse année plus tard, l'ambiance s'est détériorée au sein de la Nupes, au point que son avenir n'est plus assuré. Cela tient, en partie, au mode de scrutin différent lors des élections qui arrivent, qui pousse chaque parti à tenter sa chance séparément. Mais aussi au même Jean-Luc Mélenchon. Ses partenaires sont de plus en plus exaspérés par son tempérament volcanique et dirigiste, les encouragements à ses troupes qui « bordélisent » les institutions, le fonctionnement plus despotique que démocratique de ceux qui lui ont — en théorie — succédé chez LFI.

Et puis, comment partir aux européennes avec une liste unique allant des verts, fédéralistes, aux Insoumis prônant la « désobéissance » aux règles de l'UE ? Soudain, les ex-meilleurs amis de Mélenchon semblent se rappeler qu'ils ont eu, un temps, leurs propres convictions. De quoi nourrir chacun… un programme.

La Nupes garde-t-elle un avenir en commun ?

GAUCHE | Stratégie aux élections, attitude de Mélenchon… Les anathèmes fusent au sein de la coalition, quinze mois après sa création. À quelques jours des universités d'été, le dialogue paraît de plus en plus compliqué.

Julien Duffé

IL FUSTIGE son « incorrigible double langage », ses « choix sectaires ». Jeudi dernier, Jean-Luc Mélenchon dégaine son téléphone pour torpiller sur X (ex-Twitter) son allié Olivier Faure. Cela fait des semaines que la ligne est coupée entre le leader Insoumis, toujours « en retrait mais pas en retraite », et le patron du PS, qui n'échangent plus que par réseaux sociaux interposés. En cause : l'entente impossible sur une liste unique de la gauche aux élections européennes de 2024 et le fait que LFI ait été mise sur la touche aux sénatoriales de septembre. Qu'il semble loin le temps où ces deux-là partageaient la même tribune, tout sourire, pour célébrer la Nouvelle Union populaire écologique et sociale (Nupes), née après treize jours et treize nuits de négociations épiques. Quinze mois après, la coalition semble plus que jamais embourbée.

Un accord « miraculeux »

Tout avait pourtant si bien commencé… « C'est miraculeux qu'on soit parvenus à cet accord aussi vite alors qu'on ne se parlait plus depuis des années », savoure un des négociateurs écolos, à peine remis d'une campagne présidentielle qui aura vu la gauche se déchirer. À l'inverse de 2017, Mélenchon a ouvert la porte à une coalition, et les quatre partenaires s'entendent sur 650 propositions communes. Certes, la victoire n'est pas au bout, le slogan « Mélenchon Premier ministre » n'est pas devenu réalité, mais 151 députés estampillés Nupes font leur entrée à l'Assemblée et se posent en première force d'opposition à Emmanuel Macron.

Le soleil est radieux pour la photo de famille. « Tout commence, sourit le député LFI Louis Boyard, pas encore 22 ans. Avec la Nupes, nous avons une force considérable. » Mais déjà de premières lézardes apparaissent. D'abord sous la forme d'une proposition, jamais discutée, de Jean-Luc Mélenchon de former un groupe parlementaire unique de la Nupes, refusée tout net par ses alliés, soucieux de leur indépendance. Ou encore, à la rentrée, avec le malaise provoqué par le leader communiste Fabien Roussel qui déclare à la Fête de l'Huma vouloir défendre « une gauche du travail » et pas « des allocations familiales ».

Le Parisien
Lundi 21 août 2023 • N° 24566

LP/FABIEN DA SILVA - SIPA/NICOLAS MESSYASZ - DA SILVA - PHOTOPQR/LA VOIX DU NORD/LP/OLIVIER CORSAN - AFP/FRED DUFOUR - AFP/VINCENT ISORE

Entre Insoumis, socialistes, écologistes et communistes, les divisions n'ont jamais été aussi criantes. « On prédit la dislocation de la Nupes depuis le début », modère un cadre écolo.

Le 2 mai, une réunion entre chapeaux à plumes de la Nupes, qualifiée un peu vite de rencontre « au sommet » par Mélenchon, tourne à la foire d'empoigne. Quatre heures durant, dans une salle sans âme près de la gare de l'Est, les noms d'oiseaux fusent. Fabien Roussel, qui avait déjà qualifié la Nupes de « dépassée », en sort fâché. « Si l'on ne peut pas y dire ce que l'on pense, c'est un boulet, une camisole, un carcan », écrit-il.

Depuis, la brouille perdure. Les prises de position de Mélenchon pendant les émeutes provoquées par la mort de Nahel, qui préfère réclamer justice qu'appeler au calme, n'arrangent rien. Roussel et Faure se désolidarisent. « Le fossé entre nous commence à se voir », grince un proche du socialiste.

En dehors de l'Assemblée, « la Nupes n'existe pas »

Certes, la Nupes continue de fonctionner à l'Assemblée, au rythme de réunions hebdomadaires. « Le problème, c'est qu'en dehors du Palais-Bourbon, la Nupes n'existe pas », reconnaît un député PS. Les propositions des Insoumis de créer une « agora », voire de permettre une adhésion directe au mouvement, restent lettre morte. Le 24 juillet, les chefs de l'alliance se revoient enfin pour tenter un ultime rabibochage avant les vacances. Échec. Manuel Bompard s'interroge alors, dépité, sur « la volonté sincère de nos partenaires de poursuivre la Nupes ».

Mais chez les écologistes et socialistes, plusieurs voix soupçonnent à l'inverse Jean-Luc Mélenchon de vouloir la fin de l'alliance, afin de se dégager la voie en vue de 2027. « Il voit que la Nupes lui échappe puisque l'on se dirige vers un rééquilibrage des forces, et il veut nous faire porter le chapeau : c'est une manœuvre grossière », enrage un cadre PS. « La Nupes est en décomposition, et c'est la faute de qui, devinez ? De Mélenchon bien sûr », ironise l'Insoumis sur son blog, accusant ses partenaires « de défendre leur marque sur ce qu'ils considèrent comme un marché ».

La marque Nupes a-t-elle vécu ? « On prédit sa dislocation depuis le début, tempère une cadre écolo. Ce qui est sûr, c'est qu'il faut arrêter la brutalisation et le harcèlement. On ne peut pas faire de la politique comme ça. »

Une rentrée orageuse

Après un été à couteaux tirés, les quatre composantes de la gauche organisent cette semaine leurs universités d'été respectives. Les Insoumis ouvriront le bal près de Valence mercredi avant que les écologistes (au Havre), les socialistes (à Blois) et les communistes (à Strasbourg) ne leur emboîtent le pas. Au même moment donc mais à bonne distance les uns des autres. Comme une illustration des fractures qui traversent la Nupes. C'est que la coalition est secouée de convulsions quasiment depuis sa création, il y a quinze mois. La dernière, qui se cristallise autour de la stratégie aux européennes de 2024, n'est pas la moins violente. Les Insoumis, Jean-Luc Mélenchon en tête, plaident avec insistance pour une liste unique pour mieux lancer la bataille présidentielle de 2027, ce que refusent leurs partenaires, soucieux de défendre leurs singularités, et accessoirement de rééquilibrer le rapport de force au sein d'un collectif qui reste dominé par LFI. Dans le sillage de son chef, le coordinateur du parti mélenchoniste, Manuel Bompard, a dénoncé ce dimanche dans « Libération » « un double langage de nos alliés, avec des discours unitaires mais des actes qui ne le sont pas ». Dans nos pages, la cheffe d'EELV Marine Tondelier réclame en retour « de la coopération plutôt que de la mise sous tension et de la brutalisation » de LFI *(lire ci-contre)*... Pour sortir du blocage, l'écologiste donne rendez-vous à la gauche en septembre 2024 pour engager « le travail en vue de 2027 ». Pas sûr que les Insoumis de Jean-Luc Mélenchon, « en retrait » mais toujours à la manœuvre, patientent jusqu'à cette date.

J.D.

Mais la Nupes n'a encore rien vu. Le 13 septembre éclate l'affaire Adrien Quatennens, qui aboutira à la condamnation pour violences conjugales du député LFI. Le soutien indéfectible à son ex-bras droit et l'« affection » exprimée par Mélenchon passent mal au sein de la Nupes, tout comme la réintégration de Quatennens dans le groupe parlementaire LFI quatre mois plus tard. « Une faute politique majeure », pourfendent de nombreux députés de l'alliance.

Bataille des retraites : « le début des problèmes »

La coalition retrouve un temps des couleurs en faisant front commun contre la bataille des retraites. Mais la Nupes va se diviser profondément sur la stratégie à adopter : LFI empile les amendements pour empêcher l'examen du fameux article 7 sur le report de l'âge légal à 64 ans, quand ses trois alliés en déstockent pour parvenir à un vote. Le 16 février, un tweet de Jean-Luc Mélenchon jugeant « incompréhensible » le retrait des amendements PCF sème la stupeur. « Ce jour-là fait bascule : on a compris que c'était vraiment le début des problèmes », rembobine un député PS, amer. « Personne ne nous croit capables d'exercer le pouvoir, regrette un autre élu socialiste. On passe pour des agitateurs d'organisations de jeunesse. »

Au printemps, beaucoup espèrent le regain. Certains appellent alors à un « acte II » de la Nupes. C'est le moment que choisit LFI pour revenir à la charge sur sa demande d'une liste unique aux européennes, condition sine qua non, selon eux, pour réussir la marche vers 2027. « Dire pendant six mois on part chacun de notre côté mais on sera gentils entre nous, ça n'existe pas », prévient Manuel Bompard, coordinateur de LFI.

Sauf que pour les écolos, qui défendent une Europe forte et fédérale, c'est toujours non. « Il faut arrêter de faire les forceurs » met en garde la patronne d'EELV, Marine Tondelier. « Ni chantage ni injonction mais du respect », renchérit Olivier Faure dans « le Parisien » - « Aujourd'hui en France ».

AMBIANCE | « De la coopération plutôt que de la brutalisation »

Marine Tondelier, secrétaire nationale d'EELV

À L'APPROCHE de la rentrée d'Europe Écologie-les Verts (EELV), du 24 au 26 août au Havre (Seine-Maritime), Marine Tondelier réaffirme sa volonté d'une liste autonome aux européennes, malgré la pression de LFI. Et propose à la gauche de se retrouver en septembre 2024 pour entamer « le travail en vue de 2027 ».

Vous êtes très critiquée, y compris en interne, pour avoir invité le rappeur Médine au Havre. Votre invitation tient toujours ?

MARINE TONDELIER. Je me serais bien passée des trois semaines de polémique et de ce tweet que Médine a envoyé après notre invitation *(le rappeur y qualifiait l'essayiste Rachel Khan de resKHANpée, s'attirant des accusations d'antisémitisme)*. Il s'en est excusé clairement et rapidement en précisant qu'il n'avait pas connaissance de l'histoire de la famille de Rachel Kahn. Mais la référence n'en demeure pas moins extrêmement choquante. L'antisémitisme conscient et revendiqué n'est que la partie émergée de l'iceberg. Un antisémitisme plus insidieux, qui se colporte par mimétisme, par ignorance ou par maladresse est en recrudescence, et les écologistes, qui sont le seul parti à avoir un groupe de travail sur le sujet, ont cet objectif clair de le combattre activement.

Mais donc vous maintenez sa venue, malgré les appels à son retrait ?

Médine a revendiqué de progressivement faire le lien entre l'oppression qu'il ressent comme racisé issu d'un quartier populaire et celui des victimes d'homophobie ou de violences policières, des salariés en lutte pour sauver leur travail, etc. En toute logique, cela devrait l'amener à s'engager dans la lutte contre l'antisémitisme. Il a à ce titre une immense responsabilité car il touche des publics que les campagnes de sensibilisation traditionnelles ne toucheront jamais. Ça aurait un impact majeur !

En refusant une liste unique aux européennes, Jean-Luc Mélenchon vous accuse de défendre votre « marque » plutôt que l'union. Que lui répondez-vous ?

Ce qu'il fait semblant de ne pas comprendre, c'est que c'est avant tout une vision de l'Europe que nous défendons : une Europe forte et fédérale, qui mette la justice environnementale et la justice sociale au cœur de ses politiques. Vouloir résumer ce scrutin à une question d'alliances politiciennes est d'ailleurs un symptôme de manque de respect et de considération pour les enjeux européens et leurs conséquences sur notre avenir. Quelques députés écologistes et de gauche de plus ou de moins peuvent changer la donne au niveau européen, les votes déterminants sont souvent très serrés, comme en juillet sur la loi de restauration de la nature. Séparés, mais pas opposés, nous en aurons davantage. Il le sait. Il sait aussi que s'il y a bien une élection où la présence de plusieurs listes n'empêche personne d'être au second tour, puisque aux européennes il n'y en a qu'un, c'est celle-ci.

Vous craignez une campagne dure des Insoumis ?

Je pense que personne ne le comprendrait puisque nous sommes et resterons par ailleurs partenaires au sein d'une coalition, utile et efficace à l'Assemblée, à laquelle nos électeurs respectifs des législatives sont, comme nous, très attachés.

Comment sortir de cette situation de tension ?

Je demande de la coopération plutôt que de la mise sous tension et de la brutalisation dans nos rapports. Une brutalisation à laquelle j'assiste tout en refusant que nous, écologistes, y prêtions le flanc. C'est contraire à nos valeurs et clairement contre-productif. Nous avons la responsabilité d'être à la hauteur de l'histoire et des espoirs que la Nupes a suscités, pour toutes les personnes que l'on prétend défendre, celles qui pourraient vivre mieux si on gagnait.

Mais comment renouer le dialogue en vue de 2027 ?

Dans les prochains jours, les écologistes feront des propositions précises pour que, quoi qu'il se passe aux européennes, y compris en termes de résultats, nous nous donnions rendez-vous en septembre 2024 pour lancer, avec toutes celles et ceux qui le souhaiteront, le travail en vue de 2027.

Propos recueillis par **J.D.**

ДОДАТОК В

C'est la mare aux crocos”: à Lille, la gauche prépare déjà l’après Aubry

mercredi 27 septembre 2023 LE FIGARO

Au Sénat, Kanner reste le roi du PS

Alors que les socialistes s’attendaient à une élection interne serrée, le président de groupe a facilement été réélu.

PIERRE LEPELLETIER @PierreLepel

GAUCHE Patrick Kanner peut souffler un grand coup. Après avoir été élu en 2018, puis en 2020, le président du groupe socialiste au Sénat a été réélu pour une troisième fois à son poste mardi après-midi après un vote interne. Au sein du parti de la rose, on s’attendait à un duel « *très serré* » entre ce sénateur du Nord et celui des Landes, Éric Kerrouche. Résultat des courses : la victoire de Patrick Kanner s’est avérée finalement assez nette puisqu’il a recueilli 38 voix contre 25 pour son adversaire, avec seulement une abstention. « *Le groupe a jugé que je pouvais être consensuel pour combattre la droite avec clarté* », se réjouissait-il au *Figaro* quelques instants après son élection.

> « Le groupe a jugé que je pouvais être consensuel pour combattre la droite avec clarté »
> PATRICK KANNER

Alors qu’un doute subsistait, l’ancien ministre de la Ville de François Hollande a fait au bout du compte carton plein chez les sénateurs des deux courants socialistes opposés à la direction nationale. Olivier Faure, le premier secrétaire, et les siens ne cachaient pas leur préférence pour Éric Kerrouche après son soutien au dernier congrès de Marseille de janvier. « *Mais nous nous entendons très bien avec Patrick Kanner*, il n’y a pas de sujet », désamorçait un membre de la direction au moment du vote.

« *Ils voulaient sa peau !* », assure, à l’inverse, une proche du président réélu, persuadée qu’Olivier Faure n’a jamais pardonné à Patrick Kanner *d’avoir soutenu Nicolas Mayer-Rossignol au dernier congrès*. Autres reproches qui revenaient souvent : les nombreuses critiques de l’élu du Nord contre le manque d’implication de la direction lorsque la campagne présidentielle d’Anne Hidalgo battait sévèrement de l’aile, puis ses reproches contre l’alliance de la Nupes, trop centrée à son goût sur LFI. À entendre les proches de Kanner, les « fauristes » attendaient cette élection interne pour *enfin régler leurs comptes*. « *Des coups de téléphone ont été passés au plus haut niveau du parti pour provoquer sa défaite* », dénonce un de ses proches.

Patrick Kanner *(ici, le 8 mars, à Paris)* a finalement fait carton plein chez les sénateurs des deux courants socialistes opposés à la direction nationale. ELIOT BLONDET/ABACA

Quelques jours avant le vote, le président du groupe se défendait déjà au *Figaro* : « *Je n’ai pas un mauvais bilan, mais, surtout, je ne suis le candidat de personne. Je me présente comme président de groupe sortant et non représentant de qui que ce soit. Il y a six ans, j’avais récupéré un groupe en voie d’explosion, et désormais mais personne* », voulait-il rappeler.

Ces derniers jours, un vent de fronde soufflait pourtant de plus en plus fort au sein du groupe socialiste contre lui. Nombreux reprochaient à Patrick Kanner de ne pas avoir respecté ses engagements en ne garantissant pas une place éligible aux sénatoriales dans le Nord à sa collègue, pourtant sortante, Martine Filleul. Le résultat d’un sacré coup de billard à trois bandes : « *Patrick Kanner est minoritaire dans sa fédération. Pour sauver son siège, il a dû s’entendre avec Martine Aubry, qui a imposé sa première adjointe, Audrey Linkenheld, au détriment de Martine Filleul.* » Ses collègues ne lui en auront pas tenu rigueur.

« *Il a pour lui le côté sympa, convivial, avec surtout un vrai savoir-faire au Sénat* », reconnaît un cadre socialiste, soutien d’Éric Kerrouche. Patrick Kanner continuera donc de composer avec Boris Vallaud, le président du groupe socialiste à l’Assemblée nationale. Entre les deux, les relations sont juste courtoises. Le député aurait lui aussi préféré l’élection d’Éric Kerrouche, élu des Landes comme lui. ■

« C’est la mare aux crocos » : à Lille, la gauche prépare déjà l’après-Aubry

D’EMBLÉE, une figure de la gauche lilloise annonce la couleur : « *Vous vous aventurez sur un terrain explosif !* » Personne n’en sera vraiment surpris tant les élections municipales dans la capitale des Flandres ressemblent depuis toujours, et sans doute à jamais, à un théâtre de ce que la politique sait faire de mieux en matière de coups de poker et de tactiques secrètes. Celles de 2026 promettent déjà d’être un grand cru puisqu’elles auront cette fois une saveur particulière. Le clou du spectacle est ici : à la tête de la ville depuis 2001, Martine Aubry devrait rendre son écharpe pour de bon. Le conditionnel reste de mise tant les socialistes, qui ne sont pas redescendus du beffroi de l’hôtel de ville de toute la Ve République, sont capables de retournements insolites. La presse est d’ailleurs priée de ne pas écrire trop vite que Martine Aubry ne se représentera pas pour un cinquième mandat « *tant qu’elle ne l’aura pas dit à un micro ou devant une caméra* ».

À la mairie, on explique poliment : « *La chance de Martine Aubry, c’est d’avoir une équipe municipale qui est au travail, dans laquelle tout le monde s’entend très bien. Nous sommes à mi-mandat. La question de sa succession n’est pas à l’ordre du jour actuellement. Le moment venu, nous choisirons collectivement la personne la mieux placée pour la remplacer* », assure-t-on. Ceux qui l’ont bien connu se pincent. « *Martine Aubry ne désignera pas de successeur… Si elle en voulait vraiment un, elle aurait prévu de démissionner en cours de mandat pour permettre à la personne de se faire un nom. Ça n’arrivera pas car cela ne l’intéresse pas. Pour elle, c’est “après moi, le chaos”* », souffle l’un d’entre eux. Un parlementaire socialiste enchaîne : « *Avec Martine Aubry, c’est la mare aux crocos. Elle va les pousser dedans et voir qui en sortira vivant.* »

Lors des dernières municipales, en 2020, Martine Aubry *(ici, le 23 août, à Lille)* l’avait emporté avec seulement 227 voix d’avance sur l’écologiste Stéphane Baly. THIERRY TONNE AUX PHOTOGRAPHES DU NORD MAXPPP

La maire ne suit pas les traces de son mentor, Pierre Mauroy, qui avait très tôt fait d’elle sa dauphine à Lille pour les élections de 2001. En petit comité, Martine Aubry, elle, dit aux siens : « *Il ne faut pas aller trop vite, ne pas créer de clans.* » Officiellement pour préserver la sacro-sainte unité de sa majorité municipale. Elle a d’ailleurs fait passer comme consigne de ne pas s’épancher dans la presse. Efficace : beaucoup de nos sollicitations ont échoué directement sur les répondeurs. Un des rares socialistes du Nord qui accepte d’en dire plus confie : « *Personne ne vous répondra car personne ne veut entrer en guerre avec elle* » - Martine Aubry n’a d’ailleurs elle-même pas souhaité répondre au *Figaro*. « *Lille, c’est le bunker !* », s’amuse un parlementaire.

Un des prétendants veut malgré tout commencer à sortir du bois mercredi. Le député PS, Roger Vicot, devrait publiquement faire un pas en plus vers 2026. Le socialiste sait qu’il coche quelques bonnes cases : il a été maire de Lomme, commune associée à Lille, entre 2012 et 2022, a la cote chez les militants et connaît bien la maire sortante - ce qui ne veut pas nécessairement dire qu’elle l’apprécie. Roger Vicot pourrait être concurrencé par Audrey Linkenheld, la première adjointe à la mairie, propulsée dimanche sénatrice du Nord sous l’impulsion de l’édile. Un élu du coin commente : « *Il y a plusieurs lectures dans son élection au Sénat : cela lui donne une dimension nationale pour être ensuite candidate en 2026… ou alors c’est simplement Martine Aubry qui a trouvé un moyen de s’en débarrasser.* » Ces dernières années, il se disait dans les rues de Lille que la maire pourrait démissionner pour laisser le flambeau à sa première adjointe pour assurer sa succession. L’élection de cette dernière au Palais du Luxembourg est venue éteindre la rumeur.

À trois ans de l’échéance, le flou demeure donc au Parti socialiste. D’autant que d’autres noms commencent à émerger comme celui d’Arnaud Deslandes, adjoint de la maire et ancien directeur de cabinet. Au siège du PS, à Ivry-sur-Seine, on espère seulement que la bonne combinaison sera trouvée pour sauver cette ville aux couleurs de la rose depuis 1955. Lors des dernières municipales de 2020, le parti d’Olivier Faure avait déjà ressenti un grand frisson : Martine Aubry l’avait emporté au second tour avec seulement 227 voix d’avance sur l’écologiste Stéphane Baly. Un sérieux avertissement.

> « Ce mandat est clairement celui de trop. La ville tourne au ralenti. En 2026, il faudra rattraper le retard »
> STÉPHANE BALY (EELV)

Les Verts ont depuis soif de revanche. Et l’ex-tête de liste EELV a déjà des fournis dans les jambes. « *Ce mandat est clairement celui de trop. La ville tourne au ralenti. En 2026, il faudra rattraper le retard* », prévient Stéphane Baly. En interne, il pourrait bien être concurrencé par l’eurodéputée EELV Karima Delli. L’entourage de l’ex-tête de liste de la gauche unie aux régionales dans les Hauts-de-France ne veut pas exclure sa candidature. « *Karima incarne quelque chose de fort dans la région et à Lille. Son histoire, son parcours et sa force d’entraînement sont une chance pour les écologistes. Je pense qu’elle peut porter une belle dynamique* », plaide le député Benjamin Lucas, membre de Génération.s, parti allié à EELV.

À gauche, reste encore LFI. Laminés au premier tour en 2020 (8,84 %), les Insoumis estiment avoir un coup à jouer au regard du score de Jean-Luc Mélenchon à Lille en 2022 (40,53 %). Au niveau local, leur situation reste pour eux aussi un casse-tête. Leur ancienne tête de liste, Julien Poix, est en délicatesse avec l’appareil et Adrien Quatennens, l’autre grande figure lilloise du parti, ne s’est jamais remis de sa condamnation pour violence conjugale. Son collègue député LFI du Nord, Ugo Bernalicis, réfléchit lui à se lancer dans cette aventure. En réalité, il préférerait surtout des accords de la Nupes, ville par ville, fixés au niveau national. « *Nous sommes prêts à faire la Nupes à Lille s’il y a la Nupes ailleurs, avec des offres raisonnables bien sûr.* » Mais, conscient des difficultés actuelles de l’alliance, même lui ne semble pas vraiment y croire.

Dans ce contexte, une se verrait bien tirer les marrons du feu : la députée macroniste Violette Spillebout. Après une première tentative en 2020 (20,58 % au second tour), cette ancienne directrice de cabinet de la maire de Lille veut représenter l’alternance « *au système Aubry* » qu’elle considère « *très essoufflé et qui a fini par dégoûter les Lillois* ». « *Un bon tiers de l’électorat de Martine Aubry, les catholiques de gauche ou les notables, que l’on retrouve dans certains quartiers, pourraient bien se tourner vers elle* », craint un élu de gauche.

En attendant d’y voir plus clair, tous les protagonistes de cette affaire lilloise en conviennent : personne ne parviendra à forcer la main de Martine Aubry pour sa succession. Une qui la connaît bien affirme, non sans malice : « *Martine, plus on lui résiste, plus elle est en forme.* » ■

P. L.

ДОДАТОК Г

"À mi-mandat, Anne Hidalgo critiquée de toutes parts"

Vendredi 8 septembre 2023 LE FIGARO

À mi-mandat, Anne Hidalgo critiquée de toutes parts

La maire PS de la capitale, qui n'exclut pas de briguer un nouveau mandat, essuie les tirs nourris de ses oppositions, et fait face aux ambitions de ses alliés de gauche.

SOPHIE DE RAVINEL @S2RVNL

PARIS Anne Hidalgo est en robe rouge, rouge comme la passion. Bronzée, regard rieur et main tendue, elle pose sur le Pont des Arts tout juste rénové, doté d'un beau plancher de bois clair et surtout, délesté de ces milliers de cadenas que les touristes accrochent, vains rêveurs d'un amour scellé pour toujours. La maire PS de Paris semble vouloir entraîner ses administrés dans la danse. Mais en cette période de rentrée agitée, pas certain que tous veuillent la suivre. Les animateurs du hashtag «Saccage Paris» sur les réseaux sociaux conservent une détestation nourrie pour la maire, sa politique, et sa gouvernance.

Car la tension actuelle rappelle la période 2017-2018, lors de son premier mandat – et le départ houleux du premier adjoint, Bruno Julliard. Anne Hidalgo croule sous les critique et les ressentiments, au-delà des seules râleries numériques parfois compulsives de ses plus fervents adversaires. Des attaques rendues plus faciles encore par son score catastrophique à la présidentielle de 2022 : 1,74%. À l'hiver et au printemps derniers, lorsque les manifestations violentes contre la réforme des retraites se sont ajoutées à l'interminable grève des éboueurs, une enquête Ifop-Fiducial pour *Le Figaro* et Sud Radio révélait que seuls 19% des Parisiens envisageaient une évolution «*plutôt en bien*» de leur ville. Et 68% des sondés jugeaient négatif le bilan en matière de lutte contre la pollution et le dérèglement climatique. C'était 10 points de moins sous le mandat précédent alors qu'il s'agit du coeur battant de la politique municipale d'Anne Hidalgo.

Mais au-delà de la saleté ou des travaux qui n'en finissent jamais, sans parler des transports toujours englués, c'est la hausse sévère de la taxe foncière, pour cette rentrée, qui sert de levier à ses oppositions de droite et macroniste. Pour les propriétaires, le passage du taux à 20,5% contre 13,5% auparavant soulève l'indignation, alors que la dette de la Ville s'élève à 7,7 milliards d'euros (2022). L'État et la collectivité se renvoient la balle des responsabilités dans un jeu compliqué à démêler pour le grand public *(lire ci-contre)* et les appareils en font leur miel en vue des municipales à venir au printemps 2026. Car après les Jeux Olympiques de Paris 2024 qui seront lancés dans à peine plus de dix mois, et qui constitueront le point d'orgue du mandat, l'échéance électorale va vite arriver.

Les sénatoriales du 24 septembre donnent déjà une idée des forces et tensions en présence, au moins à gauche. Tant bien que mal, l'union s'est faite au forceps, et sans les Insoumis. Car contrairement à l'Assemblée, où s'illustre la Nupes, les mélenchonistes restent au rang des opposants dans la capitale. Pas de quoi perturber le reste de la gauche parisienne qui, mardi dernier, se congratulait dans le ventre de la péniche Marcounet, lieu de prédilection de la municipalité. Rémi Féraud, la tête de liste socialiste, vante ainsi «*une union très large face à une droite déchirée qui va se livrer un combat sans merci*». Il faut dire que la droite part en trois listes : celle officielle des Républicains avec Catherine Dumas, celle dissidente d'Agnès Evren et celle, à mi-chemin de la macronie, guidée par l'inépuisable sortant, Pierre Charon. Interrogés pour savoir si l'union de la gauche aux sénatoriales pouvait être considérée comme une préfiguration des municipales à venir, chacun des partis en présence – socialistes, écologistes ou communistes – se sont récriés. «*À chaque élection sa stratégie*», a prévenu Anne Souyris, adjointe écologiste à la Santé, en 8e place sur la liste. Une position charnière, alors que la gauche parisienne n'occupe actuellement que 7 sièges au Sénat. Moins confortable, en revanche, que Yannick Jadot, qui figure en cinquième position et est assuré d'être élu. Cet ancien candidat d'EELV à la présidentielle de 2022 (4,6%) fait partie des potentiels prétendants à l'Hôtel de Ville en 2026. La piste d'un écolo pragmatique en face d'Anne Hidalgo, qui s'interroge encore sur un possible troisième mandat, a-t-elle des chances d'aboutir ? L'intéressé, eurodéputé sortant, esquive la question. «*Je souhaite participer pleinement à la politique nationale, à l'émergence d'une alternative crédible de la gauche et de l'écologie face au RN en 2027*», récite Yannick Jadot dans une belle tirade de langue de bois verte.

> **Nous sommes comme une poêle Tefal, rien n'accroche et nous résistons à tout**
> IAN BROSSAT, ADJOINT AU LOGEMENT

Beaucoup en effet à gauche, ont déjà les yeux rivés sur la succession à l'actuelle présidente LR de la région, Valérie Pécresse.

Côté communiste, si on confirme que les sénatoriales ne disent rien des municipales, la tendance reste à l'unité au premier tour en 2026. «*Nous devrons former une grosse liste d'union face à la macronie et à la droite pour écraser le match au premier tour dans des arrondissements clés*», avance un parlementaire du PCF, conscient de la soif d'alternance des oppositions. Pour l'heure, le travail entre Anne Hidalgo et les communistes reste assez productif. Notamment avec Ian Brossat, actuel adjoint PCF au Logement, qui est sur le départ : ce proche du secrétaire national Fabien Roussel s'apprête à quitter l'Hôtel de Ville pour rejoindre le Sénat. Son successeur au logement pourrait être Jacques Baudrier, figure historique du PCF à Paris et actuel adjoint en charge de la construction publique.

Par ailleurs, le collaborateur historique de Ian Brossat, Anthony Leroi, s'apprête à diriger la communication de la Ville de Paris après le départ cet été, de Cécile Fontaine. Une information de La Lettre A, confirmée au *Figaro*. Interrogé sur l'état d'esprit actuel d'Anne Hidalgo, placée sous la mitraille, Ian Brossat se met à rire. «*Nous sommes comme une poêle Tefal*, dit-il, Un élu de la social-démocratie parisienne s'interroge sur ses motivations. «*Ce n'est pas sa question aujourd'hui, mais cela peut vite le devenir, à moins qu'il ne penche plutôt vers les régionales de 2028 car les marges d'actions en Île-de-France, en faveur de la transition écologique, sont aussi puissantes*».

ARTCURIAL

Jean-Honoré FRAGONARD (1732-1806)
Un sacrifice antique, dit Le sacrifice au Minotaure
Huile sur toile
72 × 91 cm
Estimation : 4 000 000 - 6 000 000 €

ESTIMATIONS GRATUITES
& CONFIDENTIELLES
Maîtres anciens & du XIXe siècle
Vente en préparation le 22 novembre 2023
Clôture du catalogue début octobre
+33 (0)1 42 99 20 26 mfournier@artcurial.com

Rachida Dati : «La hausse de la taxe foncière est liée à la mauvaise gestion des finances de

PROPOS RECUEILLIS PAR
CLAIRE CONRUYT @ClaireConruyt
ET EMMANUEL GALIERO @EGaliero

Rachida Dati est maire LR du 7e arrondissement.

FRANÇOIS BOUCHON/LE FIGARO

«La volonté des Parisiens c'est la transparence, la politique de la mairie c'est l'opacité», souligne Rachida Dati.

LE FIGARO. – Vous dénoncez la hausse de la taxe foncière. Anne Hidalgo avait-elle un autre choix ?

Rachida DATI. – Cette augmentation de la taxe foncière ne se justifie que pour éviter un déficit, interdit par la loi. Elle n'a de rapport ni avec l'inflation, ni avec la suppression de la taxe d'habitation. Nous avons révélé des subterfuges utilisés par la maire de Paris pour cacher le déséquilibre du budget et une grande partie de la dette, qui s'élève à 10 milliards d'euros. Ces révélations auraient dû la conduire à remettre en cause sa gestion, notamment en réduisant ses dépenses. Elle a fait tout le contraire, en faisant payer les Parisiens, et aujourd'hui elle se défausse sur l'État.

Mais la droite n'avait-elle pas mis en garde le pouvoir face aux conséquences financières de la suppression de la taxe d'habitation ?

En 2022, la Chambre régionale des comptes alertait : «*Sauf à augmenter les taux d'imposition, la réalisation d'efforts de gestion substantiels est indispensable.*» Voilà, tout est dit. Cette hausse, la plus élevée de France, est liée à la mauvaise gestion des finances de Paris. Le problème de fond : où va l'argent ? Ces dépenses ont-elles amélioré la vie des Parisiens ? Non !

Pourquoi réclamez-vous un audit indépendant sur les politiques publiques conduites à Paris ?

Cet audit apporterait de la clarté sur les finances et l'utilisation des impôts des parisiens. La volonté des Parisiens c'est la transparence, la politique de la mairie c'est l'opacité.

Comment analysez-vous la bataille entre Anne Hidalgo et l'État ?

Elle vise à cacher le fait que la majorité municipale est composée d'un attelage hétéroclite allant des Verts aux communistes, dont les visions et les projets de société sont contradictoires. La seule politique d'Anne Hidalgo est de satisfaire ses élus plutôt que d'améliorer la vie des Parisiens. Prise en otage, elle n'a pas d'autre choix que de mettre en cause l'État pour cacher ses échecs.

Quelles sont vos propositions pour renforcer la sécurité des Parisiens ?

Nous avons un programme précis : l'augmentation des caméras de vidéo protection, la formation et l'équipement d'une police municipale digne de ce nom, la présence d'agents sur l'espace public, le développement de la sécurité privée. Paris est soumis à un risque sécuritaire et terroriste élevé, il faut agir en conséquence. Comme maire du 7e, toutes mes propositions pour sécuriser le Champ-de-Mars sont systémati-

Tout comprendre au bras de fer financier entre la mairie de Paris et l'État

JULIE RUIZ PEREZ @jdheruizperez

CRITIQUÉE pour sa spectaculaire augmentation de la taxe foncière (plus de 50 % cette année), la mairie de Paris, Anne Hidalgo, justifie cette hausse en renvoyant la faute sur l'État coupable, selon elle, d'avoir *« supprimé des dotations en nombre, étouffé, étranglé les collectivités locales qui font vivre des services publics de proximité et de nécessité »*, a-t-elle affirmé sur le plateau de LCI, mercredi.

Pour Paris, le cabinet de la maire affirme notamment qu'en huit ans, la valeur de la dotation globale de fonctionnement (DGF) - principale dotation de l'État aux collectivités - versée à la mairie est passée de 930 millions à zéro depuis l'année dernière. Ainsi, selon le raisonnement d'Anne Hidalgo, la forte augmentation de la taxe foncière à Paris serait aussi une réponse pour pallier le manque de soutien financier de l'État.

Fin août, le cabinet de la maire a décidé d'attaquer l'arrêt d'État qui fixe cette dotation à zéro en présentant *« un recours déposé devant le tribunal administratif »*. Selon l'équipe d'Anne Hidalgo, celui-ci ne respecterait pas le principe constitutionnel de *« liberté d'administration »* des collectivités. *« Anne Hidalgo sous-entend qu'en n'accordant plus de DGF à Paris, l'État prive Paris d'une partie de ses recettes et donc de ses moyens d'action »*, expliquent avec un bel unanimisme Xavier Cabannes, professeur de droit public à l'université Paris Cité, et Aurélien Baudu, professeur à l'université de Lille.

Pourtant, note un peu goguenard, Jean-René Cazeneuve, rapporteur général du budget à l'Assemblée et ancien président de la délégation aux collectivités territoriales, *« Mme Hidalgo oublie de préciser que cette baisse de dotations est le résultat d'une décision prise… sous François Hollande »*. Pour redresser les finances publiques le gouvernement socialiste avait en effet mis à la diète les collectivités territoriales. Parmi les décisions prises pendant le quinquennat Hollande figurent *« une baisse générale des dotations pour les communes et un changement de la péréquation visant à renforcer la solidarité entre les communes les plus "riches", dont les dotations sont réorientées vers des communes rurales, ou celles ayant des quartiers prioritaires de la ville »*, décrit le député de la majorité.

« La mauvaise foi a des limites »

Paris coche évidemment toutes les cases d'une commune *« riche »* selon les critères de la péréquation qui sont basés sur le potentiel financier de la commune. Et, la Ville Lumière jouit effectivement d'un potentiel financier colossal : ses recettes hors dotations de l'État sont bien supérieures à celles d'une commune moyenne. En 2022, Paris - qui est aussi un département - a, par exemple, perçu plus de 1,6 milliard d'euros de droits de mutations (taxes sur les transactions immobilières). Pour ce qui est des impôts, les bases fiscales parisiennes - qui servent à calculer le montant des impôts locaux -, sont les plus élevées de France, 7 fois supérieures à celles de Marseille, la deuxième ville du classement. Bref, même avant que celle-ci ne disparaisse, *« la DGF n'était qu'une petite partie des recettes de Paris »*, résume Jean-René Cazeneuve.

« La mauvaise foi a des limites », tempête le ministre de la Transition écologique, Christophe Béchu, *qu'une élue socialiste vienne expliquer qu'elle est obligée d'augmenter les impôts à cause des dotations, c'est une escroquerie intellectuelle !»*. De son côté, le rapporteur général du budget voit dans les déclarations d'Anne Hidalgo une stratégie politique visant à *« détourner l'attention des Parisiens à un moment où les impôts augmentent, où l'endettement de la ville est extrêmement fort »*.

La dette parisienne s'établissait à 7,7 milliards d'euros, en 2022. Lorsque Anne Hidalgo a pris la tête de la ville en 2014, elle était de l'ordre de 4,2 milliards d'euros. *« On ne peut pas parler de la dette sans expliquer à quoi elle a servi. Nous avons fait le choix d'investir massivement dans nos services publics et dans la transition écologique »*, justifie Paul Simondon, adjoint chargé des finances à la mairie de Paris. *« Si nous avons augmenté la taxe foncière, c'est pour pouvoir maintenir notre niveau de services pour les Parisiens et pour disposer de ressources propres afin de continuer ces investissements indispensables malgré le désengagement de l'État »*. ■

CHRISTOPHE PETIT TESSON/EPA-MAXPPP

Anne Hidalgo, le 28 août, lors d'une conférence de presse, à un an des Jeux paralympiques de Paris 2024.

rien n'accroche et nous résistons à tout. On avait prédit l'explosion de notre majorité pour le budget, pour le plan local d'urbanisme (PLU), aux sénatoriales et là pour les JO mais à chaque fois, nous franchissons les haies…» Un discours critiqué à droite, qui ne cache pas son agacement face à sa politique volontariste de développement du parc social. *« Leur unité c'est pour se partager les postes,* dénonce Marie-Claire Carrère-Gée, conseillère de Paris et troisième de la liste LR au Sénat. *Quant à leur politique de logement, c'est pour arriver à 40% de logements sociaux. Avec une stratégie simple : si les Parisiens ne nous aiment pas, changeons de Parisiens ! »*

Anne Hidalgo, qui se nourrit volontiers de l'adversité, jusqu'au déni, va inaugurer jeudi prochain 254 logements sociaux dans le VIIe arrondissement, au sein d'anciens bâtiments de La Défense. Ian Brossat, bien entendu, sera présent, comme d'ailleurs le premier adjoint PS Emmanuel Grégoire, qui fait figure d'homme de dialogue à côté de la maire tranchante. *« Elle est un peu autoritaire, c'est vrai, mais on dit toujours ça des femmes qui arrivent au pouvoir »*, module Laurent Joffrin. Figure de la social-démocratie, il a soutenu Anne Hidalgo à la présidentielle et vient de lancer une lettre d'information engagée, *Le Journal*. La maire et lui, appartiennent à un même courant socialiste opposé à la mainmise des Insoumis sur la Nupes qui, mardi soir, a emporté la mise au Bureau national du PS avec le vote d'une liste autonome aux Européennes de 2024. Pourtant là encore, Anne Hidalgo doit faire face à la fracture, dans son propre camp. Une fracture silencieuse aujourd'hui, qui pourra laisser des traces à l'avenir alors que les proches de l'actuel secrétaire national du PS, Olivier Faure, Maxime des Gayets et Fatima Yadani - trésorière du PS - après des mois de batailles et de pressions, ont été relégués à des places, la 9e et la 10e, très probablement inéligibles aux sénatoriales. ■

plus élevée de France, capitale »

quement refusées. Résultat : nous avons encore assisté cet été à l'horreur des viols, à des agressions sexuelles quasi quotidiennes et à la non-protection des femmes, qui sont les premières victimes de cette insécurité.

Ces problèmes affectent-ils la sociologie parisienne ?

La stratégie de la majorité municipale est de faire fuir ceux qui pourraient contester sa politique, en particulier les familles et les classes moyennes, qui aspirent à une vie apaisée. À Paris, il n'y a ni stratégie foncière ni politique de peuplement équilibré au sein du parc social. La réalité est que si vous n'appartenez pas aux publics les plus prioritaires, Paris ne vous offre aucune possibilité de vous loger. Le bilan de cette politique ? Ce sont plus de 30 000 enfants et autant de familles qui ont quitté nos écoles et Paris sous les mandatures de Mme Hidalgo.

Que pensez-vous de l'offensive du nouveau ministre de l'Éducation, Gabriel Attal, sur l'interdiction de l'abaya dans les écoles ?

Le gouvernement rappelle un principe simple qui est celui de l'application de la loi de 2004. Il énonce des règles claires au sein de l'Éducation nationale. Cela évite toute interprétation au sein d'un même établissement et rappelle aux parents et aux élèves que la loi s'applique à tous. Il est indéniable que l'abaya est une instrumentalisation pour faire obstacle à toute intégration.

Comment observez-vous la droite en cette rentrée politique ?

La droite a un avenir. Ses valeurs et ses principes correspondent aux aspirations des Français, tous les sondages le confirment : la liberté en matière économique, la responsabilité, la sécurité, l'autorité, l'égalité pour tous… Maintenant, c'est aux Républicains de les porter en projet et de les incarner.

Marine Le Pen n'est-elle pas celle qui récolte le plus de fruits sur ces sujets ?

On dit que le silence de Marine Le Pen l'avantage. Je ne connais pas un Français qui, le jour de l'élection présidentielle, vote pour quelqu'un qui est silencieux.

Alors le silence n'avantage pas non plus Laurent Wauquiez ?

Laurent Wauquiez agit au quotidien comme président de région. Ma conception de l'engagement est un engagement de tous les instants. La meilleure politique est d'être aux côtés et à l'écoute des Français, d'anticiper les évolutions de la société et de faire des propositions. Je ne crois pas à la théorie du silence ou de l'absence. En 2027, les Français voudront une rupture avec le *« en même temps »*. Et donc pour la droite, tout est possible.

La situation des sénatoriales à Paris se complique avec le risque de trois listes dissidentes. Cela vous inquiète-t-il ?

Cette élection se transforme souvent en querelle d'ego. Mon objectif, c'est d'enrayer le déclin de la capitale. Nous avons initié une dynamique qui ne s'arrêtera pas aux sénatoriales. ■

ДОДАТОК Д

Macron et le risque des annonces sans lendemain

Le Monde
VENDREDI 8 SEPTEMBRE 2023

Macron et le risque des annonces sans lendemain

Rien de concret n'a émergé de la « restitution » aux ministres, mercredi, des rencontres entre le président et les oppositions

Emmanuel Macron, à Beaumes-de-Venise (Vaucluse), le 1er septembre. OLIVIER MONGE/HYOP POUR « LE MONDE »

Ce qu'il s'est dit à Saint-Denis le 30 août doit rester à Saint-Denis. Tel est, selon l'Elysée, l'état d'esprit d'Emmanuel Macron, une semaine après son marathon consultatif avec les chefs de parti dans l'ancienne abbaye royale. Aussi le séminaire gouvernemental au cours duquel le chef de l'Etat devait, mercredi 6 septembre, *« restituer »* les échanges avec ses opposants fut-il bref.

Le compte rendu des « rencontres de Saint-Denis », événement inédit dans la Ve République, s'est limité à quelques considérations générales. *« C'était hypercalibré, sans bavardages inutiles »*, confie Sabrina Agresti-Roubache, secrétaire d'Etat à la ville. Satisfait de voir que ses opposants les plus irréductibles ont joué le jeu, M. Macron croit pouvoir modifier le climat du pays. *« Je veux un pluralisme apaisé »*, a-t-il lancé. Avec les chefs de parti, le chef de l'Etat entend travailler *« sincèrement et avec engagement »* sur l'écologie, le logement, la mise en place de référendums, la décentralisation. *« Il y a un chemin »*, veut-il croire.

Les quinze participants aux « rencontres de Saint-Denis » ont reçu, dans la nuit de mercredi à jeudi, une lettre de M. Macron, censée *« résumer fidèlement »* les échanges du 30 août. Dans son courrier, le chef de l'Etat confirme, notamment, la tenue d'une *« conférence sociale »* consacrée aux bas salaires, en octobre. Et indique qu'il fera une proposition *« dans les semaines qui viennent »* aux chefs de partis sur un élargissement ou un recours simplifié au référendum. Il suggère aux leaders politiques de se revoir *« à l'automne »*.

L'initiative n'empêche pas le scepticisme des oppositions. *« Attention à ce qu'une nouvelle fois cela ne débouche sur rien »*, a mis en garde le président (Les Républicains) du Sénat, Gérard Larcher, dimanche. *« On n'est pas sur des rails mais sur un chemin non défriché,* reconnaît Marc Ferracci, vice-président des députés Renaissance. *C'est une méthode politique inédite. »*

Malaise démocratique

L'*« IPA »*, initiative politique d'ampleur, comme l'appelle l'Elysée, intervient alors que la précédente innovation délibérative de M. Macron peine à trouver sa place. Depuis près d'un an, le Conseil national de la refondation (CNR), dévoilé peu avant le second tour des législatives, en juin 2022, patine. Une déconvenue pour le chef de l'Etat, qui s'imaginait incarner une posture gaulliste, assumant le parallèle avec le Conseil national de la Résistance, porteur des grandes réformes d'après-guerre.

La précédente innovation délibérative, le Conseil national de la refondation, peine encore à trouver sa place

Le CNR, qui complète une liste de trouvailles délibératives – du grand débat aux conventions citoyennes –, n'a guère permis de résoudre le malaise démocratique. Rejetée par les oppositions, qui y voient une façon de court-circuiter le Parlement, et boudé par les syndicats, qui redoutent une opération de communication, l'initiative visait, selon M. Macron, à cesser d'imposer aux Français des *« réformes qui viennent d'en haut »*. Mais celle des retraites, décidée au même moment par le chef de l'Etat contre la volonté populaire, a contredit la démarche.

Si l'inspirateur du CNR, l'essayiste et haut fonctionnaire David Djaïz, a annoncé son départ, prévu le 15 septembre, pour vivre une *« aventure entrepreneuriale »*, le locataire de l'Elysée espère encore revivifier son outil, regardé avec perplexité par Matignon et une administration centrale jalouse de son pouvoir. Lors d'une nouvelle réunion plénière, jeudi 7 septembre, des ajustements pourraient être apportés. Les CNR nationaux seraient délaissés au profit de CNR territoriaux se concentrant sur la santé et l'éducation. *« On déverticalise, ça prend du temps. Mais, une fois que le coup est parti, ça fera son chemin »*, veut croire David Djaïz.

« Il est faux de dire que la politique ne peut plus rien. La question, c'est celle du temps. Dans le monde liquide, celui des réseaux sociaux ou des livraisons instantanées, la réponse est immédiate. L'action politique, elle, prend parfois des mois, voire des années pour porter ses fruits », expliquait M. Macron dans *Le Point*, daté du 24 août.

Parole « performative »

Le chef de l'Etat, avide de résultats, suscite pourtant lui-même l'attente. Quand les émeutes urbaines, déclenchées par la mort de Nahel M., abattu par un policier lors d'un contrôle routier le 27 juin à Nanterre, sidèrent le pays, il convoque à l'Elysée, le 4 juillet, les maires, en première ligne des violences, pour entendre leurs analyses et suggestions. Et donne rendez-vous à la rentrée, en promettant un point d'étape *« à la fin de l'été »*.

« A travers des crises, le risque de fragmentation et de division profonde de la nation est là. Il y a un besoin tout à la fois d'autorité, de respect et d'espérance légitime. C'est une réponse complète et profonde qui se joue à l'échelle de la nation qu'il faut bâtir. Il m'appartiendra de l'exprimer », lance-t-il en préambule du conseil des ministres du 21 juillet. Depuis, les maires n'ont eu aucune nouvelle du palais présidentiel. *« Il faut répondre à l'exaspération des gens. Ils n'en peuvent plus du désordre, des règlements de comptes dans les quartiers, des tueries »*, presse François Patriat, chef de file des sénateurs macronistes.

Emmanuel Macron, adepte du « micromanagement », s'immisce dans les moindres détails de l'action gouvernementale. Et se laisse porter par une parole qu'il imagine *« performative »*, pensant qu'après ses mots l'« intendance suivra ». Mais, de la parole aux actes, il y a un pas. Et souvent de longs mois.

Le 16 avril 2022, lors de l'entre-deux-tours de l'élection présidentielle, il lance, depuis le jardin du Pharo, à Marseille : *« La politique que je mènerai dans les cinq ans à venir sera écologique ou ne sera pas. »* Un travail de fourmi s'exerce à Matignon. Ne reste plus, pour Emmanuel Macron, qu'à porter politiquement le sujet. Mais l'exercice, attendu avant l'été, est maintes fois repoussé, jusqu'à ce que les émeutes de début juillet ne contraignent l'Elysée à évoquer une présentation à la rentrée. Elisabeth Borne recevra les forces politiques la semaine du 18 septembre, a assuré Olivier Véran, le 6 septembre, mais aucune date n'est arrêtée pour caler l'intervention d'Emmanuel Macron, alors que le secrétaire général de l'ONU, Antonio Guterres, alerte sur *« l'effondrement climatique »* en marche.

Parler d'écologie en politique est un *« soleil noir, comme si on regardait la mort en face »*, souligne François Ruffin, député La France insoumise de la Somme. Parvenir à la neutralité carbone *« ne va pas sans des mesures qui peuvent parfois faire peur »*, a admis, mercredi, Olivier Véran, lors du compte rendu du conseil des ministres, évoquant les zones à faibles émissions ou la fin des véhicules thermiques. Le sujet de l'écologie est pour Emmanuel Macron potentiellement explosif. Comme le lui a appris la crise des « gilets jaunes ». ■

CLAIRE GATINOIS
ET NATHALIE SEGAUNES

Nouvelle-Calédonie : un projet d'accord en six points proposé

Elisabeth Borne et Gérald Darmanin ont manifesté, mercredi, leur volonté de déterminer le statut définitif du Caillou d'ici à novembre

Cette fois, le gouvernement veut entrer dans le dur du dossier calédonien. Serrés, mêlés par le protocole sur les chaises de la salle du conseil de l'hôtel de Matignon, mercredi après-midi, tous les responsables politiques, indépendantistes et loyalistes, du territoire, les ministres concernés (intérieur, industrie, transition énergétique, outre-mer), le haut-commissaire de la République en Nouvelle-Calédonie, les mineurs et les métallurgistes du nickel se sont retrouvés ensemble, à Paris, pour entendre Elisabeth Borne marteler : *« Nous devons avancer. »* *« Avancer »* : à six reprises, la première ministre a utilisé ce terme. Cela faisait dix mois que l'exécutif, qui a confié la conduite du dossier au ministre de l'intérieur, Gérald Darmanin, attendait de pouvoir réaliser la photo de cette réunion.

L'accord de Nouméa de 1998 a énoncé que, si les trois référendums prévus sur la *« pleine souveraineté »* de la Nouvelle-Calédonie n'aboutissaient pas à une nouvelle organisation politique, *« les partenaires politiques se réunir*[aient] *pour examiner la situation ainsi créée »*. *« Nous entamons formellement cette discussion aujourd'hui »*, a affirmé Mme Borne. Qui applique la feuille de route fixée par Emmanuel Macron le 26 juillet : un accord à l'automne sur un nouveau corps électoral mêlant Kanaks et Européens, une révision constitutionnelle début 2024, puis des élections provinciales dans l'année.

« La paix est fragile »

Une heure plus tard, Gérald Darmanin a posé un projet d'accord en six points sur la table, place Beauvau, lors d'une réunion *« trilatérale »* entre Etat, indépendantistes du Front de libération nationale kanak et socialiste (FLNKS) et non-indépendantistes. Son contenu n'a pas été rendu public. Il concerne, selon le ministère, *« le statut de la Nouvelle-Calédonie au sein de la République, les institutions locales, le corps électoral et la citoyenneté calédonienne, l'exercice de l'autodétermination, les compétences, les mesures économiques et financières, les mesures d'application de l'accord »*.

Le ministre *« a fait un acte d'autorité, en disant qu'il avait pris en compte les impératifs de l'Etat »*, raconte un participant. Il faudra attendre la toute fin de cette semaine pour pouvoir parler de réussite, mais il n'y avait pas eu de rencontre *« trilatérale »* depuis la dernière convention des partenaires, en octobre 2019. Rendez-vous a été fixé le vendredi 8 septembre pour une nouvelle réunion.

De longues discussions se sont tenues sur le sujet du nickel, sans décisions concrètes

Mme Borne a placé en tête de son propos le sujet de *« l'exercice du droit à l'autodétermination »*. Avec les référendums de 2018, 2020 et 2021, des *« choix binaires »*, le processus d'autodétermination prévu par l'accord de Nouméa a échoué, convient-elle. Le gouvernement propose donc d'en *« définir clairement les modalités pour ne pas faire peser une incertitude permanente, de court terme, sur le devenir de la Nouvelle-Calédonie »*.

De quoi amorcer le travail de fond avec le FLNKS, accusé de jouer la montre, comme avec les loyalistes, radicalisés par leur impatience ? *« La paix est fragile »*, a déclaré Roch Wamytan (Union calédonienne-FLNKS) lors de sa réélection, le 30 août, à la présidence du Congrès calédonien. Malgré douze réunions bilatérales, *« nous n'avons pas terminé ce que nous devons discuter avec notre colonisateur »*, notamment les *« questions de l'identité kanak, des réparations de la colonisation et des terres »*, a-t-il assuré. A ses yeux, *« le futur statut portera l'empreinte de la réparation »*.

« Le temps est en train de tuer la Nouvelle-Calédonie », s'agaçait, en revanche, mardi sur Radio Rythme Bleu, le loyaliste Gil Brial, suppléant pour les élections sénatoriales de Sonia Backès (la présidente de la province Sud, par ailleurs secrétaire d'Etat, en charge de la citoyenneté). Depuis 2010, selon le groupement patronal NC Eco, plus de 3 000 familles ont définitivement quitté le territoire de 300 000 habitants. Le phénomène s'est accéléré depuis 2018. Premières raisons invoquées : la perte de confiance dans l'avenir du territoire, et l'incertitude liée aux discussions sur l'indépendance. La Nouvelle-Calédonie est en crise.

Sa ressource principale, cogérée par les loyalistes et les indépendantistes, le nickel, est menacée par des problèmes structurels. De longues discussions se sont tenues sur le sujet, élargies aux industriels et aux responsables des exécutifs locaux. Des échanges techniques lundi, plus politiques mercredi, sous l'égide du ministre de l'économie, Bruno Le Maire. L'heure n'est pas aux décisions concrètes pour les trois usines du territoire menacées de faillite, faute de consensus.

M. Darmanin a annoncé une visite sur le Caillou en octobre, pour un accord signé en novembre. *« Nous avons été entendus sur la méthode »*, a salué Sonia Backès. Les accords de Matignon, qui avaient mis fin à la quasi-guerre civile en 1988, avaient relevé d'un travail patient. Pour Philippe Dunoyer, député Renaissance et représentant du parti Calédonie ensemble, *« l'important, au bout de trente-cinq années, n'est pas de tenir des élections à l'heure, mais d'être à l'heure de l'histoire »*. ■

NATHALIE GUIBERT

La HEAD–Genève met au concours un poste de : Professeur·e associé·e HES Responsable du département Arts visuels

Taux d'activité : 80–100%
Entrée en fonction : 01.02.2024 ou à convenir
Délai de candidature : 15.10.2023
Profil détaillé du poste : www.head-geneve.ch

Hes·so // GENÈVE

RÉSUMÉ

Le sujet de notre recherche est linguistique du discours médiatique politique de langue française.On essaie de faire des recherches sur les moyens structurels, lexico-sémantiques et stylistiques de formation du discours médiatique politique francophone.

L'objectif de l'étude est de théoriser les tendances dominantes et les caractéristiques du discours médiatique politique contemporain en français.

Selon les résultats de notre recherche, l'objectif principal du discours politique médiatique est d'influencer la conscience collective et de façonner des perceptions nécessaires, car il est formé par la synthèse du discours politique et du discours des médias. Les résultats de notre analyse indiquent que le discours politique médiatique présente plusieurs caractéristiques socio-cognitives, notamment l'institutionnalité, la conventionnalité, l'idéologie et l'intertextualité. Le genre de l'article politique est strictement réglementé aux niveaux structurel, lexical et stylistique.

Structurellement, un article politique francophone typique adopte la forme d'une pyramide inversée, commençant par des informations largement connues et se terminant par des faits moins connus. Au niveau lexical, l'article politique se compose d'un lexique stylistiquement neutre qui crée un fond commun, ainsi que d'un lexique coloré qui met en lumière les principaux acteurs politiques et les événements. Les figures de style dans les articles politiques sont rarement utilisées, les plus populaires étant la métaphore, la métonymie, l'épithète et la comparaison.

***Mots-clés**: discours politique, médias, article, idéologie, structure, sémantique, figures de style*